

วารสาร

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University

ISSN: 2730-3551 (Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2562

Vol. 2 No. 1 January-June 2019

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562)

Vol. 2 No. 1 (January - June 2019)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาและบุคลากรทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อนำเสนอและพัฒนาศักยภาพและผลงานทางวิชาการ การค้นคว้าและบทความทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาและนักวิชาการภายนอก
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. ขอบเขตของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ ศิลปศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์
2. เนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. การส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยนั้น สามารถส่งโดยตรงไปที่กองบรรณาธิการวารสารผ่านระบบ online Submission ที่เว็บไซต์ บทความทั้ง 2 ประเภท ซึ่งบทความที่ส่งมานั้นจะถูกส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินแบบ Double-Blinded Review ก่อนที่จะพิจารณาจัดพิมพ์ในขั้นต่อไป
4. การรับบทความของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในทางวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ฤเดช	เกิดวิชัย	นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.ชุตินาถ	ศรีวิบูลย์	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.ณัฐภรณ์	เอกนราจินดาวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บรรณาธิการ

ดร.ณัฐชัย เอกนราจินดาวัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ธนสุวิทย์	ทับทิมรัษฎ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.วิทยา	เมฆขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.กาญจนา	โพธิวิชยานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาจารย์ศรายุทธ	ขวัญเมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัย

ศ.ดร.จำนงค์	อดิวิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.สิทธิพันธ์	พุทธหุน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร.ทักษิณา	แสนเย็น	มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น
ดร.จิตภา	เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร.สมพงษ์	เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร.พงศ์สุม	เฉลิมกลิ่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.ธีรดนัย	กัปโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่: วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พิมพ์เผยแพร่ 2 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/polssru>

ติดต่อกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

707 ม.3 ถ.เลี้ยวเมืองอุดรธานี-สามพร้าว ต.สามพร้าว อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-129556, 097-9359356 โทรสาร: 042-129662

Website: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/polssru>

E-mail: touch_life@outlook.co.th

บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ได้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน
ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2562 มีวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารเพื่อเป็นสื่อการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ดังนั้น ในการจัดทำวารสารดังกล่าวให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามตัวชี้วัดที่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่ทางศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้กำหนดไว้ทางกองบรรณาธิการมีกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การรับบทความผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องที่จะพิจารณาบทความแต่ละบทความ ดังปรากฏในหน้าสารบัญ และประกอบไปด้วยบทความทั้งหมด 8 บทความ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป และขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

ดร.ณัฐชัย เอกนราจินดาวัฒน์

บรรณาธิการ

สารบัญ	
บทนำ	I
บทบรรณาธิการ	III
สารบัญ	IV
ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่องค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ Buddhist Psychological Factors That Influence an Organization's Personnel Responsibilities under the Local Government Buriram Province	1
ทิพย์ ชื่นแก้ว	
กระบวนการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ : กรณีศึกษาป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด The Process of Buddhist Forest Conservation : Case Study of Forest In Khokyai Khamplakung Phonthong District, Roi-Et Province	15
พระครูสุวรรณโพธิ์บาล (อคคปญโญ)	
แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม Guideline for Applying the Seven Sappurisa-dhamma to Promote Peace in Community: A Case Study of Nongsang Sub-District, Wapeephathum District, Mahasarakham Province	24
พระใบฎีกาสุภัทร ปภสสโร (ระคะวา)	
บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด The Role of Nayai Sub-district Administrative Organization, Suvanaphumi District, Roi-Et province in Promoting Buddhism	32
พระครูปริยัติกิจจารักษ์	
พระพุทธศาสนากับการเมือง Buddhism and politics	40
พระชลญาณมุนี	
อิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ Iddhipada Dharma and Organization Management	56
วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ	

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อความยั่งยืนของชุมชนในเขตประกอบการ อุตสาหกรรม Public Participation for Sustainable Communities in industrial Zones	63
<i>กฤษฎาะ เขียวเวช</i>	
Cost and Return of Investment in New Theory Farming Practices in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat	72
<i>Pholdee Rajbhuchong</i>	
คำแนะนำการส่งบทความ	VI
ตัวอย่างการเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์	XIII

ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์¹

Buddhist Psychological Factors That Influence an Organization's Personnel
Responsibilities under the Local Government Buriram Province

ทิพย์ ชันแก้ว

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อตรวจสอบกระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผล ต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งวิธีดำเนินการ วิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัย ด้วยการลงภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 จัดโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กร ระยะที่ 3 ตรวจสอบกระบวนการ ทางพุทธจิตวิทยาต่อความรับผิดชอบต่อองค์กร ใช้แนวทางวิธีการเชิงปริมาณ (Qualitative approach) ในการศึกษากระบวนการความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร โดยการศึกษาจากกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อองค์กรของบุคลากร พบว่า ด้านพุทธธรรม คือ การทำงานในองค์กร ควรใช้หลักพุทธธรรมเชิงบวก คือ การมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์เพียงบางคนบางกลุ่ม แบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบ มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น มุ่งประโยชน์ของหน่วยงานเป็นหลัก ปรัชญาหรือหาแนวทางแก้ไข ปัญหา มีกัลยาณมิตร ด้านจิตวิทยา พบว่า การสร้างกรอบแนวคิดพื้นฐานภายในองค์กรโดยการกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กรหรือพฤติกรรมองค์กร เพื่อสร้างความแตกต่างและโดดเด่นกว่าองค์กรอื่นๆ ด้านปัจจัยภายในองค์กร พบว่า ค่านิยมและการสร้างวัฒนธรรมองค์กร จะเห็นว่าองค์ประกอบส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นการสร้างองค์ความรู้ในองค์กร ซึ่งวัฒนธรรมการทำงานที่มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ มีความเคารพและสนับสนุนการ

¹ ทุนอุดหนุนการวิจัย: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ปีงบประมาณ :2560 (MCU RS 610761005)

ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและจรรยาบรรณของทางราชการเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของทางราชการ

2.พัฒนากระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อองค์กรของบุคลากร พบว่า เมื่อทำการทดสอบหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กร ตามหลักพุทธจิตวิทยาด้วยโมเดล 4 อ แล้ว พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.43

3.ตรวจสอบกระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาต่อความรับผิดชอบต่อองค์กร ของบุคลากร พบว่า การจัดกิจกรรมเกมการศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมที่มีเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้เล่นและมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยการพูดหรือการกระทำภายใต้กติกาข้อตกลง ซึ่งเนื้อหาในเกมแต่ละชุด ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม และกิจกรรมที่สอดคล้องกัน ยังช่วยให้บุคลากร ได้เกิดประสบการณ์ใหม่ และช่วยให้เกิดทักษะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ผลการวิเคราะห์ Correlations ตรวจสอบกระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ แบบมีค่า Sig.>0.01 แสดงว่า ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยามีความสัมพันธ์กันกับความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ความรับผิดชอบ,พุทธจิตวิทยา

ABSTRACT

The Research "Buddhist Psychological Factors the Influence an Organization's Personnel Responsibility under the Local Government Buriram Province" is 1) to study the factors of Buddhist psychology affecting the organizational responsibility of the personnel of the local administrative organization in Buriram Province; 2) to develop a process to promote the Buddhist psychological factors affecting the responsibility of the organization of the personnel of local administrative organizations in Buriram province and 3) to investigate the process of promoting Buddhist psychological factors, affecting responsibility of personnel of local administrative organizations in Buriram Province. Mixed Methods Research is used in this research. There are 3 sections; the first section is used as qualitative research by fieldwork and interview method, the second is used as practical seminar for developing process for behavior responsibility for organization and the third is used as investigation the factor of Buddhist psychology for responsibility for organization. To study of process of responsibility for personnel of organization is used as qualitative approach by sampling study of 30 persons.

The research found that

1. The Buddhist psychology factor affecting the organization of personnel shows that Buddhism principle for work in the organization should follow the positive dhamma, understanding the public benefit than person. Works should divide for responsibility. Free comment should be accepted. Organization's benefit should be focused. Any problem should be consulted. Good friend should be associated. The psychological factor shows that to decide conceptual framework by defining a work plan according to vision, mission, strategy, values, culture, organization or organizational behavior, creating a difference and stand out from other organizations. It is suggested that main composition focuses on creating for working culture, producing new knowledge for organization, creating for working culture, being honest, diligence and responsibility, respectfulness and support those who follows the law, rule and regulation and morality for official according to the benefit of government.

2. Development the supporting process for Buddhist psychological factors affection to organization's personnel finds that testing after practical seminar and process for creating responsibility for organization according to 4 models. There are responsible behavior for organization of the Local Government Buriram Province which shows significant increases 4.43.

3. Investigation the supporting process for Buddhist psychological factors affection to organization's personnel finds that to be educational management of games playing widely open for be friend and harmonious of personnel. Verbal action and action should be followed the agreement. The details of games should be supported for changing one's social behavior. The associated games help personnel to learn new world and new skill for live with others, understand one's duty.

The result of correlations examines the process of promoting the Buddhist psychological factors effecting for responsibility of the organization of the personnel of local administrative organizations in Buriram Province for Sig0.01. It shows that Buddhist psychological factors associate with responsibility of organization for local administrative organizations in Buriram province with static significant.

Keywords: Responsibility, Buddhist Psychology

บทนำ

คุณภาพของคนไทยที่สังคมต้องการถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 – 2554) ว่าคนในสังคมไทยจะต้องมีคุณธรรม มีความรอบรู้เท่าทันต่อสังคม มีความพร้อมทั้ง ร่างกาย สติปัญญา จิตใจและศีลธรรมอันดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตราที่ 6 ว่าการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความรู้ คุณธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังจะเห็นได้จากนโยบาย การ จัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545– 2559 ได้ระบุเป้าหมายอย่างชัดเจนว่าต้องบูรณาการ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งเนื้อหา กระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2545)

พฤติกรรมความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อองค์กรเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทุกองค์กรต้องการให้มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง และองค์กรถูกตัดสินด้วยคุณภาพของบุคลากร ดังนั้น ทุกๆ องค์กรจึงทุ่มเทงบประมาณรวมทั้งทรัพยากรด้านต่างๆ สำหรับการพัฒนาบุคลากรที่เลือกสรรแล้วอย่างเต็มที่ และคาดหวังว่าบุคลากรเหล่านั้น จะใช้ความรู้ความสามารถ ในการพัฒนาศักยภาพในทุกๆ ด้านให้กับองค์กรและ ปฏิบัติงานให้กับองค์กรในระยะเวลายาวนาน เท่าที่องค์กรต้องการ ดังนั้นบุคลากรจึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ สำคัญในหลายๆ ปัจจัยที่ประกอบเข้าเป็นองค์กรเพื่อดำเนินการและปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ขึ้นอยู่กับบุคลากร ในองค์กรว่ามีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรมากน้อยเพียงใดหรืออาจกล่าวได้ว่า การมีพฤติกรรม ความ รับผิดชอบนั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องสร้างให้เกิดขึ้นในบุคลากร

การเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของเทศบาลตำบลลำปลายมาศและองค์การบริหาร ส่วนตำบลสะแกโพรง สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นองค์กรที่ต้องให้ความสำคัญในการสร้าง ความรับผิดชอบต่อการทำงาน เนื่องจากลักษณะงานขององค์กร เป็นองค์กรที่ต้องมีความพร้อมในการแก้ไข ปัญหาของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ บุคลากรทั้งที่เป็นผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ลูกจ้างประจำและลูกจ้าง ชั่วคราว จึงควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้ ประสบความสำเร็จ การสร้างความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานจึงเป็นภารกิจร่วมกันสำหรับใช้ในการบริหารงานให้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับหรือบูรณาการกับหลักจิตวิทยาทั่วไปที่เรียกว่า พุทธ จิตวิทยามาเป็นแบบ เช่น ด้านตัดสินใจจะศึกษาด้านใด ประกอบอาชีพใดหรือแก้ปัญหาอย่างไร และสามารถ ปรับตัวได้อย่างมีความสุขในชีวิต พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน (ศรีสุตา ชินรัตนตรัย, 2536) ลักษณะของ ความรับผิดชอบนั้น เป็นการกระทำที่สอดคล้องกับมาตรฐานและกฎเกณฑ์ข้อบังคับของกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ ของศาสนา อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ความรับผิดชอบจะเป็นกลไกที่ สำคัญในการผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบ ที่ได้กำหนดไว้ มีความเคารพสิทธิของผู้อื่น ซื่อสัตย์สุจริตซึ่งจะ

ช่วยให้สมาชิกในสังคมสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หากบุคลากรทุกคนในองค์กรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ปัญหาความวุ่นวายต่างๆ ที่สังคมกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน คงไม่เกิดขึ้น ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) กล่าวไว้ว่าสังคม จะขาดความสงบสุข เนื่องจากมีบุคคลส่วนหนึ่งของสังคมเป็นผู้ที่ขาดคุณลักษณะของความรับผิดชอบ ความสม่ำเสมอ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ความพยายามที่จะพึ่งพาตนเองและลดความต้องการที่จะพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยลง

จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการประชาชนในพื้นที่ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กร อันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร มีความรัก ความตั้งใจในการปฏิบัติงานและศรัทธาต่อองค์กร เพื่อเอื้อต่อการสร้างให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Organization) เกิดการเรียนรู้ (Knowledge Worker) ซึ่งจะเป็นต้นทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ของสังคมส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ขององค์กร ที่จะนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ได้อย่างยั่งยืน และจะเป็นข้อสนเทศในการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามแนวพุทธจิตวิทยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อตรวจสอบกระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อองค์กรของบุคลากร โดยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น ดังนี้

- 1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อองค์กรและการบวนการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กร
- 1.2 แนวคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กร
- 1.3 แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กร
- 1.4 แนวคิดและทฤษฎีการฝึกอบรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กร
- 1.5 แนวคิดและทฤษฎีพุทธจิตวิทยาที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กร

2. ขอบเขตการวิจัยภาคสนาม (Field Research) มีขอบเขต ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง

1.กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ที่รับมอบหมายสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และบุคลากรองค์การบริหารเทศบาลตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

2.กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นายกเทศบาลตำบล รองนายกเทศบาลตำบล และปลัดเทศบาลลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 คน

3.กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบ ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกขำ ตำบลสะแกขำ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน

4.กลุ่มตัวอย่างในการอบรม ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในเทศบาลตำบลลำปลายมาศ และองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมการอบรม จำนวน 30 คน

3. กลุ่มเป้าหมาย

ได้กำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มผู้นำองค์กร ได้แก่ นายกเทศบาลตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรองนายกเทศบาลตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละ 4 คน จำนวน 8 คน

3.2 กลุ่มปฏิบัติการ ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวที่ปฏิบัติหน้าที่ในเทศบาลตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ และองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 เทศบาลตำบลลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ.2560 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 รวมระยะเวลา 1 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ดำเนินการวิจัยด้วยการลงภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ นายกเทศบาลตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรองนายกเทศบาล รองนายก

องค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล แห่งละ 4 คน จำนวน 8 คน จากสำนักงานเทศบาลตำบลลำปลายมาศ และสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสะแกโพรง สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อค้นหาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร

ระยะที่ 2 จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร โดยมีบุคลากรจากสำนักงานเทศบาลตำบลและสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 2 แห่ง จำนวน 30 คน สนับสนุนเข้าร่วมอบรมโครงการดังกล่าว ดำเนินการวัดผลการดำเนินโครงการโดยการใช้แบบสอบถามในระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผล ต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร

ระยะที่ 3 ตรวจสอบปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้แนวทางวิธีการเชิงปริมาณ (Qualitative approach) ในการศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการศึกษาจากกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เป็นระยะเวลา 2 วัน

ผลการวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางพุทธศาสนาต่อการทำงานในองค์กรนั้น ควรใช้หลักพุทธธรรมเชิงบวก คือ การมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์เพียงบางคนบางกลุ่มแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบ มีอิสระในการแสดงความคิด มุ่งประโยชน์ของหน่วยงานเป็นหลัก ปรัชญาหรือ หาแนวทางแก้ไขปัญหามีกาลยาณมิตร และหลักพรหมวิหารธรรม 4 ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ในการบริหารจัดการ ทำให้งานตรงไปตรงมากับทุกคน พุดน้อย อดทน พยายามประสานความร่วมมือภายในองค์กรอย่างเสมอ เอาใจเขามาใส่ใจเราให้ทุกคนเห็นว่องไกร คือ บ้านที่ให้ที่พักพิงร่วมกันมองเห็นคุณค่าในตัวเอง ตระหนักในหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมาย ใช้หลักครองตนด้วยศีล 5 ครองคนด้วยพรหมวิหาร 4 และครองงานด้วยอิทธิบาท 4 โดยยึดมั่น ในหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในองค์กร ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีและให้ผลงานออกมาดี และยึดหลักการทำงานตามระเบียบขององค์กรมีระเบียบ ประกาศ มีการประชุม พุดคุยเพื่อความเข้าใจ ระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร

การบริหารบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ช่วยกันออกความคิดเพื่องานที่ดี ร่วมทำ ช่วยเหลือกันทำงานตามพอใจ ร่วมรับประโยชน์ แบ่งผลประโยชน์โดยทั่วถึง ร่วมตรวจสอบ ช่วยเหลือกันแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นให้ความเชื่อถืออย่างจริงจัง ยกย่องชื่นชมในการประสบความสำเร็จ และมีการทำโทษ ตำหนิ ชี้แจงในงานที่มีปัญหายึดมั่นเข้มแข็งเป็นกันเอง มีความเป็นกาลยาณมิตร ตรงต่อเวลาและให้บริการแบบเสมอภาค โดยมีการบริหารแบบมีน้ำใจเสียสละและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ นอกจากนั้น ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบปฏิบัติในองค์กร ก็จะมีการตักเตือน ลงทัณฑ์ และสุดท้ายคือการลงโทษมอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน, มอบสวัสดิการในการสร้างแรงจูงใจมีระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

สำหรับปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ ในประเด็นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาถึงความรู้สึก ของข้าราชการ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์กรและมีการแสดงออกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในการทำงานผ่านกรอบการทำงานที่ผู้นำองค์กรได้สร้างมาตรฐานไว้ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านกระบวนการปฏิบัติงานนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน และวิธีการทำงาน

การสร้างกรอบแนวคิดพื้นฐานภายในองค์กรโดยการกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กรหรือพฤติกรรมองค์กรเพื่อสร้างความแตกต่างและโดดเด่นกว่าองค์กรอื่นๆ การกำหนดกรอบการปฏิบัติงานดังกล่าวนี้ต้องจำแนกลักษณะงานตามสายงานหลักและสายวิชาชีพ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดขององค์กร และสร้างความรอบครอบในการใช้ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายเพื่อการปฏิบัติงานในราชการเท่านั้นซึ่งบุคลากรภายในองค์กรต้องใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดพันธกิจขององค์กรเป็นหลัก

ปัจจัยภายในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านค่านิยมและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรนั้นจะเห็นว่าองค์ประกอบ ของความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านค่านิยม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 2 แห่ง เห็นพ้องต้องกันในประเด็น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยการสร้างความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ อย่างเคร่งครัดด้วยวิธีการที่เสริมสร้างความสามัคคีการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดการเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย รวมทั้งการพัฒนาตนเองควบคู่ไปกับการปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความสามารถที่ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ส่วนปัจจัยภายในองค์กรที่มีองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านค่านิยมและการสร้างวัฒนธรรมองค์กร จะเห็นว่าองค์ประกอบส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นการสร้างองค์ความรู้ในองค์กร ซึ่งวัฒนธรรมการทำงานที่มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ มีความเคารพและสนับสนุนการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และจรรยาบรรณของทางราชการ เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของทางราชการรวมทั้งกระทำการใดๆ ที่จะทำให้เกิดการไม่สามารถปฏิบัติงานภายในองค์กรตามสายงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเที่ยงธรรม การสร้างวัฒนธรรมการทำงานดังกล่าวเป็นการส่งเสริม การพัฒนาศักยภาพของตนเองรวมทั้งพัฒนาประสิทธิผลและคุณภาพของการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องจะทำให้บุคลากรในองค์กร มีการแสดงถึงความมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน มีความสามัคคี รู้แพ้รู้ชนะ รู้อภัยในองค์กรการสร้างวัฒนธรรมการทำงานนั้นยังเป็นการแสดงออกถึงการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมการระลึกถึงสติในการปฏิบัติงานที่สำคัญจะทำให้บุคลากรในองค์กรมีจิตสำนึกและยึดหลัก ความพึงพอใจและการตอบสนองของประชาชนผู้มาใช้บริการ

2) พัฒนาระบบการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

ในระยยะพัฒนาระบบการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรนี้ ใช้ผลการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ดำเนินการวางแผนจัดกิจกรรม โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อองค์กร ตามหลักพุทธิจิตวิทยาของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยหลักของโมเดล 4 อ แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำเสนอปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

เมื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จากการทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้ทำ พบว่าทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$)

เมื่อทำการทดสอบหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการกระบวนการสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธิจิตวิทยาด้วยโมเดล 4 อ มาใช้พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.43

3) เพื่อตรวจสอบกระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อองค์กร ตามหลักโมเดล 4 อ โดยการจัดกิจกรรมประกอบด้วยเกมการศึกษา เป็นการจัดกิจกรรม ที่มีเปิดโอกาส ให้บุคลากรได้เล่น และมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยการพูดหรือการกระทำภายใต้กติกาข้อตกลง ซึ่งมีเนื้อหาในเกมแต่ละชุดส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม เนื้อหาในเกมและกิจกรรมที่สอดคล้องกัน ยังช่วยให้บุคลากรได้เกิดประสบการณ์ใหม่ และช่วยให้บุคลากร เกิดทักษะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การยอมรับ ตามกฎเกณฑ์ของสังคม

ผลของการดำเนินโครงการอบรมกระบวนการทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบ ต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านกิจกรรมต่างๆ มีผลปรากฏดังนี้

1. เกมต่อเพลง ประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากบุคลากรที่เป็นกลุ่มควบคุม มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.15 (จาก 3.44 เพิ่มขึ้น 3.59) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สลิษา เตรศุภ (2553) เรื่อง “ประสิทธิผลของเกมและเพลงช่วยสอน ในรายวิชาภาษาเยอรมัน เบื้องต้น 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการใช้เกม มีแนวโน้มสูงกว่าการใช้เพลง ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียนผ่านเพลงและเกม ผู้เรียนต้องการให้นำเกมมาใช้ในการสอนคำศัพท์ ไวยากรณ์ ทักษะการพูด และต้องการให้นำเพลงมาใช้ในการสอนคำศัพท์ และทักษะการฟัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักกะณา เสโน

ฤทธิ์ (2551) ทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เกมการศึกษาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการศึกษาตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง 8 พบว่า ในแต่ละช่วงสัปดาห์ เด็กมีพฤติกรรมทางสังคม โดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ $P < .01$

2. เกมช่วยเหลือกัน ประสบความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากบุคลากรที่เป็นกลุ่มควบคุม มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.68 (จาก 3.32 เพิ่มขึ้น 4.00) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงศ์ บุญประจักษ์ (2545) ได้กล่าวถึง การช่วยเหลือว่า เป็นการพยายามที่จะช่วยบรรเทาความต้องการที่ไม่ใช่ทางอารมณ์แก่ผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือให้ข้อมูล ช่วยเหลือผู้อื่นทำงาน หรือเสนอสิ่งของของตนเองไม่เคยเป็นเจ้าของมาก่อนและปี (Bee.1985 : 396 – 401) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมช่วยเหลือเพื่อนของเด็กปฐมวัยว่าเป็นการแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เชิงบวก ซึ่งอายุ 2 – 3 ปี จะมีชนิดของการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก โดยเด็กจะทำตามคำขอร้อง หรือคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าคนที่ไม่ใช่เพื่อน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว และบุคคลอื่นๆ รวมทั้งเพื่อน จึงสรุปได้ว่า การช่วยเหลือเป็นการพยายามที่จะบรรเทาความต้องการ โดยการใช้คำพูดหรือการแสดงการปลอบใจ หรือช่วยเหลือเพื่อนในเรื่องเล็กน้อย การจัดกิจกรรมเกมการศึกษา จึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย

3. เกมยอมรับผิดใหม่ ประสบความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากบุคลากรที่เป็นกลุ่มควบคุม มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.00 (จาก 3.12 เพิ่มขึ้น 4.12) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักกะณา เสนอฤทธิ์ (2551) เรื่องการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า ช่วงสัปดาห์ที่ 4 และช่วงสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมด้านการยอมรับเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะภาพในเกมแต่ละชุดเช่นเกมโดมิโน เกมจับคู่ภาพที่เหมือนกัน เกมลอตโต เกมภาพตัดต่อ ที่เด็กได้เล่นเป็นภาพที่มีเนื้อหาที่ดีและชื่อของเกมแต่ละชุด มุ่งเน้นพฤติกรรมในด้านการยอมรับ เช่น ชุดเธอเก่งจัง ชุดปรบมือให้นั่นไงคนเก่ง ชุดยอดเยี่ยมชุดเด็กเก่งวันนี้ และเมื่อครูให้เด็กลงมือเล่นเกมภายใต้กระบวนการที่มีกติกาข้อตกลง โดยการแสดงคำชมเชยกับเพื่อนที่เล่นเกมได้สำเร็จและถูกต้องเช่นการปรบมือ การชูนิ้ว เมื่อคนที่ได้รับคำชมเชย จากเพื่อน ก็รู้สึกดีใจ มีความสุข เด็กเริ่มคุ้นเคยกับกิจกรรมและสื่อ คือ เกมการศึกษาแต่ละชุด จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยระหว่างดำเนินกิจกรรม

4. เกมฉันทำได้ ประสบความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากบุคลากรที่เป็นกลุ่มควบคุม มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.91 (จาก 3.40 เพิ่มขึ้น 4.31) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจินตนา คุปตสุนทร (2547) เรื่อง การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการจัดประสบการณ์ มีคะแนน ความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อ 1 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นการเล่นที่สามารถส่งเสริมอิสรภาพแห่งตน สร้างแรงจูงใจให้เด็กทุกคนเกิดความกระตือรือร้นอยากจะ

เล่นหรือกล้าแสดงออก และให้ความร่วมมือ มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อนสามารถยืดหยุ่นง่ายต่อการเล่น ไม่เน้นการแข่งขัน ทำให้พบความสำเร็จได้โดยง่าย รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะพัฒนาต่อไปเป็นความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้การเล่นพื้นบ้านของไทยยังช่วยส่งเสริมคุณธรรมทางจิตใจของเด็กๆ จากแพ้-ชนะ รู้จักอภัย

5. เกม Bingo สะท้อนความคิด ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อองค์กร เนื่องจากบุคลากรที่เป็นกลุ่มควบคุม มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.14 (จาก 3.22 เพิ่มขึ้นเป็น 4.36) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2550) กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการเรียนรู้ เกิดจากตัวแบบ การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบการสังเกตการณ์ตอบสนองและปฏิกิริยาต่างๆ ของตัวแบบสภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำคำบอกเล่า และความน่าเชื่อถือของตัวแบบ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงเกิดขึ้น

6. เกมเปิดใจให้กัน ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อองค์กร เนื่องจากบุคลากร ที่เป็นกลุ่มควบคุม มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.14 (จาก 4.57 เพิ่มขึ้นเป็น 4.00) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัค ไหวหกิจ (2543) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเอง ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับ การจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย - หญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานและการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือมีการรับรู้วินัยในตนเองหลังการทดลองไม่แตกต่างกันซ้ำยังไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่พบว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติธรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 39.87 และค่าเฉลี่ย 36.80 ตามลำดับแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ เด็กจะได้สร้างความสัมพันธ์เรียนรู้บทบาทของตนเองว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร เมื่อเด็กต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุข มีทัศนคติที่ดีต่อคนทั่วไป ซึ่งทำให้เด็กมีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มขึ้นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลดีต่อเด็กปฐมวัยให้มีพฤติกรรมทางสังคมที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

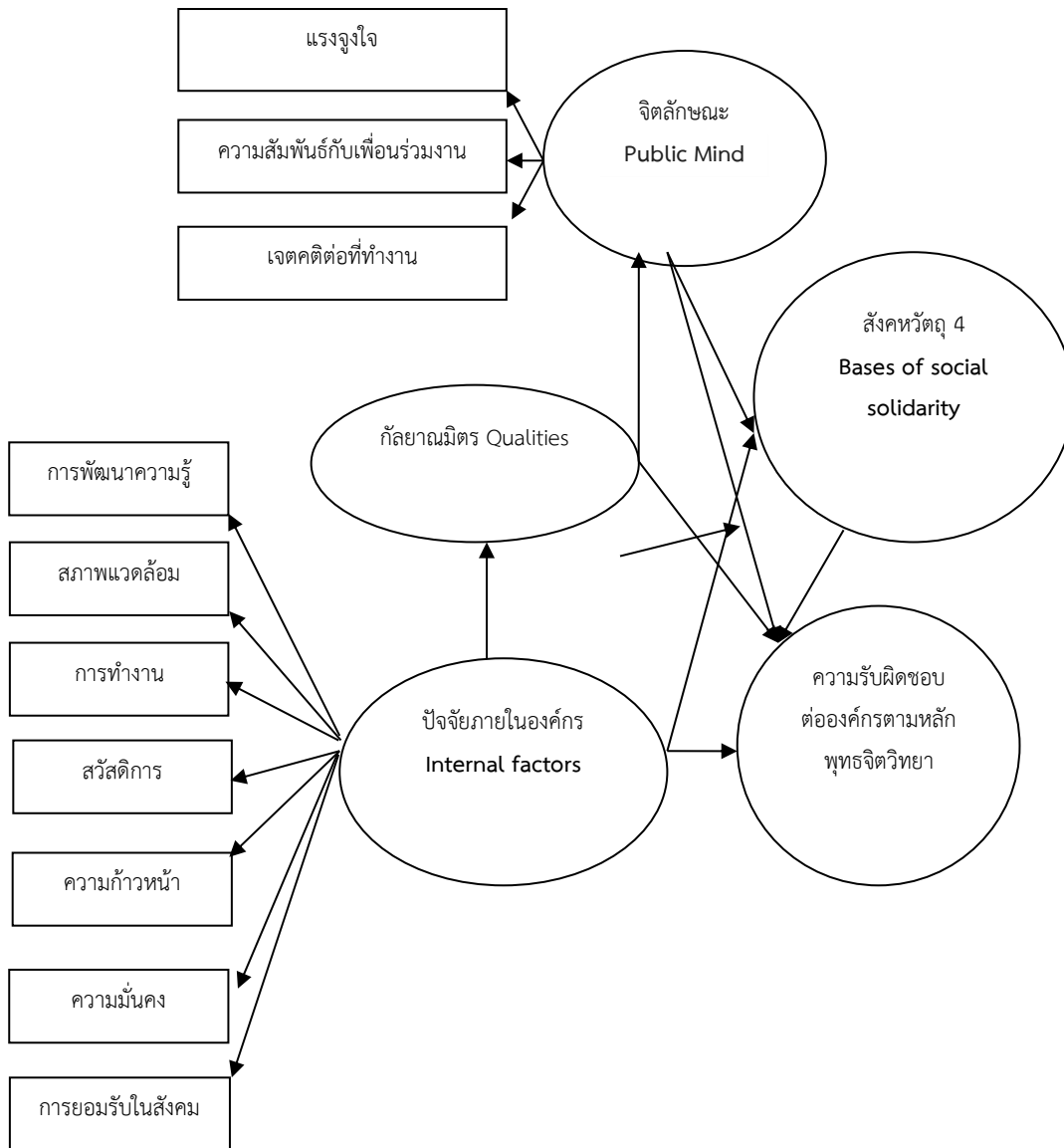
ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์

จากปัญหาที่ต้องการทราบที่ว่า กระบวนการเสริมสร้าง การพัฒนากระบวนการ และส่งเสริมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อศึกษากระบวนการสร้าง การพัฒนากระบวนการและตรวจสอบกระบวนการปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา ต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

สรุปได้จากผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ค้นพบทั้งทางด้านการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ มาประมวลวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนาความรับผิดชอบต่อองค์กร ของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จากการค้นพบผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการสร้างควมรับผิดชอบต่อองค์กร

ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่า IPM-Model กล่าวคือเป็นโมเดลของการสร้างความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งโมเดลดังกล่าวได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เรียกว่า “สังคหวัตถุ 4” เป็นตัวสำคัญในส่งเสริมพัฒนากระบวนการของ IPBQ-Model นั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังได้แสดงรายละเอียดโมเดลดังนี้

ภาพ : ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดทำการสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงาน และผลตอบแทนของบุคลากร

1.2 สร้างความมั่นใจและเสริมแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานที่สามารถแยกแยะผู้ที่มีผลงานการปฏิบัติงานดีและการประเมินผลงานอย่างยุติธรรมได้

1.3 กำจัดความล่าช้าที่เป็นอุปสรรคในการทำงานที่สามารถส่งผลกระทบในเชิงลบ ต่อการสนับสนุนของบุคลากร เช่น การรับบุคลากรใหม่เข้าทำงาน ต้องโปร่งใส ไม่มีระบบอุปถัมภ์

1.4 เลือกคนให้เหมาะสมกับงานโดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตำแหน่งงาน และความสามารถของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้น มีการติดตามการพัฒนาและการประเมินผล บรรยากาศในการทำงาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถและมีรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจของบุคลากร

1.5 มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่แค่ในรูปของเงินเท่านั้น เช่น เพิ่มสวัสดิการ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่ารักษาสุขภาพ ให้โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงาน การพัฒนาในด้านต่างๆ และการยกย่องชมเชย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรกำหนดให้มีการสร้างกิจกรรมการร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในองค์กร เพื่อที่จะทำให้เกิดการละลายพฤติกรรมต่างๆ ที่จะส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรภายในองค์กร ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ผู้บริหารควรปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างเป็นกันเองระหว่างบุคลากรภายในองค์กร จะทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ สามารถเข้าทำงานเข้ากับผู้บริหารงานได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรกำหนดแผนปฏิบัติงานทั้งของฝ่ายบริหารและฝ่ายบุคลากรภายในองค์กร ให้มีการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพื่อที่จะให้ทั้งสองส่วนได้ทำงานร่วมกันอย่างเต็มความรู้ความสามารถ โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทุกมิติ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการ ในประเด็นด้านความรับผิดชอบต่อองค์กร จากการศึกษาการวิจัยทั้งการรวบรวมเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างใกล้ชิด ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ ดังนี้

3.1 การศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อหาทางป้องกัน การเกิดปัญหาต่างๆ ในการบริหารจัดการงานองค์กร

3.2 การศึกษาถึงเครื่องมือทางการบริหารสมัยใหม่ เพื่อนำมาใช้เสริมสร้างกระบวนการพัฒนาปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

3.3 การศึกษาแนวทางกระบวนการเสริมสร้างปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อองค์กร ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยจิตวิทยาตะวันตกและด้วยหลักพุทธธรรม ทางพระพุทธศาสนาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาบุคลากรในองค์กร ให้มีความเข้มแข็งและแรงจูงใจในการทำงานสืบไป

บรรณานุกรม

- ปรียา ชัยนิยม. (2542). การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลักกะณา เสโนฤทธิ์. (2551). ผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีระพงศ์ บุญประจักษ์. (2545). การจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการศึกษาปฐมวัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีสุตา ชินรัตนตรัย. (2536). สุขภาพจิตนิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศลิษา เตรคุพ. (2553). ประสิทธิภาพของเกมและเพลงช่วยสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษเบื้องต้น 1. วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 41-56.
- สมจินตนา คุปตสุนทร. (2547). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 – 2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2550). เอกสารประกอบการสอนวิชา ECED 201 สาขาการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สุภัค ไหวหากิจ. (2543). การเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระบวนการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ : กรณีศึกษาป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทอง
จังหวัดร้อยเอ็ด¹

THE PROCESS OF BUDDHIST FOREST CONSERVATION : CASE STUDY OF FOREST IN
KHOKYAI KHAMPLAKUNG PHONTHONG DISTRICT,
ROI-ET PROVINCE

พระครูสุวรรณโพธิ์ภิบาล (อคคปญโญ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ โดยใช้หลักพุทธธรรม 4 หลัก ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท ไตรสิกขา ทิณฐิธัมมิกัตถประโยชน์ ฆราวาสธรรม สภาพปัญหาการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา คือ คนในชุมชนขาดความรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ-ระบบนิเวศ คนในชุมชนขาดอุดมการณ์จิตอาสา คนในชุมชนขาดแรงจูงใจให้ตระหนักถึงคุณค่าของป่าไม้ และคนในชุมชนไม่มีระบบงานเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ป่ากระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ดมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบ 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ 3) กำหนดขอบเขตและป้องกันพื้นที่อนุรักษ์ 4) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา 5) ประเมินความเสี่ยงในการอนุรักษ์ 6) ศึกษาปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ 7) กำหนดนโยบายและแผนงานอนุรักษ์ 8) ดำเนินงานอนุรักษ์

คำสำคัญ: กระบวนการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ, อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “กระบวนการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ : กรณีศึกษาป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทองจังหวัดร้อยเอ็ด” หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This research article aims: 1) to study Buddhist forest conservation guidelines; 2) to study the forest conservation problems; 3) to study forest conservation processes. The research found that Buddhist forest conservation guidelines by using the Buddha's doctrine in 4 principles: Law of Causation (Paticca-samuppada), Threefold Learning, Ditthadhammikatta, Virtues for Layperson. The problem of forest conservation in Khokyai Khamplakung Phonthong District, Roi-Et Province is that people in the community lack of knowledge on the relationship between man and nature – ecosystems, volunteer ideology and a system to solve forest conservation problems. The forest conservation process of Khokyai Khamplakung Phonthong District are: 1 (to study of problems and impacts; 2 (to determine the purposes of conservation; 3 (to define boundaries and protect conservation areas; 4 (to prioritize the problems; 5 (to assesses the conservation risks; 6 (to study the factors contributing to conservation; 7 (to set the policies and conservation plans; 8 (to maintain the operations.

Keywords: process of Buddhist forest conservation, Phonthong District, Roi-Et Province.

บทนำ

ทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ป่าไม้ให้ผลประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยพื้นฐานของคนชนบทนั้นมีความสัมพันธ์กับการใช้วิถีชีวิตแบบพึ่งพามาเป็นเวลานาน คนอาศัยทรัพยากรป่าไม้เพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีพตามปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม แต่สถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤติ เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ลดลงทุกปี (ธีรฤทธิ์ แป๊ะประภา, 2561) อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะมนุษย์อาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีพ แต่ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ก็มีเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากหลายสาเหตุ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้มีความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น การพัฒนาเมือง การพัฒนาทางอุตสาหกรรม การพัฒนาระบบขนส่ง การทำถนนตัดผ่านผืนป่า การปล่อยของเสียลงในสิ่งแวดล้อม การบุกรุกป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำกิน การตัดไม้ทำลายป่า การให้สัมปทานเหมืองแร่ เหมืองหินและการสัมปทานป่าไม้ เป็นต้น ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เช่น ไฟป่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เสียความสมดุลในวงจรธรรมชาติ และทำให้เครือข่ายความสัมพันธ์ในระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาโลกร้อน ทำให้น้ำแข็งที่ขั้วโลกละลายอย่างรวดเร็ว ปัญหามลภาวะในอากาศ มลภาวะทางน้ำ มลพิษในอาหาร ทำให้พืชและสัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล ซึ่งจะกระทบต่อวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์ด้วย

ล่าสุดเมื่อปี 2560 มีการสำรวจพื้นที่ป่าของประเทศไทย จำแนกออกเป็นรายภาคพบว่า “ภาคเหนือมีพื้นที่ป่าร้อยละ 52.45 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ป่าร้อยละ 14.94 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ป่าร้อยละ 22.34 ภาคกลางมีพื้นที่ป่าร้อยละ 33.01 ส่วนภาคใต้มีพื้นที่ป่าร้อยละ 24.02 เมื่อคิดรวมทั้งหมดของประเทศเหลือพื้นที่ป่าร้อยละ 31.58 ของพื้นที่ทั้งหมด (ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/493415> [22 สิงหาคม 2561]) ซึ่งการลดลงของพื้นที่ป่าได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยทุกรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาป่าไม้ จึงมีนโยบายและมาตรการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเป็นเรื่องเร่งด่วน ซึ่งได้พยายามทำงานร่วมกับหน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่างๆ ร่วมกับภาคประชาชน แต่ก็ยังพบว่าพื้นที่ป่าไม่ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการกำหนดเขตป่าสงวนและพื้นที่อนุรักษ์หรือการออกกฎหมายมาบังคับใช้ก็ตาม ป่าไม้ก็ยังถูกทำลายจนเข้าขั้นวิกฤติทุกภูมิภาค โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ป่าเหลือน้อยกว่าภาคอื่น คือ ร้อยละ 14.94 เท่านั้น

พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญกับระบบนิเวศ ในอดีตสถานที่พำนักและปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ คือ ป่าไม้ ภูเขา ชอกเขา ป่าช้า เช่น ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ป่ารักขิตวัน ป่ามหาวน และป่าสังคาสลวัน เป็นต้น มีพระวินัยที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ป่า เช่น วินัยที่ห้ามพรากของเขียว ห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในพื้นที่ป่า ห้ามก่อไฟ และยังมีข้อปฏิบัติสำหรับอยู่ป่าให้เหมาะสมอีกหลายข้อในธุดงค์วัตร เช่น “อริยญีกังคะ ธุดงค์ที่ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร รุกขมูลิกังคะ การถืออยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร โสสานิกังคะ อยู่ป่าช้าเป็นวัตร”(พระพรหมคุณาภรณ์,2549) วิถีชีวิตของพระสงฆ์จึงมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลต่อธรรมชาติ ลักษณะสำคัญของวัดในพระพุทธศาสนาจึงมีความสงบร่มรื่น ทำให้วัดได้กลายมาเป็นเขตอภัยทานซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าไปด้วย ซึ่งพระสงฆ์ก็มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่าทั้งในพื้นที่วัดและพื้นที่ป่าชุมชน สำหรับพระสงฆ์ที่เป็นฝ่ายอริยวาสี (พระป่า) ท่านยังต้องอาศัยธรรมชาติจากป่าไม้ในการแสวงหาความวิเวก

ปัจจุบันรัฐได้มีการออกกฎหมายมาคุ้มครองรักษาป่าไม้อันเป็นสมบัติของชาติไว้ และทำให้พระสงฆ์จะเข้าไปปฏิบัติธรรมในป่าหรือจะสร้างวัด ที่พักสงฆ์ สำนักสงฆ์ ต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และส่วนใหญ่พระสงฆ์ที่สามารถดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์โดยการสร้างวัด และยังได้ช่วยดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นการช่วยรัฐอีกส่วนหนึ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์ต่อการรักษาป่าเริ่มเปลี่ยนไป จากที่เคยเป็นผู้อนุรักษ์กลายเป็นผู้บุกรุก เพราะรัฐได้กำหนดเขตพื้นที่ป่าอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น ซึ่งทำให้วัดหลายแห่งอยู่ในเขตป่าสงวน จึงมีการผลักดันให้พระสงฆ์ออกจากพื้นที่ป่า รวมทั้งการรื้อถอนเสนาสนะออกมาด้วย ทำให้เกิดปัญหาด้านการอนุรักษ์ป่าและความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อไม่มีพระสงฆ์อยู่ดูแลประจำแล้วทำให้ป่าไม้ถูกทำลาย โดยเฉพาะไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้พยุง ไม้สักทอง เพราะเป็นไม้ที่มีราคาสูง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ป่าเหลือน้อยกว่าภาคอื่น แต่เมื่อพิจารณาจากรายจังหวัดพบว่า “ป่าไม้ในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นมีป่าไม้เพียงประมาณร้อยละ 9 ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ของป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 10 แห่ง รวมเนื้อที่ประมาณ 459,307 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอโพนทอง อำเภอหนองพอก อำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอเมยวดี ชนิดของไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ยางนา ไม้เหียง ไม้ตะแบก และไม้ประดู่ ร้อยละ 65 ปัจจุบันจังหวัดร้อยเอ็ดมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเหลือเพียง 137,289.50 ไร่ หรือร้อยละ 2.8 ของพื้นที่จังหวัด”(สำนัก

จัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7,2559) แม้ว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจะมีขอบเขตกว้างใหญ่แต่ป่าที่เหลือจริงในพื้นที่เหลือน้อยมาก เพราะคนบุกรุกพื้นที่อยู่อาศัยหรือทำกินน้อยลงกว่าในอดีต แต่มีการบุกรุกในรูปของการตัดไม้ ในเขตพื้นที่ของจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นส่วนใหญ่เป็นป่าเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นผลพวงมาจากราษฎรบุกรุก เช่น เขตป่าสงวนดงแม่แฝด ที่อยู่ในเขตอำเภอโพธิ์ชัยและอำเภอโพนทอง เนื่องจากราษฎรขาดแคลนที่ดินทำกิน ซึ่งผลจากการที่จังหวัดมีพื้นที่ป่าเหลือน้อย ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และก่อให้เกิดความแห้งแล้งในบางปี ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และนับเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของจังหวัด

ในส่วนของอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด “เดิมเมื่อ 50 ปีก่อนเป็นพื้นที่ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ โดยชาวบ้านเรียกว่า “ดง” แปลว่า ป่า ป่าใหญ่ ป่าทึบ ป่าที่มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น”(https://www.wordyguru.com > Home > ภาษาอีสาน เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ส.ค.2561) จึงเป็นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ และสัตว์ป่าต่าง ๆ ในอดีตนั้นคำว่าดงในเขตอำเภอโพนทองที่รู้จักกันดีคือ “ดงแม่แฝดและดงมะอี ปัจจุบันแทบไม่เหลือสภาพป่าให้เห็นเลย ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงแม่แฝด เนื้อที่ตามกฎหมายกระทรวงฯ 49,375ไร่” (สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ส.ค.2561) ปัจจุบันไม่เหลือสภาพป่าให้เห็นน้อยมาก คงเหลือแต่ร่องรอยของป่าที่ยังเห็นสภาพของความอุดมสมบูรณ์ เช่น ชากรากไม้ ตอไม้ พันธุ์ไม้ที่มนุษย์นำมาปลูก “ป่าสงวนป่าดงมะอี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดร้อยเอ็ด ครอบคลุมพื้นที่ตามเขตการปกครอง 6 อำเภอ 60 ตำบล ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงมะอี เนื้อที่ตามกฎหมายกระทรวงฯ 329,491ไร่” (สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ส.ค.2561) มีสภาพเสื่อมโทรมเป็นส่วนมาก ในส่วนพื้นที่อื่นที่ไม่เป็นป่าสงวนแห่งชาติจะเหลือสภาพเป็นป่าไม้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาหรือความเชื่อที่ชาวบ้านมีต่อพื้นที่ทำให้ไม่กล้าบุกรุก เช่น ดอนปู่ตา และเขตที่พระสงฆ์อยู่อาศัย จากสภาพปัญหาป่าเสื่อมโทรมในอำเภอโพนทอง ทำให้คณะสงฆ์อำเภอโพนทอง นำโดยพระครูสุวรรณโพธิ์ธำมิต เจ้าคณะอำเภอโพนทอง ได้ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าไม้ จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการอนุรักษ์ป่าขึ้น โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำร่วมกับประชาชนทั่วไป ซึ่งได้สำรวจพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในอำเภอโพนทองแล้วกำหนดเป็นพื้นที่อนุรักษ์ป่า โดยมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ประสบผลสำเร็จแล้ว จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย 1) ที่พักสงฆ์พรหมประทาน ตำบลโนนชัยศรี มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน 315 ไร่ 2) วัดธาตุอุบุง ตำบลโพธิ์ศรีสว่าง มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน 91 ไร่ 3) ที่พักสงฆ์สุทธิตถธรรมวิเวก ตำบลหนองใหญ่ มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน 110 ไร่ 4) ที่พักสงฆ์โคกดินแดง ตำบลโพธิ์ศรีสว่าง มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์จำนวน 1,300 ไร่ และ 5) ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง ตำบลโพธิ์ทอง มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์จำนวน 600 ไร่ จากผลงานการอนุรักษ์ป่าทั้ง 5 แห่ง ทำให้มีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์รวมทั้งหมด 2,416 ไร่

ส่วนป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง เป็นป่าแห่งเดียวที่ไม่ใช่พื้นที่ทางพระพุทธศาสนา เป็นป่าสาธารณประโยชน์ ทำให้ชาวบ้านบุกรุกจนเสื่อมโทรมมาก คณะสงฆ์อำเภอโพนทองร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ จึงได้เข้าไปดำเนินการอนุรักษ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 แต่ก็มีปัญหาหลายด้านที่ทำให้ยากต่อการดำเนินการมากกว่าแห่งอื่น เพราะชาวบ้านได้เข้าไปจับจองพื้นที่ทำไร่ จึงทำให้มีปัญหาความขัดแย้งด้วย เมื่อสามารถดำเนินการจนประสบผลสำเร็จ ทำให้มีผลงานด้านการอนุรักษ์เป็นที่ประจักษ์ จนได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว” ซึ่งเป็นรางวัลที่ยกย่องเชิดชูผลงานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากคณะกรรมการตัดสินรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 14 ประจำปี 2555 ในงานเสวนาและนิทรรศการผลงานการประกวดรางวัลลูกโลกสีเขียวจากทุกภาคทั่วประเทศ ทำให้มีหน่วยงานและ

องค์กรต่างๆ เข้ามาศึกษากระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้งมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จากสภาพและปัญหารวมทั้งผลงานสำคัญจากการอนุรักษ์ป่าของคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ทองและภาคส่วนอื่นๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาการอนุรักษ์ป่า โดยนำเสนอบทความวิจัย “กระบวนการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ : กรณีศึกษาป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้ง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อจะได้เข้าใจแนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ เข้าใจบริบทพื้นที่อนุรักษ์ ปัญหาของการอนุรักษ์ กระบวนการอนุรักษ์ป่า ผลจากการอนุรักษ์ป่า รวมทั้งกระบวนการทั้งหมดในการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้ง เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ป่าแห่งอื่นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้ง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้ง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

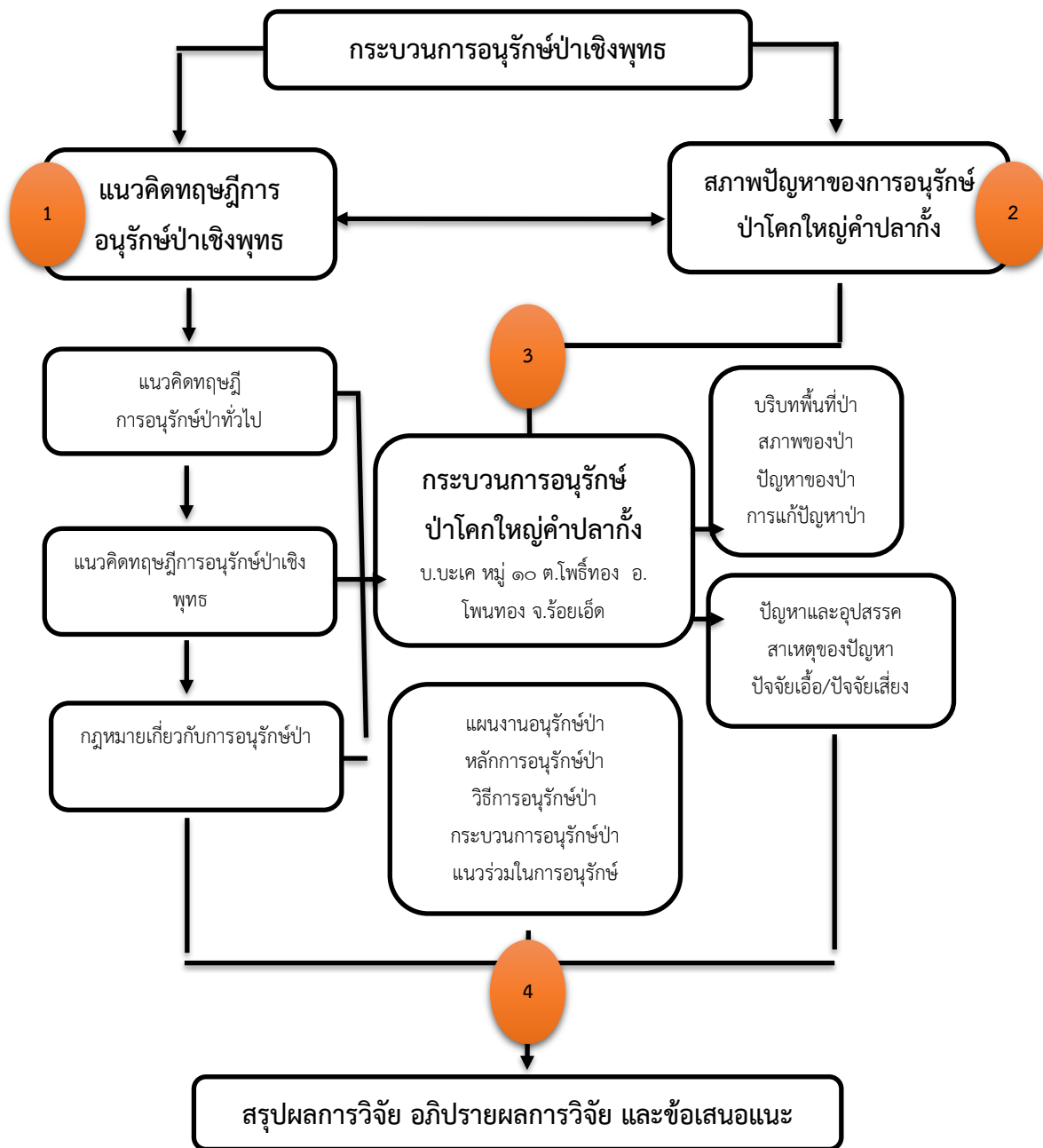
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ ศึกษาสภาพปัญหา และศึกษากระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ค่าปลากั้ง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด และศึกษาในส่วนที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ อีกทั้งมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นทางการ โดยมีขั้นตอนการและแบบแผนวิธีการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขึ้นกำหนดกรอบในการวิจัย
2. ขึ้นออกแบบวิธีวิจัย
3. ขึ้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร
4. ขึ้นการสร้างเครื่องมือวิจัย
5. ขึ้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม
6. ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล
7. ขึ้นเรียบเรียงและเขียนวิทยานิพนธ์

โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธหลักปฎิจจสมุปบาท หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงอิงอาศัย พึ่งพากันและกัน โดยการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระบบนิเวศ หรือการทำลายพื้นที่ป่าไม่ได้ตั้งใจ เช่น การเผาใบไม้ การเผาขยะในบริเวณป่าย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นผิวดิน สัตว์ที่อยู่ในผืนป่านั้นตลอดจนฝุ่น ละออง ควัน เขม่า ก็ลอยฟุ้งไปในบริเวณกว้าง และอาจเป็นเชื้อเพลิงให้เกิดไฟไหม้ป่าในบริเวณกว้าง เมื่อผู้วิจัยอธิบายผลที่เกิดจากการทำลายป่าตามหลักปฎิจจสมุปบาท โดยไม่มีเจตนาให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยก็ประยุกต์ใช้ไตรสิกขา ทัฎฐิธัมมิกัตถประโยชน์ และฆราวาสธรรม เพื่อให้คนในชุมชนมี

ส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์ป่า ซึ่งมีลำดับดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบ 2) วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ 3) กำหนดขอบเขตและป้องกันพื้นที่อนุรักษ์ 4) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 5) การประเมินความเสี่ยงในการอนุรักษ์ 6) ศึกษาปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ 7) กำหนดนโยบายและแผนงานอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง โดยมีองค์ประกอบกำหนดบุคลากรและหน้าที่ในการอนุรักษ์ กำหนดเครื่องมือในการอนุรักษ์กำหนดระยะเวลาดำเนินการอนุรักษ์ 8) การดำเนินงานอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง

การดำเนินงานอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้งในชั้นแผนการดำเนินงาน แบ่งเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการเฝ้าระวังป้องกันปัญหา 2) กระบวนการปลูกและฟื้นฟูป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง 3) กระบวนการพัฒนาป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง 4) กระบวนการรักษาป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง ส่วนกระบวนการเฝ้าระวังป้องกันปัญหา เป็นการดำเนินงานเพื่อไม่ให้ปัญหาเกิดซ้ำ ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ 1) การป้องกันภัยคุกคามจากมนุษย์ 2) การป้องกันภัยคุกคามจากสัตว์/แมลง 3) การป้องกันภัยคุกคามจากโรคพืช 4) การป้องกันภัยคุกคามจากภัยธรรมชาติ ตลอดจนมีกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า โดยใช้วิธีการปลูกป่า ทั้งนี้ กระบวนการปลูกและฟื้นฟูป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง มี 4 กระบวนการ ดังนี้ 1) การปลูกป่า 2) คัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ 3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ 4) การบำรุงป่า

จากการเพิ่มพื้นที่ป่าดังกล่าว ผู้วิจัยก็มีวิธีการรักษาและพัฒนาคุณภาพป่า หรือกระบวนการพัฒนาป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง โดยสื่อสารให้คนในชุมชนเข้าใจวิธีการว่ามี 6 กระบวนการ ดังนี้ 1) เพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุที่มีประโยชน์ต่อพืช 2) ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ 3) การสร้างกติการ่วมกัน 4) การใช้ประโยชน์ร่วมกัน 5) การถอดบทเรียนพัฒนาองค์ความรู้การอนุรักษ์ป่า 6) แหล่งเรียนรู้กระบวนการอนุรักษ์ป่า ตลอดจนผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการรักษาป่าโคกใหญ่คำปลากั้งให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งมี 6 กระบวนการ ดังนี้ 1) การบวชป่า 2) การส่งเสริมปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์การสร้างแรงจูงใจให้ตระหนักถึงคุณค่าของป่าไม้ 3) เสริมสร้างอุดมการณ์จิตอาสาเพื่อการอนุรักษ์ป่า 4) การตรวจสอบ 5) ประเมินการอนุรักษ์ป่า

สรุป

กระบวนการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ดมีแนวทางการอนุรักษ์ป่าเชิงพุทธ โดยใช้หลักพุทธธรรม 4 หลัก ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท ไตรสิกขา ทิฏฐิธัมมิกัตถประโยชน์ ขรวาจาธรรม สภาพปัญหาการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา คือ คนในชุมชนขาดความรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ-ระบบนิเวศ คนในชุมชนขาดอุดมการณ์จิตอาสา คนในชุมชนขาดแรงจูงใจให้ตระหนักถึงคุณค่าของป่าไม้ และคนในชุมชนไม่มีระบบงานเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ป่า ทั้งนี้ขั้นตอนการดำเนินงานดังกล่าวมีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นประการสำคัญ และลำดับแผนงาน หรือขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การดำเนินงานสัมฤทธิ์ผล

อภิปรายผลการวิจัย

1) การประยุกต์ใช้หลักปฏิจจสมุปบาทสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุกัลยา โหระเรือง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนทัศน์แบบพุทธ

ศาสนาจะช่วยปรับทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จากการที่มนุษย์แยกตัวเองออกจากธรรมชาติ และเอาตัวมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มาสู่ทัศนะที่ว่าสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกันเป็นองค์รวม

2) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการดำเนินงานอนุรักษ์ป่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกัญญา สร้อยฟ้า (2556) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่าหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มี 4 ด้าน คือ อุดมฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา กัลป์ยาณมิตตา ความเป็นผู้มีมิตตวิริยสมบัติ สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

3) การดำเนินงานอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่คำปลากั้งในชั้นแผนการ ดำเนินงานแนวทางดำเนินงาน กิจกรรมการดำเนินงานสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระชาญชัย เพชรดี (2560) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมให้ ที่พักสงฆ์เขาธงทองช่วยงานด้านป่าไม้ บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า “ประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่โครงการฯ ในระดับมาก กิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่วนใหญ่มีความเหมาะสม ด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วมมีดังนี้ จัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน จัดตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่า ทำการรังวัดหมายเขตให้ชัดเจน การปลูกป่าเสริมในพื้นที่ใช้พื้นที่ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การจัดแนวป้องกันไฟรอบพื้นที่โครงการฯ จัดกิจกรรมโครงการฝึกอบรมแก่ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบให้เยาวชนมีส่วนร่วมเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ เพื่อเป็นการสร้างผู้นำเยาวชนในการอนุรักษ์ป่า

2) ศึกษาแบบการบริหารงานในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด เพื่อขยายต้นแบบการดำเนินงานที่มีภาพสมรรถนะในการบริหารงาน

3) ศึกษาแบบการบริหารป่าให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้คนภายนอกชุมชนมีส่วนร่วมในรูปแบบการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2556). *สื่อสาร- สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: หจก.พิมพ์ภาพ.
- ซาน เอ็ม. ดาร์ลิงตัน. (2559). *บวชต้นไม้ การอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ*. แปลโดย นัยนา นาควัชร. กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์.
- ธนากร สังเขป. (2555). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรฤทธิ์ แป๊ะประภา. (2561). การจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนหนองฮี ตำบลเสือเผ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*. ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ (ตุลาคม).
- พระชาอุทัย เพชรดี และคณะ. (2560). *แนวทางพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมให้ที่พักรักษาของหน่วยงานด้านป่าไม้ บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์*. รายงานวิจัย. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2549). *การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้ว.
- สุกัลยา โหระเรือง. (2560). พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน).
- สุกัญญา สร้อยฟ้า. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไทยรัฐ. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.thairath.co.th/content/493415>
- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7. *ข้อมูลพื้นฐาน ศูนย์จัดการกลุ่มป่าสงวนแห่งชาติที่ 175 จังหวัดร้อยเอ็ด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2561 จาก <https://new.forest.go.th/preserve/wpcontent/uploads/sites/35/2016/12/3>

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง
อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม¹

Guideline for Applying the Seven Sappurisa-dhamma to Promote
Peace in Community: A Case Study of Nongsang Sub-District,
Wapeephathum District, Mahasarakham Province

พระใบฎีกาสุภัทร ปภสฺสโร (ภะคะวา)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) หลักพุทธธรรมสำหรับการเสริมสร้างสันติสุข 2) สภาพปัญหาของชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม 3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สันติธรรมเป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการเสริมสร้างสันติสุข ส่วน สภาพปัญหาของชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม ส่วนแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม โดยประยุกต์สันติธรรม ซึ่งมีประกอบไปด้วย อัมมัญญาตา รู้จักเหตุ อัตถัญญาตา รู้จักผล อัตตัญญาตา รู้จักตน มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ กาลัญญาตา รู้จักกาล ปริสสญญาตา รู้จักบริษัท ปุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล ตลอดจนการใช้ภาษาสื่อสารเชิงประนีประนอม

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, การเสริมสร้างสันติ, ชุมชน, ตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม” หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The article aims were: 1) to study Buddha-Dhamma to enhance peace; 2) to study the problems of Nongseang community, Wapeepathum district, Mahasarakham province; 3) to study the guidelines in applying Buddha-Dhamma to enhance peace in the Nongseang community.

The research results found that Seven Qualities of Virtuous People (*sappurisa-dhamma*) is the dhamma principle that is suitable to apply for enhancing peace. However, the interpersonal and social conflicts were the problem. The Seven Qualities of Virtuous People was used as the guideline to enhance peace in Nongseang community and it is composed of: Dharmannutta: knowing the law; knowing the cause, Atthannuta: knowing the meaning; knowing the purpose; knowing the consequence, Attannuta: knowing oneself, Mattannuta: moderation; knowing how to be temperate; sense of proportion, Kālanutā: knowing the proper time; knowing how to choose and keep time, Parisannutā: knowing the assembly; knowing the society, Puggalannutā: knowing the individual; knowing the different individuals as well as using language communication for compromise.

Keywords: Buddha-Dhamma, enhancing peace, community, Nongseang sub-district, Wapeepathum district, Mahasarakham province.

บทนำ

“ประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติล้วนมีการใช้ความรุนแรงมาทุกยุคสมัย ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินและทรัพยากรอย่างมหาศาล ซึ่งความรุนแรงเป็นภัยคุกคามที่สร้างความหวาดหวั่นต่อมวลมนุษยชาติ จึงก่อให้เกิดการร่วมมือกันหาทางยุติความรุนแรงและสร้างสันติภาพโลก โดยการจัดตั้งองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับสันติภาพเกิดขึ้นมากมาย “แต่มนุษยชาติก็ไม่เคยได้พบสันติภาพที่แท้จริงเลยสักครั้ง สภาพการณ์ที่ปรากฏให้เห็นบนเวทีโลกก็คือ การเบียดเบียน ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ และการทำลายล้างที่ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง สันติภาพในจินตนาการของมนุษย์ จึงเป็นเพียงการหลับใหลชั่วคราวเท่านั้น” (ชัชวาลย์ ชิงชัย, 2549) แม้แต่การใช้กองกำลังเพื่อสร้างสันติภาพ ซึ่งก็เป็นเพียงวัฏวนธรรมการใช้อำนาจบังคับให้เกิดสันติภาพขึ้นเท่านั้น แต่สันติภาพที่เกิดจากการใช้กำลังทหารและแสนยานุภาพทางอาวุธยังไม่ใช่อันติภาพที่แท้จริง เป็นเพียงการลดความรุนแรงลงชั่วคราว

จากวิวัฒนาการของมวลมนุษยชาติจึงพบว่า เมื่อมนุษย์ก่อความรุนแรงต่อกันครั้งใดก็จะพยายามแสวงหาสันติภาพเพื่อยุติความรุนแรงครั้งนั้น แต่ในช่วงที่ไม่มีสงครามมนุษย์กลับมีการสร้างความขัดแย้งและความรุนแรงขึ้นอยู่เสมอ แทนที่จะร่วมมือกันเสริมสร้างสันติภาพให้เข้มแข็ง และยังพบว่าในแต่ละประเทศมีปรากฏการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงภายในเกิดขึ้นอยู่เสมอ เช่น ความขัดแย้งเกี่ยวกับภูมิภาค ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากร ความขัดแย้งทางความเชื่อ ความขัดแย้งทางการเมือง และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เป็นต้น โดยปัจจุบันมีความรุนแรงแฝงอยู่ในรูปของเศรษฐกิจ ความรุนแรงทางด้านอาชีพและการกดขี่

แรงงาน ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงทางอบายมุขและอาชญากรรม ความรุนแรงทางวัฒนธรรม ความรุนแรงในรูปของการไม่ได้รับความเป็นธรรม ความรุนแรงในรูปของการเสียสิทธิประโยชน์ทางสังคม ความรุนแรงในรูปของการถูกกลั่นแกล้ง ความรุนแรงในรูปของการถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความรุนแรงในรูปของการเสปบริโภค ความรุนแรงทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรุนแรงด้านสาธารณสุข ความรุนแรงทางค่านิยม ความรุนแรงในชุมชน ความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และคนชรา นอกจากนี้ยังมีความรุนแรงทางด้านจิตใจ ความรุนแรงทางด้านอารมณ์ และความรุนแรงต่อสติปัญญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความรุนแรงที่มีอยู่ในทุกสังคมหรือชุมชน

นอกจากความรุนแรงจะเป็นปัญหาทางสังคมแล้ว ปัญหาในระดับครอบครัวก็มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยศูนย์การเฝ้าระวังและการเตือนภัยทางสังคมได้สรุปผลสำรวจความรุนแรงในครอบครัวในปี 2556 พบว่า “มีผู้ที่เห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวทางร่างกายร้อยละ 81.60 ความรุนแรงทางด้านจิตใจร้อยละ 76.05 ความรุนแรงทางเพศร้อยละ 28.94” (ศูนย์การเฝ้าระวังและการเตือนภัยทางสังคม สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) โดยผู้กระทำและผู้ถูกกระทำจะเป็นคนในชุมชนหรือคนในครอบครัว ส่วนใหญ่เหยื่อที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมักจะเป็นสตรี เด็ก และคนชรา ในขณะที่สำนักงานสารนิเทศและประชาสัมพันธ์กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำรายงานความรุนแรงของเด็กและสตรีประจำปี 2556 พบว่า “มีการกระทำความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก 5,064 ครั้ง”

จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทุกภาคส่วนทางสังคมได้พยายามหาแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวและการเสริมสร้างสันติสุขแก่สังคมมาโดยตลอด แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีปัญหาซับซ้อนตามไปด้วย ซึ่งการสร้างสันติสุขควรเริ่มจากสถาบันครอบครัวก่อน แต่จากสถิติดังกล่าวพบว่า ปัญหาครอบครัวยิ่งยากที่หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องจะเข้าถึงปัญหาและการแก้ไข เนื่องจากเป็นปัญหาภายในของสถาบันครอบครัว จึงเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนที่จะต้องร่วมกันแก้ปัญหา โดยใช้ทั้งกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางศาสนา เพราะสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างและสนับสนุนให้เกิดสันติสุขขึ้นในชุมชน “เพราะการเกิดขึ้นของศาสนาเป็นไปเพื่อความอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นและเป็นสันติสุขแก่ชาวโลก” (พระมหาพรหม ธรรมหาโส, 2553) กล่าวได้ว่า ทุกศาสนาจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างสันติภาพแก่มวลมนุษยชาติ โดยเป็นการพัฒนาให้มีคุณภาพทั้งทางโลกและทางธรรม

ดังนั้น สันติสุขจึงเป็นสิ่งปรารถนาของมนุษย์ทุกคนในสังคม มนุษย์ไม่สามารถอยู่ลำพังเฉพาะตนได้ ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้ดีต้องมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างเดียวกัน

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งสันติภาพ มีหลักธรรมคำสอนและกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขให้กับสังคมทุกระดับ ถ้าหากนำไปปฏิบัติและปรับใช้อย่างเหมาะสม ในมุมมองของพระพุทธศาสนาเห็นว่า สันติสุขของชุมชนเป็นการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียนหรือไม่ก่อความรุนแรงต่อกันในทุกกรณี และมองว่าสันติภาพเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันทั้งในมิติของบุคคลและชุมชน ซึ่งเป็นหลักประกันของความมั่นคงในชีวิต และก่อให้เกิดความสงบและสันติสุขอย่างแท้จริง โดยมีหลักธรรมที่สามารถนำมาเสริมสร้างสันติสุขทั้งภายในและภายนอก และจากสันติสุขระดับชุมชนขยายผลไปสู่สันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติต่อไป

ดังนั้น จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวพบว่า ความรุนแรงเกิดขึ้นในสังคมทุกระดับ มีทั้งความรุนแรงที่เป็นปรากฏการณ์และความรุนแรงที่แฝงอยู่ในทุกสังคมและวัฒนธรรม มีทั้งความรุนแรงที่ปรากฏและความรุนแรงแฝง ทั้งความรุนแรงในรูปอ้อมและสิ่งเสพติด รวมทั้งความรุนแรงที่มีต่อร่างกาย สังคม จิตใจ ปัญญา ซึ่งมีผลกระทบต่อคนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาสันติสุขในชุมชนพหุวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน ถ้าหากไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้ชุมชนมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในชุมชนเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการและแบบแผนวิธีการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการกรอบในการวิจัย

1.1) กำหนดกรอบตามชื่อเรื่อง คือ หลังจากได้ประเด็นที่สนใจแล้วนำมาสร้างชื่อเรื่อง เพื่อกำหนดกรอบใหญ่ในการวิจัยให้ตรงประเด็น โดยชื่อเรื่องดังกล่าวแสดงจุดมุ่งหมายประกอบด้วย

(1) แสดงประเด็นการวิจัย คือ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขชุมชน

(2) แสดงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม คือ ศึกษาในพื้นที่ชุมชนในตำบลหนองแสง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 25 แห่ง

(3) แสดงลักษณะของการวิจัย คือ เป็นการวิจัยเชิงแสวงหาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขชุมชน

1.2) กำหนดกรอบเนื้อหาการวิจัย คือ การกำหนดกรอบเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ 3 ประเด็น ได้แก่ (1) หลักพุทธธรรมสำหรับการเสริมสร้างสันติสุข (2) สภาพปัญหาชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบึงสามพัน และ (3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม เป็นประเด็นหลักของการวิจัย

1.3) กำหนดกรอบพื้นที่วิจัย คือ การสำรวจข้อมูลพื้นที่เพื่อนำมาเป็นกรอบการศึกษาภาคสนาม คือ ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 25 หมู่บ้าน

1.4) กำหนดกรอบด้านกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์ 10 รูป กลุ่มผู้นำชุมชนโดยตำแหน่ง 25 คน กลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ 10 คน และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ 10 คน รวมทั้งสิ้น 55 รูป/คน

2. ขั้นตอนการออกแบบวิธีวิจัย

กระบวนการหลังจากกำหนดกรอบการวิจัยแล้ว จึงดำเนินการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ตามระเบียบวิธีวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำชี้แนะแนวทางและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำชี้แนะให้ถูกต้องตามระเบียบวิธีการวิจัย เพื่อขออนุมัติสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ตามลำดับ โดยได้ออกแบบโครงสร้างการวิจัยจำแนกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1) การออกแบบงานวิจัยส่วนนำ ประกอบด้วย ปกนอก ปกใน หน้าอนุมติ บทคัดย่อ กิตติกรรมประกาศ สารบัญ คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ เพื่อเป็นแบบในการดำเนินการวิจัยให้ถูกต้องต่อไป

2) การออกแบบส่วนโครงสร้างเนื้อหา ประกอบด้วย โครงสร้างเนื้อหาบทที่ 1 เป็นเนื้อหาส่วนที่เป็นบทนำ โครงร่างวิทยานิพนธ์ โครงสร้างเนื้อหาบทที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมสำหรับการเสริมสร้างสันติสุข และสภาพปัญหาชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบ้านโป่ง โครงสร้างบทที่ 3 มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย โครงสร้างบทที่ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับผลการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม ส่วนโครงสร้างเนื้อหาบทที่ 5 สรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ในส่วนที่ค้นพบจากการวิจัย

3) ส่วนท้าย ประกอบด้วย บรรณานุกรม ภาคผนวก ประกอบด้วย หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลภาคสนาม หนังสือขอความร่วมมือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์ และภาพเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย และประวัติผู้วิจัย โดยออกแบบการวิจัยให้มีทิศทางเดียวกัน และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

3. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร

หลังจากออกแบบการวิจัยแล้วจึงได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ความรู้มาสนับสนุนประเด็นในการวิจัย โดยข้อมูลส่วนหนึ่งนำไปใช้ประกอบในโครงร่างวิทยานิพนธ์ และข้อมูลอีกส่วนหนึ่งนำไปใช้ประกอบเนื้อหาบทที่ 2 ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยนำเฉพาะข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาใช้ในการวิจัย จำแนกฐานข้อมูลออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้ 1) เอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) เอกสารทุติยภูมิ คือ ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ อินเทอร์เน็ต และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทั้งเป็นภาษาไทยและส่วนที่เป็นภาษาต่างประเทศ

4. ขั้นการสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Inter View) ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและตั้งประเด็นที่จะเก็บข้อมูลภาคสนาม 2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยตั้งคำถามให้สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการทราบจากกลุ่มเป้าหมายตามที่ระบุในขอบเขตด้านประชากร 3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหาและคุณภาพของเครื่องมือวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การเตรียมแบบสัมภาษณ์ให้พร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยต่อไป นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือเสริม คือ สมุดบันทึกข้อมูลการสังเกต เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

5. ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนาม 2 ส่วน คือ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตามที่ระบุไว้ในขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้ 3 วิธีการ คือ (1) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตามความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) โดยที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เข้าใจทัศนคติและกระบวนการในชุมชน โดยมีการพูดคุยซักถามในประเด็นที่สงสัย และการจดบันทึกข้อมูล (note-taking) ในประเด็นที่สำคัญ (3) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อระดมความรู้และการอภิปราย โดยมุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนตำบลหนองแสง และแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขชุมชนหนองแสง เป็นต้น เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิจัย

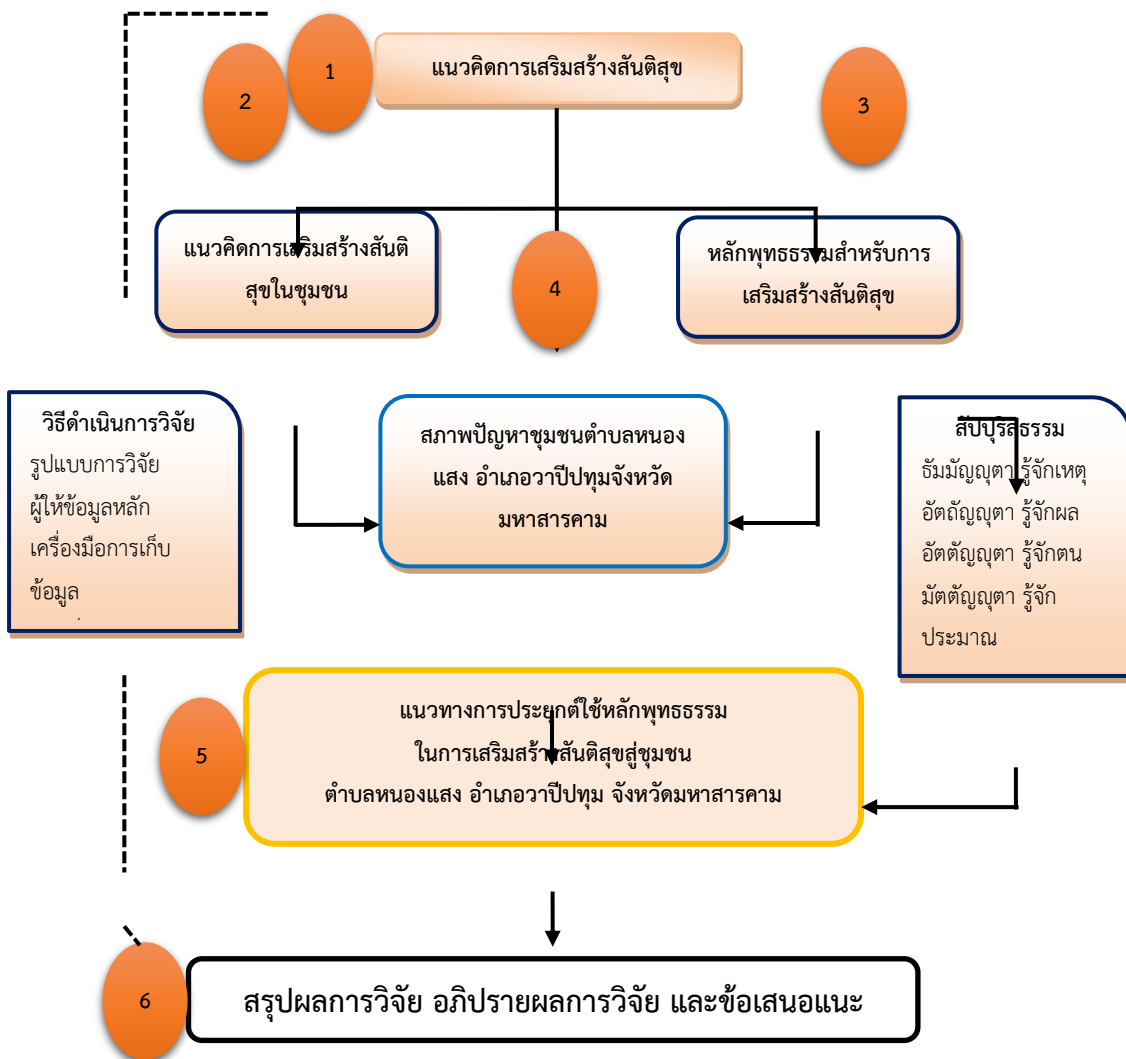
6. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากขั้นตรวจสอบและจัดระเบียบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการ 1) การจำแนกและจัดประเภทข้อมูล 2) การตีความ (interpretation) และการหาข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) ซึ่งได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึก จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือ ปรากฏการณ์ที่มองเห็นเชิงประจักษ์ 3) เปรียบเทียบข้อมูล 4) สังเคราะห์เนื้อหา 5) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยต้องคำนึงถึงบริบท (context) การวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมของข้อมูลภาคสนาม 6) การพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) จากนั้นจึงอธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

7. ชั้นเรียบเรียงและเขียนวิทยานิพนธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม” มีผลการวิจัยดังนี้

สัปปริสธรรมเป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการเสริมสร้างสันติสุข ส่วน ส่วนสภาพปัญหาของชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล โดยเป็นความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนมีปัญหาเรื่องผลประโยชน์ เรื่องทะเลาะวิวาท เรื่องเสียงดังรบกวนผู้อื่น และผู้ใหญ่บ้านก็ไม่สามารถไกล่เกลี่ยปัญหาดังกล่าวได้ ปัญหาจึงได้สะสมและทวีความรุนแรงขึ้นมาตามลำดับ ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม โดยเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้าน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานไปตามกฎเกณฑ์ กติกา แต่ไม่ได้คำนึงถึงการครองใจลูกบ้านส่วนแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ การใช้ภาษาสื่อสารเชิงประนีประนอม โดยประยุกต์หลักสัปปริสธรรม 7 ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้ช่องทาง การปฏิบัติเพื่อดับทุกข์หรือจัดปัญหาของชีวิตให้แก่บุคคลอื่นได้ต้องเป็นผู้มี

คุณธรรม 7 ประการ ธัมมัญญตา รู้จักเหตุ อตถัญญตา รู้จักผล อตตัญญตา รู้จักตน มัตตัญญตา รู้จักประมาณ กาลัญญตา รู้จักกาล ปริสสญญตา รู้จักบริษัท ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล อีกทั้งหลักสัปปริสธรรม จัดได้ว่าเป็น หลักการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละสถานการณ์ทั้งในสถานภาพผู้นำและผู้ตามในชุมชน โดยช่วยลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1) หลักสัปปริสธรรมช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และนำสันติสุขสู่ชุมชนได้ โดยประยุกต์ใช้กับผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอรนุช โขพิมพ์ (2555) ที่ว่า ภาวะผู้นำของการบริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอตถัญญตา ด้านปริสสญญตา ด้านกาลัญญตา ด้านบุคคลปริปริญญตา ด้านมัตตัญญตา ด้านธัมมัญญตา และด้านอตตัญญตา

2) การใช้ภาษาสื่อสารเชิงประนีประนอมช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และนำสันติสุขสู่ชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพินิจทอง แมนสุมิตรชัย (2555) ที่ว่า ทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างสันติ คือ การใช้ภาษาเชิงบวกในการสื่อสาร เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า แทนการใช้ประโยคปฏิเสธ

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ชิงชัย. (2549). *สงครามกับการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธ: ศักยภาพพระเจ้าพรหมทัตและราชกุมารทิวาวุ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญกร). (2553). *การบูรณาการพุทธปัญญาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวันการพิมพ์.
- พินิจทอง แมนสุมิตรชัย. (2559). *รูปแบบการสื่อสารอย่างสันติเชิงพุทธจิตวิทยา*. ดุษฎีบัณฑิตนิพนธ์. สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์การเฝ้าระวังและการเตือนภัยทางสังคม สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *ผลการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม 76 จังหวัด ปี 2556*. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อรนุช โขพิมพ์. (2555). *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด¹

The Role of Nayai Sub-district Administrative Organization, Suwanaphumi
District, Roi-Et province in Promoting Buddhism

พระครูปริยัติกิจจารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มี 3 ด้าน คือ บทบาทนโยบาย บทบาทการดำเนินงาน และบทบาทส่งเสริมและสนับสนุน ส่วนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่าใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินงาน ส่วนบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดมี 11 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนสถาน 2) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนวัตถุ 3) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนธรรม 4) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนบุคคล 5) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนพิธี 6) บทบาทการส่งเสริมด้านการปกครอง 7) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนศึกษา 8) บทบาทการส่งเสริมด้านศึกษาสงเคราะห์ 9) บทบาทการส่งเสริมด้านการเผยแผ่ 10) บทบาทการส่งเสริมด้านสาธารณูปการ 11) บทบาทการส่งเสริมด้านสาธารณสงเคราะห์

คำสำคัญ : บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา, องค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The article aims were: 1) to study the role of Nayai Sub-district Administrative Organization, Suvanaphumi district Roi-Et province in promoting Buddhism; 2) to study the operations of Nayai Subdistrict Administrative Organization; 3) to analyze role of Nayai Sub-district Administrative Organization Suvanaphumi district Roi-Et province in encouragement Buddhism. It was found that the role of Nayai Sub-district Administrative Organization Suvanaphumi district, Roi-Et province in promoting Buddhism composed of 3 aspects: policy, operation and promotion. However, the operation of Nayai sub-district Administrative Organization was carried out based on that the principle of Buddha called Iddhipada 4. Moreover, the roles of Nayai sub-district Administrative Organization in promoting Buddhism can be divided into 11 aspects: 1) promotion on Buddhist places; 2) promotion on Buddhist materials; 3) promotion on Buddha's principle; 4) promotion on Buddhist human resource; 5) promotion on Buddhist ritual; 6) promotion on ruling; 7) promotion on Buddhist education; 8) promotion on wale fare education; 9) promotion by propagation; 10) promotion of public welfare.

Keywords: Promotion of Buddhism, Administrative Organization, Suvanaphumi district, Roi-Et province.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 14 ว่าด้วยการปกครอง ส่วนท้องถิ่น มาตรา 249ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่ง การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามวิธีการและรูปแบบองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึง เจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จ านวน และความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบกับ มาตรา 250 องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดท าบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560ราชกิจจานุเบกษา,2560)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภา ตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งได้บัญญัติให้สภาตำบลยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง เพื่อกระจายอำนาจการปกครอง ให้ประชาชนใน ท้องถิ่นระดับต าบล ซึ่งเป็นเขตชนบท ให้มีโอกาสรเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา และการสนองต่อความ ต้องการของตนเอง องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับ ประชาชนมากที่สุด ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนต าบล พุทธศักราช 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดให้องค์การ

บริหารส่วนต าบลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3) การป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และ 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ ตามความจำเป็นและสมควร (จารุณี พิมพ์ จำปา, 2550)

จากข้างต้น เห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเป็นพันธกิจ ต้องทำให้สำเร็จลุล่วง และจากหน้าที่ดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐในส่วนการประกอบ ท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทสนับสนุนพระพุทธศาสนาในระดับท้องถิ่น อีกทั้งปัจจัยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แสดงบทบาทในการดำเนินงานระหว่างรัฐในระดับท้องถิ่น หรือองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านสนับสนุนส่งเสริม พระพุทธศาสนา ก็เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์

ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนั้น จานง อติวัฒน์สิทธิ และคณะ (2545) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ 3 ลักษณะ คือ 1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตาม ความคาดหวัง ของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งมีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้ 2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่ คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็น อย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ ของแต่ละบุคคล 3) บทบาทที่แสดงออก จริง (Actual or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้น ด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การก่อกวนของกลุ่มต่างๆ และ บทบาทที่กระทำจริง อาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับ

อนึ่งบทบาทในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นหน้าที่ทางตรงที่องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติ ตามนโยบายที่ได้รับมอบหมาย แต่รายละเอียดในชั้นดำเนินงานที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าอาวาส พระสงฆ์ และคน ในชุมชน จึงเป็นสิ่งที่สนใจหาคำตอบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างไร ซึ่งจากแนวคิดบทบาทดังกล่าวเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้วิจัยประยุกต์ในการศึกษาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาบทบาทการส่งเสริม พระพุทธศาสนา การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด บทบาท การส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อีกทั้งมีการ เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นทางการ โดยมีขั้นตอนการและแบบแผนวิธีการดำเนินการ วิจัย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนกำหนดขอบเขตในการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเอกสารการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดย

การศึกษารวบรวม เอกสาร 2 ส่วน ได้แก่ 1) เอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 เป็นเอกสารหลัก ในประเด็นที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหาร และ 2) เอกสารทุติยภูมิ คือ ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นภาษาไทยและส่วนที่เป็นภาษาต่างประเทศ เกี่ยวกับ ประเด็นการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารตามแนวทางพระพุทธศาสนา และ การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นต้น

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยนี้ได้กำหนดเนื้อหาออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อให้เหมาะสมและสัมพันธ์ กับประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย ดังต่อไปนี้ 1. เป็นองค์กรที่อยู่ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2. เป็นองค์กรที่มีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาท 3. เป็นองค์กรที่มีพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมบุคคลากร 4. เป็นองค์กรที่ผู้นำมีนโยบายในการนำ ธรรมะเข้ามาใช้ในการบริหารองค์กร

1.4 ขอบเขตด้านประชากรที่ให้ข้อมูล ในการวิจัยภาคสนามได้กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อจะเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย โดย ใช้การคัดเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจง เพราะได้ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ จึงใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับรู้กระบวนการดำเนินงาน โดยได้จำแนกประชากรที่ให้ข้อมูลในการวิจัยออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ 1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ จำนวน 1 คน 2. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน 3. เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะเป็นผู้จำนวน 1 คน 4. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะเป็นคณะกรรมการร่วมบริหาร จำนวน 10 คน 5. กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 6. กลุ่มผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน 7. กลุ่มลูกจ้าง/พนักงานของ อ.บ.ต.นาใหญ่ จำนวน 5 คน 8. กลุ่มประชาชนทั่วไปในตำบลนาใหญ่ จำนวน 20 คน รวมประชากรที่ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 53 รูป/คน

2. ขั้นตอนการวิจัย

เมื่อได้กำหนดกรอบการวิจัยแล้ว จึงดำเนินการออกแบบการวิจัย โดยการเขียนโครงร่าง วิจัยนิพนธ์ตามระเบียบวิธีวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยได้ออกแบบ โครงสร้างการวิจัยจำแนกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้ 1) การออกแบบงานวิจัยส่วนนำประกอบด้วย ปก นอก ปกใน หน้าอนุมติ บทคัดย่อ กิตติกรรมประกาศ สารบัญ คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ 2) การ ออกแบบส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย 3) การออกแบบส่วนท้าย ประกอบด้วย บรรณานุกรม ภาคผนวก (ประกอบด้วย หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลภาคสนาม

หนังสือขอความร่วมมือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์ แบบ สัมภาษณ์ และภาพเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย) และประวัติผู้วิจัย

3. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

4. ขั้นการสร้างเครื่องมือวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Inter View) ซึ่งมี ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อน มาเป็นฐานข้อมูลในการตั้ง ประเด็นในแบบสัมภาษณ์ 2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยตั้งคำถามให้สอดคล้องกับประเด็นที่ ต้องการทราบจากประชากรที่ระบุในขอบเขตด้านประชากร 3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหาและคุณภาพของเครื่องมือวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การเตรียมแบบสัมภาษณ์ให้พร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยต่อไป โดยใช้เครื่องมือเสริม ประกอบด้วย สมุดบันทึกข้อมูลการสังเกต เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

5. ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วน ตำบลนาใหญ่ โครงสร้างการบริหาร ภาระหน้าที่ วิสัยทัศน์ บุคลากร บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา การบริหารงานตาม หลักกฤษฎีกา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ เป็นต้น โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังต่อไปนี้ 1) การสำรวจบริบทพื้นที่ 2) การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้าเพื่อขอเก็บข้อมูลวิจัย 3) ออกหนังสือนัดกลุ่มเป้าหมายพร้อมกำหนดวันเวลา และการส่งประเด็นที่ต้องการ ทราบล่วงหน้า เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีเวลาเตรียมข้อมูล 4) เตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการประชุมกับผู้ช่วย วิจัยและแบ่งหน้าที่ในการเก็บข้อมูล เพื่อให้สะดวกรวดเร็วและได้ข้อมูลตามที่ต้องการ 5) ลงมือเก็บข้อมูลในพื้นที่กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย 6) รวบรวม/ตรวจสอบ/จัดระเบียบข้อมูล

6. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล เปรียบเทียบ การตีความ สังเคราะห์เนื้อหา การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) และการ พรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

7. ขั้นเรียบเรียงและเขียนวิทยานิพนธ์

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงตามโครงสร้างเนื้อหาและลงมือเขียน วิทยานิพนธ์ในรูปของ ความเรียง นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เนื้อหาบางส่วนนำเสนอในรูปของตารางข้อมูล เนื้อหาบางส่วนมีการนำเสนอแผนภาพ ประกอบผลการวิจัย และการอธิบายความประกอบกับภาพถ่าย โดยมุ่งตอบประเด็นตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย และนำเสนอข้อค้นพบสำคัญในการวิจัย สรุป

ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ รวมทั้งตรวจสอบรูปแบบระเบียบวิธีวิจัยให้เป็นไปตามรูปแบบที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา มี 3 ด้าน คือ บทบาทนโยบาย บทบาทการดำเนินงาน และบทบาทส่งเสริมและสนับสนุน บทบาทนโยบายปฏิบัติหลักเกณฑ์พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติไทย และมีสายการบังคับบัญชาจากระดับกระทรวง กรม จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ นโยบายในส่วนรายละเอียดได้บางประการก็มีการปรับให้สอดคล้องกับบริบทแต่ละวัด ส่วนบทบาทการดำเนินงาน คือ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่วนการดำเนินงานของพบว่าใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งหมายถึง คุณธรรมที่นำไปใช้ปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ ความพอใจในสิ่งที่ตนมีซึ่ง ถือว่าดีที่สุดแล้วเพื่อ ใช้เป็นกำลังใจสำหรับเรื่องอื่นๆต่อไป 2) วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือ ความเพียรพยายามที่จะกระทำการงานอย่าง ต่อเนื่องไม่ขาดตอนเพื่อผลสำเร็จในระยะยาว การมีวิริยะ จึงหมายรวมไปถึงการมีความกล้าหาญ ร่วมด้วย 3) จิตตะ หมายถึง ความคิด คือ การไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัวเอง ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ รวมถึงการมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่กำลังทำอยู่ 4) วิมังสา หมายถึง ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ วิถีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551) บทบาทส่งเสริมและสนับสนุน เป็นการติดตามหลังการดำเนินงานตามนโยบาย เพื่อให้คนในชุมชนมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตลอดเนื่องตลอดทั้งปี โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานหรือช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานประสบความสำเร็จ

บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดมี 11 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนสถาน มีการสำรวจความต้องการของวัดที่ขาดแคลนอุปกรณ์ วัสดุก่อสร้างในการซ่อมบำรุงศาสนสถาน และมีส่วนช่วยสนับสนุนอุปกรณ์ วัสดุก่อสร้างในการซ่อมบำรุงศาสนสถาน 2) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนวัตถุ โดยจัดทำเลขทะเบียน และระบบฐานข้อมูลของศาสนวัตถุแต่ละวัด เนื่องจากระบบงานสารบรรณ หรือฐานข้อมูลในวัดบางแห่ง ขาดแคลนพระลูกวัดในการดำเนินงานจัดเก็บข้อมูลวัด ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงทำหน้าที่นี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับวัด 3) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนธรรม โดยสนับสนุนการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องการเผยแผ่หลักธรรมทั้งในรูปแบบหนังสือ สวดมนต์ เอกสารแผ่นพับที่เกี่ยวข้องศีลสิบสอง เป็นต้น 4) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนบุคคล โดยสนับสนุนการทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับพระสงฆ์ และเผยแผ่สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับการเทศน์ของพระสงฆ์ ตลอดจนสนับสนุนพาหนะในสถานการณ์ที่พระสงฆ์ขาดแคลนพาหนะในการไปเทศน์เผยแผ่ศาสนา 5) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนพิธี โดยสนับสนุนงบประมาณในการอนุเคราะห์ศพผู้ยากไร้ ในพิธีกรรมงานศพ ตลอดจนมีโครงการร่วมกับกลุ่มแม่บ้านประจำตำบล ในรูปแบบกัลปพฤกษ์การกุศล ซึ่งแม่บ้านเป็นผู้จัดทำ และอบต.นำมาจัด

จำหน่ายในราคาถูกๆ เพื่อใช้ในการพิธีกรรมต่างๆ 6) บทบาทการส่งเสริมด้านการปกครอง โดยสนับสนุนให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการขัดเกลาบุคคล โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในรูปแบบการเทศน์สั่งสอนในหน่วยงานราชการ สถานศึกษา หลังจากกิจกรรมตักบาตรทุกวันพระของหน่วยงาน 7) บทบาทการส่งเสริมด้านศาสนา โดยสนับสนุนให้ภิกษุ สามเณร ได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม 8) บทบาทการส่งเสริมด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยสนับสนุนให้วัดมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์อันทันสมัยเพื่อใช้ศึกษา 9) บทบาทการส่งเสริมด้านการเผยแผ่ 10) บทบาทการส่งเสริมด้านสาธารณูปการ 11) บทบาทการส่งเสริมด้านสาธารณสงเคราะห์

อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทการดำเนินงาน คือ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่วนการดำเนินงานของพบว่าใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งหมายถึง คุณธรรมที่นำไปใช้ปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ ความพอใจในสิ่งที่ตนมีซึ่ง ถือว่าดีที่สุดแล้ว เพื่อ ใช้เป็นกำลังใจสำหรับเรื่องอื่นๆต่อไป 2) วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือ ความเพียรพยายามที่จะกระทำการงานอย่าง ต่อเนื่องไม่ขาดตอนเพื่อผลสำเร็จในระยะยาว การมีวิริยะ จึงหมายถึงไปถึงการมีความกล้าหาญ ร่วม ด้วย 3) จิตตะ หมายถึง ความคิด คือ การไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไป จากความรู้สึกของตัวเอง ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ รวมถึงการมีสมาธิอยู่ กับสิ่งที่กำลังทำอยู่ 4) วิมังสา หมายถึง ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิพนธ์ โอภาซี (2557) ผลการศึกษา คือกล่าวถึงการบริหารเป็นตัวชี้วัด ความส า เร็จ ว่า การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความส าคัญอย่างยิ่งต่อการด าเนินงานของ องค์การ เพราะเป็นเครื่องมือส าคัญที่ จะชี้ให้เห็นความส า เร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า ของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหาร เป็นมรรคที่ส าคัญจะน ำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการท างานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการน ำการบริหาร จะต้องค านึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ ทราบถึง ความสามารถ ของน ักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจ าวินของมนุษย์ ไม่ว่าใน ครอบครัวหรือ องค์การใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่ น่าสนใจและ จำเป็น ต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2546). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา.
- จารุณี พิมพ์จำปา. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่ง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ฐพชัย ทตันท. (2556). *บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน: กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลลำน้ำ อำเภอยะยา จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิพนธ์ โอภาสี. (2557). *การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยแก้วเหนือ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธรศาสนามกับการเมือง¹

Buddhism and politics

พระชลญาณมุนี

บทคัดย่อ

จากการศึกษาบทความนี้ “พระพุทธรศาสนามกับการเมือง” พบว่า การเมืองการปกครองการดูแลบริหารรัฐ ซึ่งมี 3 บริบททางการเมือง ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ในพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องอริยสัจ 3 ประการ คือ อตตาริปปิทยะ โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็นคุณลักษณะเป็นผู้ทรงธรรม มีความยุติธรรม มีความรอบรู้ และมีความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ที่อยู่ภายใต้ของการปกครองอย่างถูกต้องและเป็นธรรม 2 ประการ คือ หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรม ผู้นำการปกครองจะต้องยึดถือเป็นข้อปฏิบัติให้เหมาะสมตามธรรม คือ หลักอภิธานิธรรม 7 หลักอคติ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสัปปริสธรรม 7 หลักจริต 6 ที่ชอบธรรมในการปกครอง ที่เรียกว่า ประชาธิปไตย ที่มีอำนาจสิทธิ์ 3 แบบ คือ แบบราชาธิปไตย แบบโลกาธิปไตย และแบบธรรมาธิปไตย ที่มีสิทธิ ที่จะกระทำการใดๆ ที่ไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่นหรือขัดต่อศีลธรรม มีเสรีภาพที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง นอกจากนี้ ยังมีความเสมอภาคตามกฎหมายของ “ไตรลักษณ์” และทางสังคม เช่น ชนชั้น เพศ และ มีภราดรภาพ คือ ความสมัคสมานสามัคคีในหมู่คณะ แบบสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมไทย ที่ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก ในสังคมไทยปัจจุบันอยู่ภายใต้ “การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข” โดยยึดเสียงของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการประยุกต์วิธีการบริหารรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ ที่ได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไทยไว้ในมาตรา 66-70 สำหรับคุณธรรมของชาวไทย มาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างพอเหมาะพอสม ในการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบ้านเมือง และส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการเมืองการปกครองของไทยในสมัยปัจจุบัน ที่เป็นผู้สนองงานของพระมหากษัตริย์ ในส่วนที่ผู้ดูแลบริหารบ้านเมือง ที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารบ้านเมืองของประเทศ เป็นต้น

คำสำคัญ : พระพุทธรศาสนา, การเมือง, การปกครอง, หลักธรรม,

¹ บทความนี้เป็นบทความจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 (MCU CONGRESS II)

Abstract

Based on the study of following article “Buddhism and politics”, it has been found that Politics Government Administration which have 3 contexts from Political, Social and economy. In the Buddha’s lifetime talk about sovereignty 3 reasons are supremacy of self, supremacy of public opinion and supremacy of the Dharma or righteousness those are Characteristics of Moral man should have justice, Knowledge and good maturation which is under proper governance and be fair with 2 reasons are principle of Law and principle of Morality. Leader of rule has to adherence practices with appropriate principles such as conditions of welfare 7, prejudice 4, sublime states of mind 4, virtues of a gentleman 7, characteristic behavior 6. Leader who use the Dharma to govern called democracy that have authorization 3 kinds are Monarchy system, supremacy of the world or public opinion system and supremacy of the Dharma or righteousness system which have right to do anything not conflict to other person right or conflict with moral have the freedom to do anything as you wish, without barriers. Beside There are also equality rules of three characteristics of existence (impermanence / subject to suffering / non-self) and society such as Social class, sex and brotherhood are Unity in the group like Fellowship to use in Thai society which get influenced by the Western world. Present Thai society is under “Democratic rule by the monarchy” by the voice of the people to be Criteria for the application of state administrative procedures as constitution that defined duty of Thai people in section 66-70 for the moral of the Thai people to behave and practice as Buddhist principles appropriately. In Thai Democracy, the principles of Buddhism in the administration encourage people keeping in moral as Buddhism. It is a tool of Thai politics in presents that serve the King’s task in part of administration that the principles of Buddhism apply the administration of the country, etc.

Keywords: Buddhism, Politics, Governance, Principles.

บทนำ

พระพุทธศาสนากับการเมือง จะเห็นได้ว่า เป็นกิจการบ้านเมืองที่เกี่ยวกับการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายของประเทศ ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในการปกครอง การดูแลคุ้มครองรักษาและบริหาร ซึ่งการเมืองการปกครองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยมีพระราชาเป็นใหญ่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา ในครั้งพุทธกาลที่มีสถาบันกษัตริย์การปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมในระบบความเชื่อจากพระพุทธศาสนา ที่มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่มีระบบการปกครองในการจัดระบบสังคมตามแบบชนชั้นปกครอง คือ ราชา ชนชั้นที่ถูกปกครอง คือ ราชภัก หรือข้าราชการ และประชาชนทั่วไป ชนชั้นปกครอง มีหลักธรรมที่พึงปฏิบัติที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา เรียกว่า ทศพิธราชธรรม (ขุ.ชา. (ไทย) 28/176/112) และข้อธรรมอื่นๆ ชนชั้นผู้ที่ถูกปกครองซึ่งสนองงานของพระราชมหากษัตริย์ ก็ดำเนินการตามชั้นชนปกครอง เป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพราะการเมืองการปกครอง ถ้าดำเนินการปกครองได้ดี ก็จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมือง

เพราะเหตุนี้ การเมืองการปกครองที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ ระบบการปกครองซึ่งมีพระราชาหรือพระมหากษัตริย์ ที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารแว่นแคว้น ในยุคพุทธกาล คือ ระบบราชาธิปไตยกับระบบสามัคคีธรรม ในระบบราชาธิปไตยที่มีอำนาจสมบูรณ์ โดยไม่ต้องมีสภาและมติเหมือนกับสังคมระดับเผ่า ที่ใช้กันก่อนสมัยพุทธกาล ที่มีอาณาเขตกว้างขวาง ไม่สามารถนำความคิดเห็นของเผ่ากับกลุ่มคนที่ไม่ได้นับถือพระเวทที่อยู่ในรัฐเดียวกันได้ เพราะว่า รัฐปกครองด้วยระบบราชาธิปไตย เช่น รัฐมคธปกครองโดยพระเจ้าพิมพิสาร รัฐโกศลปกครองโดยพระเจ้าปเสนทิโกศล รัฐวัชเชยกปกครองโดยพระเจ้าอุเทน และรัฐวันตีปกครองโดยพระเจ้าจันทพัสโชติ ระบบการปกครองแบบนี้เป็นคู่แข่งกัน ในการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกับระบบสามัคคีธรรม แต่รัฐที่ปกครองด้วยระบบราชาธิปไตยจะมีความเข้มแข็งมากขึ้น และได้ปราบปรามรัฐที่ปกครองด้วยระบบสามัคคีธรรมไว้ในอำนาจเกือบหมด คงเหลือแต่รัฐวัชชีรัฐเดียวที่ยังคงเข้มแข็งอยู่ แต่หลังจากพุทธปรินิพพานไม่นาน รัฐวัชชีก็ตกอยู่ใต้อำนาจของรัฐมคธ ซึ่งปกครองโดยระบบราชาธิปไตย การที่ระบบราชาธิปไตยมีความเข้มแข็งกว่าระบบสามัคคีธรรม ในระบบราชาธิปไตย เป็นระบบของผู้ต้องการมีอำนาจและจะเผยแพร่อำนาจออกไป ส่วนระบบสามัคคีธรรม มุ่งจัดการปกครองให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความผาสุกในบ้านเมือง มีระเบียบวินัยเครื่องดำรงความสามัคคี เมื่อไม่มีระเบียบวินัย เมื่อความสามัคคีหมดไประบบสามัคคีธรรมหรือประชาธิปไตยแบบสมัยโบราณก็พังพินาศ อันเดียวในสมัยโบราณ มีการแข่งขันแย่งชิงอำนาจซึ่งกัน ประเทศที่มีอำนาจมากกว่าก็บุกรุกทำสงครามขยายดินแดน จนมาถึงยุคพุทธกาลมีแคว้น 16 แคว้น บางประเทศก็หมดอำนาจถูกรวมเข้ากับแคว้นอื่นจึงเหลือประเทศที่ใหญ่อยู่ 4-5 ประเทศ อังคะ ก็เข้าไปอยู่ใต้อำนาจของรัฐมคธ กาสีก็อยู่ใต้อำนาจของแคว้นโกศล แคว้นโกศลและวัชชีเป็นแคว้นใหญ่มีอำนาจมาก แคว้นมหาอำนาจในครั้งพุทธกาล คือมคธ วัชชี โกศล วัชเช และ อวันตี แคว้นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คือ แคว้นมคธ วัชชี และโกศล ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มาก แคว้นมคธมีชื่ออยู่ยั่งยืนที่สุด ส่วนแคว้นอื่นที่ใหญ่ในสมัยพุทธกาล พอถึงยุคหลังพุทธกาลก็ค่อย ๆ หมดไป แคว้นที่มีการปกครองต่างแบบกัน คือ แคว้นมคธกับแคว้นวัชชี แคว้นมคธปกครองแบบราชาธิปไตยแคว้นวัชชีปกครองแบบสามัคคีธรรม มีชนชั้นปกครองหมุนเวียนกันขึ้นมากปกครอง แคว้นวัชชีแย่งอำนาจกับแคว้นมคธ หลังพุทธกาลแคว้นวัชชีได้เสียอำนาจแก่แคว้นมคธ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547, หน้า 3-6)

อย่างไรก็ตาม การปกครองประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คณะผู้บริหารมีทั้งข้าราชการประจำ และข้าราชการนักการเมือง จำเป็นต้องมีกฎระเบียบในการบริหาร และที่สำคัญจำเป็นต้องมีความสุจริตในหน้าที่ การจะเป็นผู้บริหารที่สุจริตได้ ก็ต้องศึกษาหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะจากพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระราชามหากษัตริย์และข้าราชการบริพารพ่อค้าประชาชน ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ใช้หลักธรรมในการบริหารบ้านเมืองเป็นแบบอย่างให้ศึกษา ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบ้านเมืองนั้นได้มีมาแต่เริ่มประวัติศาสตร์ชาติไทย ดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักษ์ พันธ์ชูเพชร ได้กล่าวไว้ว่า “หลักการปกครองในสมัยสุโขทัย ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมมีพฤติกรรมที่อิงตามหลักศาสนาพุทธ มีพระสงฆ์มาสอนธรรมะในวันโกนวันพระ พระมหากษัตริย์ปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา พลเมืองก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครอง” (ผศ. ดร. จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549, หน้า 21-25) การเมืองการปกครองของไทยในสมัยปัจจุบัน ผู้สนองงานของพระมหากษัตริย์ คงต้องศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองสมัยสุโขทัยในส่วนที่ผู้ดูแลบริหารบ้านเมืองนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ เมื่อศึกษาแล้วสามารถนำเสนอเพื่อประยุกต์ในการบริหารบ้านเมืองของประเทศไทยได้

ความหมายคำว่า “การเมือง”

คำว่า “การเมือง” คือ งานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน เช่นวิชาการเมือง ได้แก่วิชาว่าด้วยรัฐ การจัดส่วนแห่งรัฐ และการดำเนินการแห่งรัฐ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 2) นอกจากนี้ คำว่า “การเมือง” ยังตรงกับภาษาอังกฤษ คำว่า “Polis” ที่มาจากภาษากรีก แปลว่า “นครรัฐ” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางการเมืองที่ใหญ่กว่าระดับครอบครัวหรือเผ่าพันธุ์ นครรัฐในกรีกสมัยโบราณ เช่น เมืองเอเธนส์และสปาร์ตา เป็นต้น (Prof. S.N., 1999, P 4) คำว่า “การปกครอง” ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า “Government” มาจากภาษากรีกเช่นเดียวกัน คือ คำว่า “Kybernetes” (Prof. K.C. Mishra, 1998, P. 4) แปลว่า ผู้ถือหางเสือเรือโดยมีการเปรียบเทียบว่า มีรัฐบาลเป็นเรือ จึงเรียกว่า “รัฐนาวา” (ดร. จิรโชค (บรรพต) วีระสัย และคณะ, 2540, หน้า 4) โดยมีการเมืองการปกครองเป็นผู้ถือหางเสือของรัฐนาวานั้นเอง “การปกครอง” ยังแปลตรง ๆ ได้ว่า การดูแล การให้ความคุ้มครองหรือ การบริหารนั่นเอง (เดโช สวานนท์, 2545, หน้า 41)

จากความหมายของคำว่า “การเมือง” นั่นก็คือ กิจกรรม และกระบวนการ ที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมบรรลุถึงข้อตกลงทางผลประโยชน์ร่วมกัน ที่มีเป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากร หรือสิ่งที่มีคุณค่าร่วมกันในสังคม เป็นมิติหนึ่งของพฤติกรรมความสัมพันธ์หรือสถาบันของมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง กับการควบคุม การใช้อิทธิพล การใช้อำนาจและอำนาจหน้าที่ภายในระบบการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของการสร้างและแบ่งปันอำนาจภายในระบบการเมือง หรือ ภายในรัฐ ซึ่งจากมิติของการแสวงหาและแบ่งปันอำนาจ การเมืองจะมีความหมายแคบลงมาเป็นเรื่องที่คู่กับการปกครอง (Government) แต่การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม โดยที่รัฐหรือผู้มีอำนาจและอิทธิพลไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใด อาจมองได้ว่าเป็นเรื่องของการครอบงำ หรือการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ผ่านสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ สะท้อนให้เห็นลักษณะของรัฐซึ่งเป็นชุมชนของมนุษย์ในพื้นที่อันมีเขตแดนที่แน่นอน สามารถใช้กำลังและความรุนแรงบนพื้นฐานของการอ้างความชอบธรรม หรือเป็นที่ยอมรับได้

พระพุทธศาสนากับการเมือง

ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตประชาชน มีรากฐานสำคัญจากพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และพระพุทธศาสนาก็เป็นแหล่งที่มาอันสำคัญของอำนาจทางการเมือง แจ้งความเข้าใจโดยทั่วไปแล้วคติโลกกับคตินิยมเป็นกระแสสวนทางกันอยู่ในที่ โดยเฉพาะกับการเมืองที่มีในเป็นไปในทางแสวงหาอำนาจด้วยแล้ว ย่อมจะไม่ลงกันกับพระพุทธศาสนาเลย แต่เพราะพระพุทธศาสนานี้หมายถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามีนับอเนกประการถึง 84,000 พระธรรมชั้น พระธรรมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งที่มีชีวิตเริ่มต้นแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งถึงความตาย และเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ อีกนานัปการ (บรรพต วีระสัย, 2520, หน้า 115) จะเห็นได้ว่า การเมืองทั้งฝ่ายอาณาจักรและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาณาจักรไทย วิถีชีวิตของคนไทยมีสถาบันหลัก 3 ประการ ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์มาโดยตลอดนับตั้งแต่โบราณ ดังที่ สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรไว้ว่า...

“ตามความคิดแบบจารีตนิยมของคนไทยนั้นความคงอยู่และความต่อเนื่องของสังคมไทย ตั้งอยู่บนรากฐานทางนามธรรมที่สำคัญ 3 ประการคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นรากฐานทางศาสนา หมายความว่า พระพุทธศาสนานี้เป็นเสมือนหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมและพลังทางสังคมที่แทรกซ้อนวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ ด้าน ทั้งวิถีชีวิตส่วนตัวและวิถีชีวิตทางสังคม ที่มีความสำคัญก็คือ เป็นที่มาของวัฒนธรรมและมรดกแห่งชาติของชาวพุทธ ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นสัญลักษณ์และพื้นฐานของความผูกพันของคนในชาติและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาติ ความคิดเช่นนี้ นำไปสู่ความเชื่อที่ว่าความเจริญรุ่งเรืองของชาติและสถาบันของพระมหากษัตริย์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ในทำนองเดียวกันความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาบ่งชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์จึงไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ (สมบูรณ์สุขสำราญ, 2527, หน้า 39)

เพราะเหตุนี้ สถาบันหลัก 3 ประการ จึงไม่อาจจะแยกออกจากกันได้และพุทธศาสนานี้ นับว่าเป็นเครื่องมือที่แท้ที่จะทำให้เกิดความชอบธรรมในการปกครองหรือระบอบการเมือง ดังนั้นศาสนาจึงเป็นเรื่องของสังคมและการเมืองด้วยเมื่อพิจารณาในแง่พระพุทธศาสนาจะเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ในลักษณะที่มีอยู่และดำรงอยู่ในสังคมของมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง ตามทัศนะของอาจารย์จำนงค์ ทองประเสริฐ ที่ได้กล่าวในงาน “พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง” ว่าทั้ง 3 สถาบันนี้กำลังมีความเหนียวแน่นยากที่จะแก้ไข โดยเฉพาะในสังคมไทยและได้เสนอแนวคิดไว้ให้พิจารณาในการปฏิบัติงานแบบพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้...

“ในสมัยพุทธกาลพระพุทธศาสนาไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเลยพระพุทธเจ้าได้ทรงดำเนินการพระศาสนาอย่างอิสระไม่ขึ้นต่อพรรคการเมืองใด ๆ หรือว่า ต่อระบบการปกครองใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะเหตุนี้พระพุทธเจ้าทรงสามารถประกาศพระศาสนาได้ทุกประเทศตามแคว้นแคว้นไม่เลือกว่าแคว้นนั้นนั้น จะมีการปกครองในระบบใดก็ตาม พระพุทธศาสนาสามารถเข้าและเข้าสู่จิตใจของประชาชนได้ทุกชาติชั้นวรรณะและทุกเพศทุกวัย ในระยะเวลา 45 ปีที่พระพุทธองค์ทรงประกาศพระศาสนาพระองค์ได้เสด็จจาริกจากแคว้นโน้นมาสู่แคว้นนี้ เสด็จจากแคว้นนี้ไปสู่แคว้นโน้นอยู่ตลอดเวลา การดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์และบรรดาสาวกทั้งหลายมิได้ถูกแทรกแซงจากผู้ปกครองประเทศและ

นักการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น พระพุทธองค์ทรงทำงานอย่างเป็นอิสระจริงๆ ทั้งนี้ก็ได้รับความอุปถัมภ์จากบรรดาผู้ปกครองประเทศและประชาชนด้วยดีมาโดยตลอด แต่เป็นการให้ความอุปถัมภ์อย่างบริสุทธิ์ใจมิได้มีการเมืองมาปะปนเลย การเผยแผ่พุทธศาสนาจึงดำเนินไปด้วยดีและบริสุทธิ์ผุดผ่องยิ่ง พระพุทธศาสนาจึงสามารถทรงตัวอยู่ได้ด้วยดี อย่างบริสุทธิ์ผุดผ่องตลอดมา (จันทงค์ ทองประเสริฐ, 2520, หน้า 172-173)

จะเห็นได้ว่า อาจารย์จันทงค์ ทองประเสริฐ ได้แสดงความคิดเห็นถึงบทบาทความสำคัญในพระพุทธศาสนาว่าไม่ได้ข้องแวะกับเรื่องอำนาจหรือเป็นฝักฝ่ายในเรื่องการเมืองเลย แต่อาศัยพระกรุณาคุณแห่งพระพุทธองค์จึงสามารถอยู่ได้ในทุกระบบของสังคม เพราะถ้าพระพุทธองค์ทรงเป็นฝักฝ่ายก็จะทำให้เกิดอคติลำเอียงและไม่สามารถจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้กว้างไกล หรืออาจจะกลายเป็นเครื่องมือให้ผู้อื่นแสวงหาอำนาจได้ในที่สุด เพราะพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองในแง่ของหลักธรรมคำสอนเพราะหลักคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏถึงการเมืองและพระพุทธองค์ได้ตัดเพื่อความร่วมมือของชาวเมือง ซึ่งคำสอนในลักษณะนี้ มีอยู่ปรากฏในพระไตรปิฎก

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่อยู่กับชีวิตคนในทุกระดับ เมื่ออยู่ตามลำพังตนก็จะมีธรรมประจำตนเมื่อรวมกันเป็นบ้านเป็นเรือนก็มีธรรมะสำหรับบ้านเรือนเพื่อให้ผู้ปกครองบ้านเรือนได้ปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น ขราวาสธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน นอกจากนี้การรวมกันเป็นเมืองก็มีธรรมสำหรับเมือง คำสอนในพระพุทธศาสนาจึงพอแก่การแจกจ่ายไม่เฉพาะเมือง แม้แก่โลกก็ไม่หมดและเป็นธรรมะที่เป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็นแก่ตนเอง บ้านเรือน บ้านเมือง และโลก เมื่อมาพิจารณาตรงนี้แล้วพระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตจึงแยกออกจากกันไม่ได้ อย่างน้อยที่สุดพระพุทธศาสนามีบทบาทในการดำเนินชีวิต 3 ประการได้แก่

1) พระพุทธศาสนาเป็นพลังที่สร้างบูรณาการของสังคมเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคมช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมและความเป็นชาติ ซึ่งในแง่นี้พระพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและค่านิยมของชาวพุทธโดยตรง

2) พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวทางความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ซึ่งในแง่นี้พระพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

3) พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่มีหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติ และปัญหาทางศีลธรรมเท่านั้นก็เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคกันในโอกาสทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองอีกด้วย (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2527, หน้า 1)

เนื่องจากประเทศเป็นสังคมใหญ่การเมืองอันเป็นกิจกรรมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการควบคุมสมาชิกสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบสังคมซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างมาก สำหรับพระพุทธศาสนานั้นคือ วิถีชีวิตของประชาชนชาวพุทธเป็นที่มาและรากฐานของกำหนดธรรมเนียม ประเพณีสังคม และวัฒนธรรม ในทุกๆ ด้าน ดังนั้น พระพุทธศาสนากับการเมืองจึงต้องเกี่ยวข้องผสมผสานควบคู่กันไปชนิดที่แยกออกจากกันไม่ได้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคมเศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง

เพราะเหตุนี้ การเมืองจะดำเนินไปด้วยดีและประสบความสำเร็จจึงต้องมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นแนวทางในการดำเนินงานทางการเมืองอีกด้วย

พระพุทธศาสนากับประชาธิปไตยในปัจจุบัน

1. ประชาธิปไตยในปัจจุบัน

คำว่า “ประชาธิปไตย” แปลว่า การปกครองที่ยิ่งใหญ่โดยยึดเสียงของประชาชนส่วนมากเป็นเกณฑ์ ถ้ามติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 หน้า 656) ในภาษาอังกฤษ คือ Democracy มาจากภาษากรีกว่า Demokratia มาจาก Demos = ประชาชน Kratia = อำนาจ เมื่อแปลรวมกันตรงกับคำอังกฤษว่า People's Power สรุปคานิยามของประชาธิปไตย คือ รูปแบบการปกครองที่ประชาชนทรงอำนาจสูงสุด และใช้อำนาจนั้นทางผู้แทนของตน” (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2541, หน้า 34-36) หรือจะแปลโดยสรุป คือ การปกครองโดยยึดเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเดียวกับการปกครองแบบสามัคคีธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา แปลว่า หลักการปกครองที่ชอบธรรม สามัคคีธรรม หมายถึง การปกครองที่พร้อมเพรียงอย่างชอบธรรม

เพราะว่า หลักการทางประชาธิปไตยนั้น ซึ่งเป็นระบบการเมืองการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง หลักการนี้เป็นการใช้อำนาจในการปกครองตนเองที่ประชาชนยอมมอบอำนาจผ่านคณะผู้บริหาร เช่น รัฐบาล และสถาบันทางการเมืองในรูปแบบการเลือกตั้งเป็นต้น คือ การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ มีอำนาจสูงสุด และมีลักษณะพิเศษ คือ ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสในการเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ ที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีการยอมรับสิทธิ เสรีภาพ และ ความเสมอภาค ความสำคัญและประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งกันและกันโดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำมาซึ่งความสุขร่วมกัน ปัจจุบันประชาธิปไตยมีลักษณะสำคัญทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ประชาธิปไตยน่าจะหมายถึงปรัชญาของสังคมมนุษย์ หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติ หรือหลักการที่กำหนดพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม”

2. ประเภทของประชาธิปไตย

ประเภทของประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1) แบบโดยตรง (Direct Democracy) หรือ แบบบริสุทธิ์ (Pure Democracy) คือ การที่ประชาชนสามารถแสดงความเห็นในที่ประชุม โดยไม่ต้องผ่านตัวแทนหรือมติของที่ประชุมประชาชนใช้อำนาจปกครองตนเอง เลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยตนเอง เหมาะสำหรับประเทศเล็ก ๆ และประชากรไม่มาก เช่น รัฐกรีกในสมัยโบราณ เรียกประชุมประชาชนทุกคนและลงมติโดยการชุมนุมหรือนำก้อนหินไปใส่ในภาชนะบรรจุช้ายหรือชามว่า จำนวนก้อนหินคือคะแนนเสียง กรณีตัวอย่าง ที่มีการเรียกประชุมบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีจำนวนไม่มากเช่น ประมาณ 100-200 คน มีการอภิปรายถกเถียง จากนั้นก็ลงคะแนนเสียงเพื่อหาข้อยุติ ถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตยโดยตรง แต่ถ้าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ เช่น จังหวัด หรือประเทศชาติ การใช้ระบบประชาธิปไตยโดยตรงคงกระทำกันไม่ได้ ต้องใช้ระบบประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทน (ศ. ดร. ลิขิต อธิวาทิน, 2546, หน้า 12) เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส.

2) แบบโดยอ้อม (Indirect Democracy) หรือแบบมีผู้แทนราษฎร (Representative Democracy) คือ การที่ราษฎรปฏิบัติโดยการเลือกสรรบุคคลที่มีศักยภาพทางด้านความรู้และจริยธรรมเข้าไปบริหารและตัดสินใจแทนตน ในวาระ 2 ปี 4 ปี หรือ 5 ปี ที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ไปทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ รูปแบบของรัฐบาลมี 3 ระบบ คือ

2.1) แบบรัฐสภา (Parliamentary Form) คือ สถาบันที่สำคัญที่สุด เพราะนายกรัฐมนตรีมาจากพรรคเสียงข้างมากซึ่งได้สิทธิในการจัดตั้งรัฐบาล เป็นผลผลิตโดยตรงของการช่วงชิงอำนาจพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา แหล่งกำเนิดหรือตัวแม่บทคืออังกฤษ (อาานนท์ อาภาภิรม, 2528, หน้า 82) หลักการสำคัญ คือไม่แยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislative) ฝ่ายบริหารรัฐสภา (ฝ่ายนิติบัญญัติ) และคณะรัฐมนตรี (ฝ่ายบริหาร) สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รัฐสภามีหน้าที่ออกกฎหมายและมีฐานะอำนาจความสำคัญเหนือกว่าคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจะเข้าดำรงตำแหน่งได้ต่อเมื่อได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา แต่คณะรัฐมนตรีอาจยุบสภาได้ มีผู้นำของรัฐหรือประเทศ เป็นประธานสูงสุดที่เรียกว่าประมุขมี 2 ประเภท ได้แก่ พระมหากษัตริย์เป็นประมุขและประธานาธิบดีเป็นประมุข ไม่มีบทบาททางการเมือง มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารประเทศที่ปกครองแบบรัฐสภาที่กล่าวมานั้น เช่น ประเทศไทย อังกฤษ เดนมาร์ก ญี่ปุ่น เป็นต้น

2.2) แบบประธานาธิบดี (Presidential Form) เกิดขึ้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก มีการประกาศอิสรภาพแยกตัวเองออกมาจากอาณานิคมของอังกฤษ ผู้นำของสหรัฐในสมัยก่อตั้งประเทศได้คิดสร้างระบบการปกครองแบบการแยกอำนาจ คือ การแยกอำนาจหน้าที่ฝ่ายบริหารกับนิติบัญญัติ หลักการที่สำคัญของการแยกอำนาจได้แก่ประธานาธิบดีเป็นผู้สรรหาและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยขอความเห็นชอบจากรัฐสภา และรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกรัฐสภาในเวลาเดียวกันไม่ได้ (บรรพต วีระสัย, 2525, หน้า 150) รูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดีนี้มีหลักการสำคัญ คือ

- (1) เป็นการใช้ระบบการแยกอำนาจ (Separation of Power) ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ฝ่ายบริหาร (ประธานาธิบดี) ฝ่ายตุลาการ (ศาล)
- (2) แต่ละฝ่ายมีอำนาจและความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตนแต่มีอำนาจในการยับยั้งและถ่วงดุลอำนาจเพื่อมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจเกินขอบเขต
- (3) รัฐสภาและประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนและอยู่ในตำแหน่งจนครบวาระ

2.3) แบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี (Semi-parliamentary or Semi-presidential Forms) ซึ่งเรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีกลุ่มหลากหลายหรือแบบพหุนิยม (Pluralism) ได้แก่ ระบบประชาธิปไตยที่มีผู้แทนและมีการแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ระบบรัฐสภา (Parliamentary System) และระบบประธานาธิบดี (Presidential System) ระบบการปกครองแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดีนี้ พัฒนามาจากประเทศฝรั่งเศสในช่วงที่มีความวุ่นวายทางการเมือง ไม่ว่าประธานาธิบดีคนใดขึ้นมาดำรงตำแหน่ง ก็จะมีข้อขัดแย้งในรัฐบาลและรัฐสภา จนต้องลาออกและยุบสภาบ่อยครั้ง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาการปกครองเสียใหม่ กล่าวคือเป็นการผสมผสานกันของสองระบบ ระหว่างรัฐสภากับประธานาธิบดี ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนที่กล่าวมานั้น มีกลุ่มหลากหลาย โดยถือสภาพทางสังคมซึ่งจะทำให้ระบบการปกครองอยู่รอด เรียกว่า ระบบพหุนิยม (Pluralism) ในประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาอาจจะมีกลุ่ม พหุนิยม (หลากหลาย) น้อย โดยจะมีลักษณะการปกครอง ซึ่งมีรัฐบาล ประชาชน ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มหลากหลายโดยผู้แทนของประชาชน และเพื่อประชาชนโดยมีหลักการสำคัญ คือ

- (1) เป็นการปกครองผสมผสานระหว่างรัฐบาลแบบรัฐสภาและแบบประธานาธิบดี
- (2) ประธานาธิบดีได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศและประมุขฝ่ายบริหาร อยู่ในตำแหน่งได้จนครบวาระ มีอำนาจยุบสภาได้

(3) ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

(4) รัฐสภามีอำนาจควบคุมรัฐบาลและออกกฎหมาย

(5) ถ้าสภาลงมติไม่ไว้วางใจ คณะรัฐบาลต้องลาออกแต่ประธานาธิบดีไม่ต้อง ตัวอย่างเช่นประเทศฝรั่งเศส เริ่มเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

3. หลักการปกครองแบบประชาธิปไตย

หลักการปกครองแบบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า โลกตะวันตกถือเป็นต้นกำเนิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองตั้งแต่อดีต ลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy) ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาความเป็นมาของหลักการประชาธิปไตยในปัจจุบัน มีลักษณะ 10 ประการ ได้แก่

- 1) อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หรือของมหาชน
 - 2) ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งผู้นำโดยเสรี
 - 3) ประชาธิปไตยเน้นการมีผู้นำที่มีความรับผิดชอบ
 - 4) ประชาธิปไตยมุ่งให้มีระบบกฎหมายที่ประกันความเสมอภาคของประชาชน
 - 5) ประชาธิปไตยยอมรับการมีพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคขึ้นไป
 - 6) ประชาธิปไตยส่งเสริมการมีความหลากหลายในชีวิตประจำวัน
 - 7) ประชาธิปไตยไม่มีการกีดกันกลุ่มสำคัญๆ ออกจากการมีส่วนในการบริหารประเทศ
 - 8) การมีทัศนคติแบบประชาธิปไตย
 - 9) ประชาชนมีความสำนึกในหน้าที่แห่งการเป็นพลเมืองดี
 - 10) เป็นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์ (ดร.ลัทธิกาล ศรีธรรมย์ และสุชัย ทองแก้วกุล, 2538, หน้า 22-23)
- นอกจากนี้ ยังมีหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ในประเด็นที่นำศึกษาอีก 3 ประเด็น ดังนี้

1) **สิทธิ เสรีภาพ** หลักการที่สำคัญคือ อาศัยเสียงข้างมาก ดังคำที่ว่า “เสียงของประชาชนนั้นเป็นเสียงสวรรค์” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2538, หน้า 33) แต่สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นต้องอยู่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย ผู้เขียนขอแยกออกเป็น 2 ศัพท์ คือ คำว่า สิทธิ และ คำว่า เสรีภาพ กล่าวคือ สิทธิ (Rights) คือ อำนาจอันชอบธรรมหรือความสามารถที่จะกระทำการได้โดยชอบธรรม สิทธิของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมาย เพราะฉะนั้นอำนาจอื่นแม้กระทั่งอำนาจของรัฐจะก้าวล่วงในสิทธิของบุคคลไม่ได้ ส่วน เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ความอิสระในการกระทำการใดๆ ได้ตามปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง แต่มีขอบเขตอำนาจจำกัดว่าต้องไม่ละเมิดกฎหมายหรือสิทธิของบุคคลอื่น เสรีภาพนั้นเป็นเครื่องมือเพื่อจะสร้างและใช้โอกาส ไม่ถูกปิดกั้น เปิดโอกาสให้ศักยภาพของเรามีช่องทางออกไปเป็นประโยชน์ ได้จริงสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่ มาตรา 26-65 ยกตัวอย่าง เช่น มาตรา 27 สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญที่รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง โดยมีมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือก

ปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม สิทธิเสรีภาพยังแยกออกได้เป็นข้อ ๆ ได้แก่ สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิส่วนบุคคล เสรีภาพในการพูด การพิมพ์ และการโฆษณา เสรีภาพในการนับถือศาสนาและเสรีภาพในการสมาคมหรือรวมกลุ่ม ดังรายละเอียด เช่น

สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย หากบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรืออาญา (Civil or Criminal Cases) บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมตลอดถึงการได้รับทราบสิทธิที่จะสามารถกระทำได้ เช่น ขอบพยานความเพื่อรับคำปรึกษา หรือผลัดการให้การ ที่สำคัญที่สุดคือ บุคคลจะต้องไม่ถูกลงโทษถึงแก่ชีวิต เสียอวัยวะหรือเสียทรัพย์สินโดยปราศจากการพิจารณาตามขบวนการแห่งกฎหมาย ในบางครั้งเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่เป็นภัยต่อความสงบและความมั่นคงของรัฐหรือในยามศึกสงคราม รัฐอาจละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอัยการศึก (Martial Law) หรือประกาศภาวะฉุกเฉิน (Emergency) โดยถือว่า การละเมิดนั้นกระทำไปโดยความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของรัฐหรือสังคมโดยรวม สิทธิ ต้องควบคู่กับหน้าที่ ส่วนเสรีภาพ ต้องควบคู่กับ ความรับผิดชอบ (พระพรหมคุณะภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2543, หน้า 34)

2) ความเสมอภาค (Equality) ซึ่งเป็นพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (human dignity) ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย คนทุกคนมีความเท่าเทียมกันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเป็นขอบเขต และเป็นเครื่องสมานอีกด้วย เสรีภาพต้องมีขอบเขต คือความเสมอภาค ที่ไม่ล่วงล้ำก้ำเกิน ไม่ละเมิดต่อผู้อื่นและมีโอกาสที่จะใช้เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ความสม่ำเสมอในการที่จะร่วมกันแก้ปัญหาและร่วมสร้างสรรค์ เสมอในสุขและทุกข์ คือ ความมีสมานฉันท์ (Harmony) ความเสมอภาคนี้ ถ้ามองไม่ดีก็ทำให้เกิดการแก่งแย่งช่วงชิงกันโดยคอยระแวง แบบแบ่งแยกและแก่งแย่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า คนไทยสมัยก่อนให้ความสำคัญกับความเสมอภาคเชิงสร้างสรรค์ แต่ปัจจุบันคนไทยตีความของคำนี้ไปในทางที่ไม่ค่อยจะสร้างสรรค์

3) ภราดรภาพ (Fraternity) คือ ความเป็นพี่น้อง คำว่า “สามัคคี” และคำว่า “เอกภาพ” ที่เราใช้เป็น “เอกภาพ” สามัคคีหรือเอกภาพ ซึ่งเป็นความหมาย ที่ต้องการของ ภราดรภาพ เป็นฐานและเป็นสถานภาพแวดล้อมที่เอื้อให้การใช้เสรีภาพและความเสมอภาค เกิดผลออกมาและสัมฤทธิ์ผลได้จริง ถ้าไม่มีภราดรภาพ หรือเอกภาพแล้ว เสรีภาพและความเสมอภาคจะโน้มเอียงไปในทางที่จะทำให้คนแบ่งแยกและแก่งแย่งกันแล้วก็เกิดปัญหา ภราดรภาพนี้จะเป็นตัวเพิ่มพลัง คือ ทำให้เกิดกำลังมากขึ้น พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า ภราดรภาพ สามัคคี หรือ เอกภาพเท่าที่ผ่านมาประชาธิปไตยของเรามัวแต่เน้นกันที่เสรีภาพและความเสมอภาค ความจริงภราดรภาพก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าปล่อยให้หลบ ๆ แฝง ๆ อยู่ดีไม่ดีก็จะหายไปเสียเลย ภราดรภาพจะจัดเครื่องกีดขวางทางจิตวิทยาที่มีต่อระบบประชาธิปไตย ความยากลำบากที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่การสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่อยู่ที่การสร้างสังคมประชาธิปไตย และการร่วมมือกันทำงานของสมาชิกในสังคม (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2537, หน้า 199) ประเทศไทยเรา แม้จะมีปัญหาน้อยในเรื่องการแบ่งแยกกันแบบนี้ แต่สิ่งที่จะมารองรับสังคมไว้ คือ ภราดรภาพที่เรียกว่า สามัคคี เอกภาพ ดังนั้น พื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อภราดรภาพ หรือเอกภาพ มี 2 ประการ คือ

1) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กล่าวคือ ภาษาไทยที่ใช้สื่อสาร เรียกกันด้วยถ้อยคำ ฉันทาติพี่น้อง พบคนสูงอายุก็นักคุณตาคุณยาย พบคนรุ่นใกล้เคียงพ่อแม่ก็เรียกว่า ลุง ป้า น้า อา พบคนอายุใกล้เคียงกับตน ก็เรียกว่า พี่น้อง พบเด็กก็เรียกลูกเรียกหลาน ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในระดับนี้ เป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตยในสถาบัน ตั้งแต่ครอบครัวเป็นต้นไปถึงสังคมที่แผ่ขยายออกไป อันจะนำมาซึ่งความรัก ความสมัคสมานสามัคคี ที่จะนำมาซึ่งความสันติสุขในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่หรือกลุ่มชน กล่าวคือ คนไทยให้เกียรติต้อนรับ และปรับตัวเข้ากับคนต่างเชื้อชาติต่างศาสนาได้อย่างประสานกลมกลืนมาก หากจะมีความรังเกียจเคียดแค้นบ้างเมื่อเทียบกับที่มีในสังคมอื่น ก็นับว่าน้อยอย่างยิ่ง ยากที่จะเกิดปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งแยก เสรีภาพและความเสมอภาคที่แท้จะประสานและเสริมกันกับภราดรภาพ แต่ถ้าไม่เป็นเช่นนั้น ถึงแม้ประชาชนมีเสรีภาพและความเสมอภาค เมื่อขาดภราดรภาพหรือสามัคคีเอกภาพแล้ว ประชาธิปไตยก็ไม่อาจบรรลุจุดหมายในการที่จะสร้างสรรค์สังคมที่มั่นคงมีสันติสุข ในขั้นสุดท้าย ภราดรภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อคนมีการศึกษา ได้พัฒนาจิตใจและปัญญา (Development of Spirituality and Wisdom) รู้เข้าใจแจ้งในความจริงของโลกและชีวิต จนข้ามพ้นความรู้สึกแบ่งแยก กีดกัน คับแคบ หวงเหวน ที่เรียกในทางธรรมว่า “มัจฉริยะ” (Niggardliness) ทั้ง 5 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543, หน้า 204) เช่น วรรณมัจฉริยะ (ความหวงเหวนกีดกันกันในเชิงแบ่งแยกชาติชั้นวรรณะ) เป็นต้น ได้หมดสิ้น และในบรรยากาศแห่งภราดรภาพนี้ การใช้เสรีภาพและความเสมอภาคจึงจะนำประชาธิปไตยไปสู่จุดหมายที่เป็นประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง

พระพุทธศาสนากับหลักธรรมใช้ในการเมืองการปกครอง

พระพุทธศาสนากับหลักธรรมใช้ในการเมืองการปกครองจะต้องยึดเป็นข้อปฏิบัติในการปกครองเป็นสำคัญ ได้แก่

1. **หลักอภิธานิยธรรม 7** คือ หลักธรรมที่ปรากฏในมหาปริณิพพานสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรค เพื่อแก้ปัญหาทางการเมืองการปกครองที่ใช้อยู่ในแคว้นวัชชี แคว้นศากยะ และแคว้นมัลละ ซึ่งปกครองโดยมีกษัตริย์แต่ไม่มีอำนาจสิทธิ์ขาด ซึ่งการบริหารจะกระทำโดยรัฐสภา ที่เรียกว่า สันฐาคาร ประธานหรือประมุขรัฐสภาดำรงตำแหน่ง ตามเวลาที่กำหนด คณะกรรมการก็คัดเลือกจากหัวเมืองต่างๆ รัฐที่ปกครองด้วยระบบนี้มีหลักอยู่ 7 ประการ (ที.ม. (ไทย) 10/134/78-80) ได้แก่

1.1 หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การประชุมพบปะปรึกษาหารือมีความจำเป็นที่จะช่วยระดมความคิดเห็นหาข้อยุติร่วมกัน การวางระเบียบกติกาทางสังคม หรือแม้กระทั่งการปรับความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบการปกครอง

1.2 พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ตลอดถึงมีความพร้อมเพรียงในการทำกิจการงานทุกอย่างที่ได้ทำร่วมกัน อันจะเป็นผลให้เกิดความสมัคสมานสามัคคีในหมู่คณะ ไม่แบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย

1.3 ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติในกฎระเบียบกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด ที่สมาชิกในสังคมได้ร่วมกันบัญญัติหรือตกลงกันไว้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้ความเคารพในกฎเกณฑ์ที่ได้

บัญญัติเอาไว้ในอดีตที่ดั่งาม ซึ่งบรรพชนคนรุ่นก่อนได้ร่วมกันตกลงบัญญัติเอาไว้ หากเพิกถอนสิ่งที่ดั่งามเหล่านั้น ก็จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเคารพ ยำเกรงในสิ่งที่ดั่งามนั้น อันอาจจะส่งผลไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม ในภายหลังก็ได้

1.4 การให้ความเคารพ ยำเกรง นับถือ ให้เกียรติผู้ใหญ่ของบ้านเมือง และยอมรับฟังข้อคิดเห็นไม่ละเลยต่อคำแนะนำตักเตือนของท่าน ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ยาวนาน ข้อนี้มีลักษณะคล้ายกับข้อ 3 ต่างกันแต่ข้อนี้เน้นที่ตัวบุคคล ในขณะที่ข้อ 3 เน้นที่หลักการ

1.5 การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีมิให้ถูกข่มเหงรังแก หลักการข้อนี้มุ่งถึงการป้องกันการละเมิดสิทธิสตรี ซึ่งสังคมดั้งเดิมถือว่า สตรีนั้นไม่ค่อยมีปากมีเสียง หรือมีบทบาทในสังคม แต่อย่างไรก็ตามสตรีก็มีบทบาทในครอบครัว หากสตรีไม่ได้รับการคุ้มครอง ก็อาจจะกระทบกระเทือนถึงความดั่งามภายในสังคมได้

1.6 การให้ความเคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปุชนียสถาน ปุชนียวัตถุ อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องหมายเตือนความทรงจำ เราใจให้ทำความดี เป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคีของชนในชาติ ไม่ปล่อยให้ประเพณีหรือการบูชาต่างๆ ที่เคยกระทำกันต่อปุชนียสถานเหล่านั้น สูญหายไป

1.7 การให้การอารักขา บำรุง คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่สมณพราหมณ์ บรรพชิตนักบวชผู้ทรงศีลธรรมอันบริสุทธิ์ ผู้เป็นตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรม และขอให้ตั้งใจไว้ว่าท่านผู้ทรงคุณธรรมเหล่านั้นที่ยังไม่มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข ข้อนี้เป็นการชี้ให้เห็น ถึงการให้ความสำคัญของสถาบันศาสนา อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน หากผู้ปกครอง หรือผู้บริหารบ้านเมืองไม่ให้ความสำคัญ ก็ถือว่าขาดสรรพกำลังในการช่วยบริหารบ้านเมืองให้เกิดความสันติสุขร่มเย็น

2. หลักกอคติ 4 กล่าวคือ หลักธรรมข้อนี้ มีสำคัญสำหรับนักปกครองที่จะต้องละเว้นกอคติ 4 เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ผู้ปกครองต้องละเว้นจากกอคตินี้อย่างเด็ดขาดให้ได้ เพราะเป็นทางแห่งความประพฤติที่ผิด เป็นหายนธรรมในสังคมอย่างยิ่ง เป็นฐานะอันไม่พึงถึง 4 ประการ (ที.ปา. (ไทย) 11/311/288) ดังนี้

2.1 ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ เพราะพอใจ หรือเพราะรักในผู้นั้น จึงทำให้ผู้นั้นได้ดีเป็นคนเด่นในสังคม

2.2 โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง ไม่ชอบหน้า ไม่พอใจในผู้นั้น แม้เขาทำดีเพียงใด ความดีก็ไม่ปรากฏ

2.3 โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงหรือเขลา ไม่รู้ความจริง ไม่เห็นความดีของเขา มักจะเห็นผิดพลาดไป

2.4 ภยาคติ ลำเอียงเพราะขลาดกลัว อาจจะกลัวเพราะเขามีเงินมีทอง มีอำนาจ มีญาติ พี่น้องใหญ่โตกว้างขวางในสังคม

เพราะเหตุนี้ การปกครองคน หรือจะปกครองผู้อื่น นักปกครองขาดความยุติธรรมขาดความเที่ยงตรงเสียแล้ว ชุมชนนั้น สังคมนั้น และรัฐนั้น ก็เกิดความระส่ำระสาย เกิดความไม่เรียบร้อย เพราะมีความไม่เสมอหน้ากัน ผู้เป็นนักปกครอง จะต้องใช้ความเที่ยงตรง ใช้หลักของความยุติธรรม งดเว้นไม่ประพฤติสิ่งที่จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมที่จะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม คือ จะต้องละเว้นจากความลำเอียง ก็คือ หลักของกอคติ 4 นี้เป็นประการสำคัญ

3. หลักพรหมวิหาร 4 กล่าวคือ หลักธรรมสำคัญของผู้ปกครอง เป็นธรรมสำหรับทุกคนที่จะต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ในฐานะเป็นพรหม คือ เป็นผู้มิตักยภาพในการที่จะสร้างสรรค์และธำรงรักษาสังคมไว้หลักธรรมข้อนี้

นับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เป็นใหญ่หรือผู้ปกครอง บริหารคนที่จำเป็นจะต้องประพฤติปฏิบัติ มี 4 ประการ (ม.ม. (ไทย) 13/315/380) คือ

3.1 เมตตา ความรักปรารถนาดี มีไมตรีต่อประชาชนหรือผู้อยู่ใต้ปกครอง กล่าวคือปรารถนาให้เขาเหล่านั้นมีความสุขโดยทั่วหน้า

3.2 กรุณา ความสงสาร คิดช่วยเหลือให้ประชาชนหรือผู้อยู่ใต้ปกครองพ้นจากทุกข์โศกในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงประชารวมถึงสัตว์ทั้งปวงด้วย

3.3 มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อประชาชนหรือผู้อยู่ใต้ปกครองประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ก็รู้สึกชื่นชมยินดีกับความสำเร็จของเขาเหล่านั้น

3.4 อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ไม่เข้าเติมเมื่อผู้อื่นประสบกับความทุกข์ พิจารณาเห็นการกระทำของเขาเหล่านั้นตามหลักแห่งกรรม คือ การกระทำของเขาเอง ว่าเขาเป็นผู้กระทำขึ้น อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ

จะเห็นได้ว่า หลักธรรม นี้เป็นคุณสมบัติประจำใจสำหรับผู้ปกครอง จะต้องมุ่งธรรมสูงสุดดุจพรหม ผู้มีใจกว้างขวาง เยือกเย็น ไม่สร้างความวุ่นวายให้แก่ใคร มีบุคลิกลักษณะน่านิยมนับถือ เป็นที่พึ่งของสังคมได้ มีน้ำใจที่ประเสริฐเปี่ยมด้วยมนุษยธรรม มองโลกในแง่ดี ซึ่งจะทำให้มีชื่อเสียงขจรขยายออกไป ชีวิตจะประกอบด้วยความสุขในทุกๆ ที่ ผู้คนศรัทธา เคารพ ในตัวของผู้ปกครอง เมื่อชุมชน สังคม หรือรัฐใดก็ตาม ที่นักปกครอง มีเมตตา กรุณา ธรรมแล้ว ชุมชนนั้น สังคมนั้นและรัฐนั้น ก็ย่อมมีแต่ความสงบร่มเย็น มีความสุข

4. หลักสัปปริสธรรม 7 กล่าวคือ คุณธรรมภายในสำหรับผู้ปกครอง มี 7 ประการ (ที.ปา. (ไทย) 11/330/333) คือ

4.1 ัมมัญญตา เป็นผู้รู้หลักและเหตุ คือเมื่อดำรงตำแหน่ง จะทำหน้าที่อะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ ฐานะ หน้าที่ ถึงกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิต เกี่ยวข้องกับหน้าที่รับผิดชอบของตน โดยรู้ว่าสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งสุข สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์ และจะให้ความสุขแก่ผู้ใต้ปกครองได้อย่างไร และให้การช่วยเหลือตั้งตนอยู่ในหลักการนั้น

4.2 อัตถัญญตา รู้จักจุดมุ่งหมายและผล คือรู้จักจุดมุ่งหมายที่ตนกระทำว่ามีจุดมุ่งหมายอะไรในการปกครอง คือปรารถนาให้ผู้ใต้ปกครองมีความสุขเป็นหลักในการปกครอง

4.3 อตถัญญตา รู้จักตน คือรู้ตามความเป็นจริงว่า โดยชาติ โดยตระกูล โดยหน้าที่ โดยคุณธรรม และความรู้ที่ตนมีอยู่แล้ว จะประพฤติตนให้สมกับที่เป็นผู้ปกครองว่าสิ่งที่ตนกระทำไปนั้น ให้อะไรแก่ผู้ใต้ปกครอง

4.4 มัตถัญญตา รู้จักประมาณ คือรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์ และการเก็บเกี่ยวภาษีอากร แต่พอควร รู้จักประมาณในการแบ่งปันความสุขแก่ผู้ใต้ปกครองให้ทั่วถึง

4.5 กาลัญญตา รู้จักกาล คือรู้กาลอันควรในการทำกิจต่าง ๆ ว่าเวลาไหนควรจะทำอะไร

4.6 ปริสัณญตา รู้จักชุมชน คือรู้กิริยาที่พึงประพฤติปฏิบัติต่อชุมชนนั้นว่าแต่ละชุมชนมีความต้องการอะไร ควรจะสงเคราะห์อย่างไร จึงจะเหมาะสม

4.7 บุคคลัญญตา รู้จักบุคคล คือ รู้จิตของแต่ละบุคคลว่ามีความโน้มเอียงไปด้านใดผู้ปกครองที่มีความเข้าใจ หรือมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว ย่อมสามารถช่วยให้สามารถทำงานกับบุคคลที่มีความหลากหลายได้อย่างเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ

5. **หลักจริต 6** กล่าวคือ การบริหารงานบุคคลให้ดีขึ้น ต้องเข้าใจพื้นฐานทางด้านจิตใจของคน คือ ต้องเข้าใจว่า คนที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือคนที่เกี่ยวข้องกับเรานั้น มีแนวโน้มไปด้านใด จะได้ปฏิบัติต่อเขาได้อย่างถูกต้อง และเป็นผลดีต่อการบริหารราชการแผ่นดิน 6 ประการ (ขุ.ม. (ไทย) 29/156/430) คือ

5.1 รากจริต คนบางคนมีนิสัยไปในทางรักสวรั้งาม รักความเป็นระเบียบ พิถีพิถันในการทำสิ่งต่างๆ

5.2 โทสจริต คนบางคนมีนิสัยหุนหันพลันแล่น ด่วนได้ด่วนเสีย ไม่ค่อยพิถีพิถันหุคหิดง่าย

5.3 โมหจริต คน คนมีนิสัยไม่ค่อยกระตือรือร้น เฉื่อยชา ไม่ชอบแสดงออก เพราะขาดความมั่นใจในตัวเอง

5.4 สัทธาจริต คนบางคนมีนิสัยอ่อนไหวต่ออารมณ์ง่าย เมื่อถูกชักจูงก็มักจะคล้อยตามได้ง่าย

5.5 พุทธจริต คนบางคนมีนิสัยใฝ่รู้ ชอบค้นคว้า ชอบศึกษา จะพูด จะทำ จะคิดอะไร มักคำนึงถึงเหตุผล และถือหลักการเป็นสำคัญ

5.6 วิตจริต มีความโลเล ไม่กล้าตัดสินใจ ชอบคิด และเป็นทุกข์ลวงหน้า ทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นยังไม่มาถึง

จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองที่สามารถจำแนกบุคคลที่เข้ามาช่วยงานบริหารราชการได้ตามจริตของแต่ละคน ย่อมสามารถมอบหมายงานให้ทำได้ถูกต้อง เนื่องจากทุกคนมีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันไป ก็จะสามารถใช้ความแตกต่างให้เกิดประโยชน์กับบ้านเมืองได้ ตรงกันข้ามถ้าผู้ปกครองไม่ฉลาด ย่อมทำให้การบริหารบ้านเมืองประสบความล้มเหลวได้ง่าย ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “ไม่ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ถึงจะบำเพ็ญประโยชน์ ก็ไม่สามารถนำความสุขมาได้” (ขุ.ชา. (ไทย) 27/46/197)

บทสรุป วิเคราะห์ วิวิจารณ์

จากการศึกษา “พระพุทธศาสนากับการเมือง” พบว่า การเมืองการปกครอง หมายถึง วิธีการดูแลบริหารรัฐในด้านต่าง ๆ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การปกครองเพื่อการศึกษา เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อย จากการปกครองดูแลแผ่นดินที่เป็นอาณาเขตรัฐของตนรวมถึงการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาราษฎร์ที่อาศัยอยู่ภายในแผ่นดิน ซึ่งมี 3 บริบท คือ (1) ทางการเมือง (2) ทางสังคม และ (3) ทางเศรษฐกิจ ในพุทธกาลนั้นมี 16 รัฐ หรือเรียกว่า “โสฬสมหาชนบท” พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องอริปไตยไว้ 3 ประการคือ (1) อตตาริปไตย ถือตนเป็นใหญ่ (2) โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่และ (3) ธรรมาริปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ ผู้ปกครองต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้ทรงธรรม มีความยุติธรรม มีความรอบรู้ และมีความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี โดยมีหน้าที่หลักคือ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ผู้ใต้ปกครองอย่างถูกต้องและเป็นธรรม มีหลักการปกครอง 2 ประการ คือ หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรม ที่พระราชและผู้นำการปกครองจะต้องยึดถือเป็นข้อปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับการเป็นอยู่ในสมัยนั้น ได้แก่ หลักอภิธานิธรรม 7 หลักอคติ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสัปปริสธรรม 7 หลักจริต 6

โดยมีหลักการปกครองที่ชอบธรรม หมายถึง การปกครองที่พร้อมเพรียงอย่างชอบธรรม เป็นการปกครองโดยการรวมหลายรัฐแล้วเลือกผู้นำขึ้นมามากคนหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่บริหารประเทศ มีการสับเปลี่ยนกันตามแต่ประชาชนจะ

เลือกเข้ามา ที่เรียกว่า ประชาธิปไตย ที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดอย่างระบอบราชาธิปไตย พระราชามีอำนาจในแบบโลกาธิปไตย และ ธรรมาธิปไตย โดยมีหลักการปกครอง 3 ประเด็น คือ 1) มีสิทธิที่จะกระทำการใดๆ ที่ไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่นหรือขัดต่อศีลธรรม มีเสรีภาพที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง 2) มีความเสมอภาคตามกฎหมายของ”ไตรลักษณ์ “ และทางสังคม เช่น ชนชั้น เพศ และ 3) ภราดรภาพ คือความสมัคปรมาสามัคคีในหมู่คณะ แบบสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคม ประวัติศาสตร์การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก ประชาธิปไตยในสังคมไทยปัจจุบันอยู่ภายใต้ “การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข” คำว่า “ประชาธิปไตย” แปลว่า การปกครองที่ยิ่งใหญ่โดยยึดเสียงของประชาชนส่วนมากเป็นเกณฑ์ การประยุกต์วิธีการบริหารรัฐกิจที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 ซึ่งหลักธรรมที่ข้าราชการไทยควรตระหนักน้อมนำมาใช้ ได้แก่ อคติ 4 คือ ข้าราชการไทย มักตกอยู่ในอำนาจอคติ คือ ความลำเอียง ยิ่งนักการเมืองจำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจแล้วน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ สำหรับคุณธรรมของชาวไทย คือ หลักกาลามสูตร และเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างพอเหมาะพอสม ตามสมควรแก่ฐานะของแต่ละบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- จิโรช (บรรพต) วีระชัย.ดร. และคณะ. (2540). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. ผศ. ดร..(2549). *การเมืองการปกครองไทยจากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2520). *แบบเรียนศาสนาสากล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- เดโช สวานนท์. (2545). *พจนานุกรมศัพท์ทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้างจำกัด.
- บรรพต วีระชัย. (2525). “ลักษณะและรูปแบบการปกครอง” ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักรัฐศาสตร์และการบริหาร หน่วยที่ 1-8 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์.
- บรรพต วีระชัย. (2520). *ความคิดเชิงทฤษฎีการเมืองในพุทธศาสนา ในทฤษฎีการเมืองสมัยสุโขทัย และสมัยกลาง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2537). *สังคมปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิกจำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พลศักดิ์ จิโรกรศิริ. (2527). *ความคิดทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย. รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือ ม.ศ.ว..
- ลัทธิกาล ศรีระมย์, ดร. สุขัย ทองแก้วกุล. (2538). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: SR printing.

ลิขิต อีร์เวคิน. ศ.ดร.. (2546). *ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.

สมบูรณ์สุขสำราญ. (2527). *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). *คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี*. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อานนท์ อาภาภิรม. (2528). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: O.S Printing House Co., Ltd..

Prof. S.N.. (1999). *Modern Comparative Politics*. New Delhi: Prentice Hall of India Private Ltd..

Prof. K.C. Mishra. (1998). *Political Science Theory*. Delhi: Ajanta Prakashan.

อิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ¹

Iddhipada Dharma and Organization Management

วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้การบริหารองค์การมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถอยู่ได้ การบริหารองค์การคือการนำพาองค์การให้ไปตามแผนที่วางไว้ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมองว่าผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่ง เพราะเป็นผู้กำกับการนโยบาย ควบคุมแผน และมอบหมายงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจโครงสร้างองค์การ มอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถ มีการสั่งการ และมีมนุษยสัมพันธ์ในการประสานงานตลอดจนถึงการควบคุมให้การบริหารเป็นไปตามแผนขององค์การ

ในบทความนี้เสนอให้มีการใช้หลักอิทธิบาทธรรม คือ หลักธรรมในการประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจ 2. วิริยะ ความเพียรพยายาม 3. จิตตะ ความคิด และ 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง มาเป็นแนวทางในการบริหารองค์การเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามแผนที่วางไว้

คำสำคัญ : อิทธิบาทธรรม, การบริหาร, องค์การ

Abstract

In the present changing social which reflects to the existing and important of the organization management. Organization management is to lead the organization according to the plan and efficiently. Therefore, the manager/administrator is the key element in directing the policy, controlling plan and assigning to the implementer. He/she needs to have knowledge and ability, understand the organization structure, assign task according to knowledge and ability, commanding and public relation in coordinating include controlling the management followed the plan.

In this article, propose to practice the principle of Iddhipada Dharma which is the path of accomplishment or basis for success, consists of 1. Chanda(will or zeal or aspiration), 2. Viriya(energy or effort or exertion or perseverance), 3. Citta(thoughtfulness or active thought or dedication) and 4. Vimamsa(investigation or examination or reasoning or testing); to be the path in managing the organization efficiently and accomplish the set plan.

Keywords: Iddhipada Dharma, Management, Organization

¹ บทความนี้เป็นบทความจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 (MCU CONGRESS II)

บทนำ

การบริหารองค์การ คือการรวมตัวกันทำงานอย่างมีระบบ มีการวางแผน เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง ทุกองค์การจะต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก หากองค์การใดที่หยุดนิ่งไม่มีการปรับตัว ท้ายที่สุดก็อาจต้องปิดตัวลง ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยในปัจจุบัน องค์การที่ดีจึงเป็นองค์การที่มีการปรับตัวตลอดเวลา แต่การปรับตัวดังกล่าวมิใช่การทิ้งอัตลักษณ์ของตัวเอง หากแต่เป็นการนำความทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับองค์การโดยเน้นความกลมกลืนกับอัตลักษณ์ขององค์การ

การบริหารองค์การ (Organization Management) ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งในการบริหารองค์การนั้นจะต้องมีการบริหาร 4 ด้าน คือ 1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2. การบริหารงบประมาณ 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และ 4. การบริหารงาน และจะมีผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ดังนั้นการนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จคงไม่่ง่าย จะต้องมีการบริหารอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ซึ่งหลักการบริหารในตะวันตกได้เสนอไว้หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎี POCCC ทฤษฎี POSDCORB เป็นต้น แต่ในบทความนี้ผู้เขียนจะเสนอแนวทางการบริหารองค์การตามแนวคิดทางตะวันออก คือ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารองค์การ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ แม้จะผ่านมาแล้วกว่า 2,600 ปี แต่ยังสามารถนำมาใช้ได้ ซึ่งในการบริหารองค์การผู้เขียนขอเสนอหลักอริยาบถธรรม หรืออริยาบถ 4 คือ หลักสู่ความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1. ฉันทะ ความพอใจ 2. วิริยะ ความเพียร 3. จิตตะ ความคิด และ 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง

ผู้เขียนจึงมองเห็นว่าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารองค์การ ควรมีการนำหลักอริยาบถธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารองค์การเพื่อให้การทำงานหรือการบริหารโดยทุกคนมีใจรักในงานที่ทำ ทีมทำงาน มีความเพียรพยายามให้งานบรรลุตามแผนที่วางไว้ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน และมีการวิเคราะห์ไตร่ตรองในงานที่ทำ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาองค์การให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

การบริหารองค์การ

การบริหารองค์การ (Organization Management) เป็นการทำงานตามวัตถุประสงค์เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย ซึ่งการบริหารองค์การเป็นการรวมกันระหว่างคำว่า “การบริหาร” กับคำว่า “องค์การ” ดังนี้

การบริหาร (Administration/Management) หมายถึง การทำงานที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการปฏิบัติงาน เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

องค์การ (Organization) หมายถึง เป็นการรวมตัวกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันนั้นบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จได้ (วันชัย มีชาติ, 2550)

จากความหมายดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า การบริหารองค์การ หมายถึง การทำงานที่มีคนมาเกี่ยวข้องตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแผนในการปฏิบัติงาน และมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งมีนัยวิชาการได้

กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการจัดการองค์การไว้หลายแนวคิดทฤษฎี ในบทความนี้ผู้เขียนขอนำทฤษฎีการจัดการ POCCC ของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) มี 5 ประการ (Henri Fayol, อ้างใน วันชัย มีชาติ, 2550) ดังนี้

1) P-Planning การวางแผน เป็นการกำหนดภาพในอนาคตที่องค์การต้องการหรือเป็นการคาดการณ์ว่าจะนำพาองค์การไปในทิศทางไหนให้สามารถบรรลุเป้าหมาย การวางแผนเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในองค์การ แต่เป็นการทำให้เกิดความชัดเจนในการทำงานในองค์การ เพื่อให้บุคลากรในองค์การมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และเห็นความมั่นคง

2) O-Organizing การจัดองค์การ เป็นการจัดโครงสร้างงานและแบ่งงานรับผิดชอบ ซึ่งในทุกองค์การจะมีโครงสร้างงานของตนอยู่แล้ว แต่การที่องค์การจะไปถึงเป้าหมายตามที่วางแผนไว้หรือไม่นั้นจะต้องมีการแบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถของแต่ละรายบุคคลดังสำนวนภาษาอังกฤษที่ว่า “Put the right man on the right job” คือการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เมื่อบุคคลได้ทำงานตามความถนัดของตนเองย่อมจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและทำงานได้อย่างมีความสุข แต่หากไม่มีความถนัดในงานที่ได้รับมอบหมายย่อมส่งผลให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร หรืออาจก่อให้เกิดความเครียดได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่มีนายตำรวจฆ่าตัวตาย (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) และสาเหตุมาจากความเครียดที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานในสิ่งตนเองไม่ถนัดจนนำมาสู่โศกนาฏกรรม ดังนั้นการมอบหมายงานรับผิดชอบผู้บริหารจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อเลือกผู้ที่เหมาะสมที่สุดในการรับผิดชอบงานนั้น ให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามแผนที่วางไว้

3) C-Commanding การบังคับบัญชา การบริหารองค์การผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในองค์การ เพื่อที่จะได้มอบหมายให้ผู้รับผิดชอบได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากผู้บริหารขาดความเข้าใจงานแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานและผู้บริหารต้องอย่างแน่นนอน และผลที่ตามมาคือการนำพาองค์การไปผิดทาง ผลการดำเนินงานไม่ตอบสนองภารกิจขององค์การ จึงกล่าวได้ว่าการควบคุมบังคับบัญชาที่ได้ผลนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ใน 3 ด้าน คือ 1. รู้ตัวเอง 2. รู้คนอื่น และ 3. รู้จักงาน ถึงจะเป็นผู้นำที่ดีได้

4) C-Coordinating การประสานงาน การบริหารองค์การนั้นซึ่งมีผู้ที่จะต้องทำงานสัมพันธ์กันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งมีทั้งผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง จึงกล่าวได้ว่าการประสานงานคือตัวเชื่อมให้การทำงานบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ประสานงานจะต้องเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เพราะในบางครั้งเกิดปัญหากับองค์การแต่ถ้าผู้บริหารหรือผู้ประสานงานมีมธรรสวาจาในการประสานงาน โน้มน้าว ก็อาจทำให้ปัญหาคลี่คลายลงได้ในที่สุด ซึ่งในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1. ทาน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2. ปิยวาจา การใช้วาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน 3. อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวม และ 4. สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย จากหลักธรรมดังกล่าวสรุปได้ว่าการสร้างมนุษยสัมพันธ์เพื่อประโยชน์ในการประสานงานคือต้องมีความโอปอ้อมอารีวิไพเราะสงเคราะห์ประชาวางตนเหมาะสม จึงกล่าวได้ว่าการประสานงานมีความสำคัญยิ่งในองค์การ เพื่อเชื่อมให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุตามแผนขององค์การที่ตั้งไว้

5) C-Controlling การควบคุม คือการตรวจสอบการทำงานขององค์การให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งผู้ที่จะต้องควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผน คือ ผู้บริหาร และในการควบคุมองค์การนั้นต้องควบคุม 4 องค์ประกอบ คือ 1 ควบคุมบุคลากร คือ การบริหารบุคลากรให้ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน

2. ควบคุมงบประมาณในการใช้จ่ายงบประมาณในองค์การควรเป็นไปตามแผนที่วางไว้และมีการใช้จ่ายอย่างรัดกุม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ 3. การควบคุมวัสดุอุปกรณ์ คือจะต้องมีการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ขององค์การให้มีความพร้อมในการใช้งาน และ 4. ควบคุมการบริหารจัดการ ในการบริหารจัดการผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงแผนและเป้าหมายขององค์การ เพราะหากผู้บริหารไม่ตระหนักถึงแผนหรือเป้าหมายแล้วนั้นก็เป็นไปได้ยากที่จะนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้

จึงกล่าวได้ว่าแนวคิดการบริหารจัดการของ POCCC ของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) มีความสำคัญยิ่งในการบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพ และเป็นตามแผนที่วางไว้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดแบบโลกตะวันตก แต่ผู้เขียนมองว่าในการบริหารองค์การนั้นสามารถนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับแนวคิดของตะวันตก ในบทความนี้จะเสนอหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อนำมาใช้ในการบริหาร

หลักอิทธิบาทธรรม

อิทธิบาทธรรม (ที.ม. (ไทย) 10/287/218) หรืออิทธิบาท 4 คือหลักธรรมคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) คือ

1) ฉันทะ ความพอใจ คือ มีความรักและพอใจในสิ่งที่ทำ การทำงานถ้าขาดใจรักหรือความพึงพอใจที่จะทำก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ การทำงานทุกอย่างต้องทำด้วยใจที่รัก มีความปรารถนาให้งานที่ทำสำเร็จ

2) วิริยะ ความเพียร คือ การทำงานจะต้องมีความเพียรพยายาม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยต้องอาศัยการกระทำเป็นประจำและต่อเนื่อง จึงจะเกิดความชำนาญในงานนั้น และการทำงานย่อมพบอุปสรรคบ้าง แต่ต้องพยายาม อดทน หาแนวทางในการก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้น ไปให้ได้ การทำงานทุกอย่างเมื่อมีความเพียรเป็นที่ตั้งแล้วย่อมมีโอกาสสูงที่จะประสบความสำเร็จได้

3) จิตตะ ความคิด คือ มีจิตใจที่จดจ่อแน่วแน่ในการทำงาน เอาใจใส่ มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นต่องานที่ทำ เพื่อให้ออกมาดี ซึ่งการมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่องานนั้นเป็นการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และไม่ให้เกิดความเสียหาย

4) วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ การวิเคราะห์ ประเมินผลเกี่ยวกับงานที่ทำ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

จึงกล่าวได้ว่าหลักอิทธิบาทธรรม หรือหลักธรรมในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ หรือบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยผู้ทำงานจะต้องมีความพอใจในงานที่ทำ มีความเพียรพยายาม มีใจจดจ่อ และมีการวิเคราะห์ประเมินผล ซึ่งหลักอิทธิบาทธรรมสามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์การได้

หลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ

การบริหารองค์การโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย มีดังนี้

1) มีใจรัก การบริหารองค์การ ผู้บริหารจะต้องมีใจรัก คือ มีใจรักองค์การ ต้องมองว่าองค์การเป็นเสมือนบ้านของตนเอง จะต้องปกป้องให้ดีที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดภัยกับบ้านหลังนี้ มีใจรักบุคลากรในองค์การ มองว่าทุกคนใน

องค์การเปรียบเสมือนคนในครอบครัว ตนเองในฐานะหัวหน้าครอบครัวจะต้องดูแลให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข ได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมกับภาระงานที่มอบหมาย

2) มีความเพียรพยายาม คือมีความมุ่งมั่นในการนำพาองค์การให้เดินไปตามแผนที่วางไว้ ผู้บริหารองค์การจะต้องมีความเพียรพยายามมากกว่าผู้ปฏิบัติงาน เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำกับการนโยบายขององค์การ และเป็นผู้มอบหมายงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามแผนขององค์การที่ได้วางไว้ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีความเพียรพยายาม 2 อย่าง คือ 1. เพียรพยายามหาความรู้ให้แก่ตัวเอง เพื่อใช้ในการบริหารงาน 2. เพียรพยายามในการบริหารงาน เมื่อผู้บริหารมีความรู้ความสามารถแล้วในการบริหารงานจะต้องเพียรพยายามในการโน้มน้าวผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ทุกคนตระหนักในประโยชน์ขององค์การ และทำงานเป็นทีม (Teamwork)

3) มีความคิดหนักแน่น การบริหารงานต้องมีความหนักแน่นและมีความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการองค์การ การบริหารองค์การคงไม่ได้ราบรื่นตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องมีความหนักแน่นในแผนที่วางไว้ ยึดมั่นในข้อบังคับ กฎระเบียบ กติกาองค์การ และมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนเกิดความมั่นใจในแนวทางขององค์การ และก่อให้เกิดความทุ่มเทในการทำงานเพื่อสนององค์การ แต่หากองค์การที่ผู้บริหารขาดความหนักแน่น ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้ปฏิบัติงานก็จะเกิดความท้อแท้ และไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติ และสุดท้ายองค์การก็อาจไม่บรรลุตามแผนที่วางไว้

4) วิเคราะห์ไตร่ตรอง เมื่อมีการดำเนินการสิ่งใดในองค์การจะต้องมีการวิเคราะห์ไตร่ตรองหรือมีการประเมินผลเสมอ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ในการวิเคราะห์นั้นอาจกระทำโดยผู้บริหารเองก็ได้ หรือเพื่อความรอบคอบควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์การบริหารองค์การเริ่มตั้งแต่มีการวิเคราะห์สภาพการณ์ขององค์การเพื่อจัดทำแผน มีการร่วมวิเคราะห์ในการปฏิบัติงาน และร่วมประเมินผลการปฏิบัติงาน แล้วนำผลการประเมินไปสู่การปรับปรุงเพื่อให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

จากการนำหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหาร เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดทางตะวันตก ในที่นี้คือความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับแนวคิดการบริหารจัดการ POCCC ดังตารางต่อไปนี้

หลักอิทธิบาทธรรม	แนวคิดการบริหารจัดการ POCCC	แนวทางการนำไปใช้
ฉันทะ (ความพอใจ)	Plan (การวางแผน)	ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทำแผน เพื่อให้แผนที่ออกมาเป็นไปตามความ ต้องการของทุกคน
วิริยะ (ความเพียร พยายาม)	Organizing (การจัดการองค์การ)	การจัดโครงสร้างองค์การและการจัดการ ทรัพยากรในองค์การ ผู้บริหารจะต้องมีความ เพียรพยายาม อดทน มอบหมายงานตาม ความรู้ความสามารถ

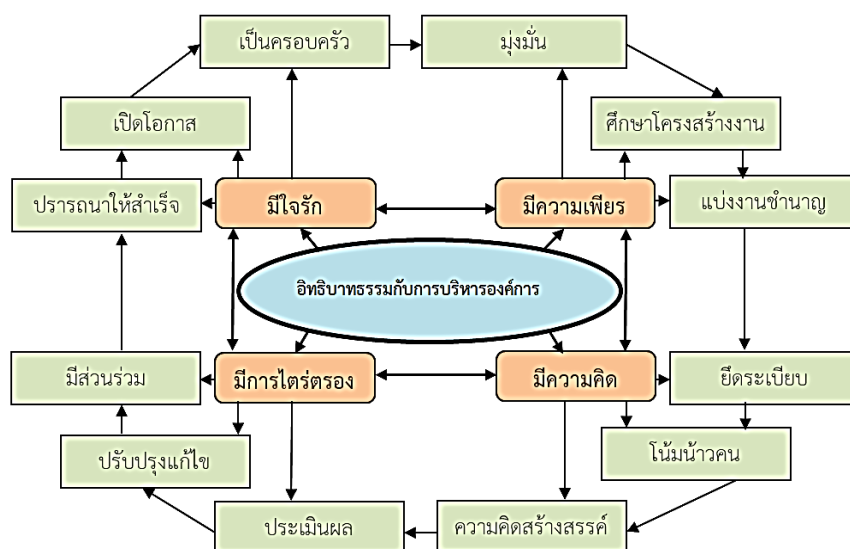

หลักอิทธิบาทธรรม	แนวคิดการบริหารจัดการ POCCC	แนวทางการนำไปใช้
จิตตะ (ความคิด)	Commanding (การบังคับบัญชา)	การบังคับบัญชาคนในองค์กรหรือ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องมีความหนักแน่น ยึดตามระเบียบ
	Coordinating (การประสานงาน)	ผู้บริหารจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ โน้มน้าว ยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม
วิมังสา (การไตร่ตรอง)	Controlling (การควบคุม)	การบริหารองค์การต้องมีการไต่ตรองงาน เพื่อควบคุมงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

สรุป

ในการบริหารองค์การเพื่อให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ ผู้บริหารถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่ง เพราะเป็นผู้กำกั้นนโยบาย แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้ปฏิบัติงานไม่สำคัญ หากแต่การควบคุมให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปตามแผนนั้นผู้ควบคุมคือผู้บริหาร การบริหารงานองค์การเพื่อให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยความพอใจรักของผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจโครงสร้างองค์การและมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล มีความคิดหนักแน่นยึดระเบียบ เพื่อให้ทุกคนเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน และมีการโน้มน้าวทุกคนให้ยึดมั่นประโยชน์ส่วนรวม และต้องมีการไต่ตรอง ประเมินผลการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามแผน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 : อิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย มีชาติ. (2549). *การบริหารองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยรัฐออนไลน์. *สลดสารวัตร-คต. ผ่าตัวตาย เครียดงานไม่ถนัด*. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/318598>.

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อความยั่งยืนของชุมชนในเขตประกอบการอุตสาหกรรม¹

Public Participation for Sustainable Communities in industrial Zones

กฤษณะ เชี่ยวเวช

หน่วยวิทยบริการ จังหวัดระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การก่อตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นมาขึ้นนั้น ควรให้ประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบ มีส่วนร่วมเสนอความต้องการของประชาชน และการดำเนินการแก้ไขจากภาครัฐ ควรทำอย่างจริงจัง ภาคอุตสาหกรรมที่ก่อเกิดปัญหาการสร้างผลกระทบ และควรมีมาตรการและนโยบายที่ดีในการแก้ไขปัญหา การประกอบธุรกิจของภาคเอกชน ควรประกอบธุรกิจให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และให้กระทบต่อส่วนรวมน้อยที่สุดควรการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม และควรมหามาตรการในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของภาคประชาชนกับภาคอุตสาหกรรม

คำสำคัญ : การอยู่ร่วมกัน, ชุมชน, โรงงาน, อุตสาหกรรม

Abstract

The establishment of industrial estates. The collaboration to propose the people's requirement and operation to solve the problems from government sector should be seriously done. The industrial sector created the impact problems. There should be good criteria and policy to solve the problems. The business operation of the private sector should be administered on the an academic basis and should cause the least problems to the public. In addition, the development of basic structure to get ready for the expansion of industrial sectors and the criteria to protect impact on health, should be the collaboration both people sector and industrial sector.

Keywords : coexistence, community, industrial, area.

¹ ปรับปรุงจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 (MCU CONGRESS II)

บทนำ

การขยายตัวของเมืองซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนและสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาประชากรแฝง การลดลงของอาชีพและพื้นที่เกษตรกรรม ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาการจราจรติดขัด แผนนโยบายการพัฒนาประเทศไทยทุกยุคทุกสมัย ต่างเน้นให้ได้ผลิตภัณฑ์โดยรวมของประเทศ มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และหาหนทางนำเงินตราต่างประเทศกลับเข้ามาพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายอย่างทั่วถึง แผนนโยบายดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมหลากหลายผลิตภัณฑ์ กระจายไปยังจังหวัดต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ประเทศไทยได้เปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ อุดมสมบูรณ์ มีสิ่งแวดล้อมสวยงามน่าอยู่ “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” ภาพธรรมชาติที่สวยงามเหล่านั้น ได้ถูกแทนที่ด้วยเกษตรกรรมเคมี และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จนแทบจะไม่เหลือความเป็นธรรมชาติที่สวยงาม สิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ให้เราได้ชื่นชม โดยเฉพาะ จังหวัด ระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เขตอุตสาหกรรมหลักของประเทศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษและอีกหลายจังหวัดถูกประกาศให้เป็นเมืองอุตสาหกรรม เช่น จังหวัดปราจีนบุรี ฯลฯ ซึ่งผลกระทบที่ตามมาก่อให้เกิดภาวะมลพิษด้านต่างๆ เช่น กลิ่นเหม็น อากาศเป็นพิษ น้ำในลำคลองเน่าเสีย ใช้อุปโภคบริโภคต่อไปไม่ได้ เสี่ยงต้งจากเครื่องจักร ขยะล้นเมือง ขยะมีพิษถูกทิ้งกระจายอยู่ในธรรมชาติ แรงงานต่างด้าว ประชากรแฝง ปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้พบเห็นได้ทั่วไป ทั้งในจังหวัดที่ถูกประกาศให้เป็นเมืองอุตสาหกรรม และในจังหวัดอื่นๆ ที่ไม่ถูกประกาศให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมก็มีปัญหาสิ่งแวดล้อมให้พบเห็นด้วย เหมือนกับที่กรมอนามัย (กรมอนามัย, 2552) ได้กล่าวไว้ว่า

1. รายได้และสถานะทางสังคม เป็นตัวบ่งชี้ว่า รายได้และสถานะทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสถานะสุขภาพคนที่มียาได้สูงมัก มีสุขภาพดีกว่าคนที่มียาได้ต่ำ ถึงแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบบริการสุขภาพที่ยึดหลักความเท่าเทียมกันก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ยิ่งสังคมมีการกระจายรายได้ที่มีความเป็นธรรมมากขึ้นประชาชนในสังคมนั้นก็จะยิ่งมีสุขภาพดีขึ้น ทั้งนี้ โดยมีได้ขึ้นอยู่กับรายจ่ายด้านบริการสุขภาพของแต่ละประเทศเลย

2. เครือข่ายการช่วยเหลือทางสังคม ครอบครัว เพื่อน และการช่วยเหลือกันในสังคมมีผลต่อสุขภาพที่ดีขึ้น ช่วยลดความเครียดและแก้ปัญหาหลายประการจากการศึกษาวิจัยพบว่า คนที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมดีจะมีอัตราการตายก่อนวัยอันสมควรน้อยกว่าคนที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมน้อยอย่างชัดเจน

3. การศึกษา ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับสถานะทางสุขภาพเพราะระดับการศึกษามีผลต่อการจ้างงาน รายได้ความมั่นคงและความพึงพอใจต่อการทำงาน การมีทักษะที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหา ผู้ที่มีการศึกษาจะสามารถเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพได้ดีกว่า

4. การมีงานทำและสภาพการทำงาน และการว่างงานมีผลมากต่อสถานะทางสุขภาพ คนว่างงานจะเผชิญกับภาวะความเครียด มีความวิตกกังวล อัตราการเจ็บป่วยและการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสูงกว่าผู้ที่ทำงานทำ แต่สภาพการทำงานก็มีผลต่อสุขภาพ เช่น งานที่มีความเครียด งานที่ไม่มีความก้าวหน้าหรือมั่นคง ความเสี่ยงจากการบาดเจ็บและโรคจากการทำงาน

5. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ความสำคัญของการสนับสนุนช่วยเหลือทางสังคมจะขยายสู่ชุมชนที่กว้างขวาง เครือข่ายที่เข้มแข็งจะส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของสังคม โดยจะสะท้อนถึงสถาบัน องค์กร หรือการปฏิบัติการที่ชุมชน สร้างความสัมพันธ์และใช้ทรัพยากรร่วมกัน สังคมที่เข้มแข็งจะช่วยลดความเสี่ยงต่อสุขภาพ

6. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ อากาศ น้ำ อาหาร และที่พักอาศัย เป็น ปัจจัยพื้นฐานของสุขภาพ การกระทำของมนุษย์มีผลทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม และเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย ทำให้เกิดการบาดเจ็บ และการตายก่อนวัยอันสมควรเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

7. พฤติกรรมสุขภาพและทักษะชีวิต การมีพฤติกรรมสุขภาพและทักษะชีวิตที่ดีจะทำให้สุขภาพดีแข็งแรง เช่น การรับประทานอาหารที่สมดุล การออกกำลังกายเป็นประจำในขณะที่การสูบบุหรี่ การใช้สารเสพติดการดื่ม แอลกอฮอล์เกินขนาด ทำให้เกิดโรคหลายชนิด

8. พัฒนาการที่ดีในวัยเด็ก หลักฐานจำนวนมากบ่งชี้ว่า ช่วงชีวิตก่อนคลอด จนถึงช่วงในวัยเด็ก มีผลต่อ สถานะสุขภาพคุณภาพชีวิต ทักษะชีวิต และความสามารถต่าง ๆ เด็กนั้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เช่น เด็กที่เมื่อแรก คลอดมีน้ำหนักน้อย จะมีความเสี่ยงต่อการตาย ความผิดปกติทางสมอง ความพิการแต่กำเนิดและพัฒนาการช้ากว่า เด็กที่มีน้ำหนักปกติ นอกจากนี้ การดูแลในวัยเด็กยังมีผลต่อความสมบูรณ์ของจิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมเมื่อ เติบโตเป็นผู้ใหญ่และผู้ใหญ่ด้วย

9. ปัจจัยทางชีวภาพและพันธุกรรม ปัจจัยและกลไก ทางชีวภาพของร่างกายมนุษย์ เช่น การเจริญเติบโต การชราภาพ เพศชาย เพศหญิง ตลอดจนพันธุกรรม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อสถานะสุขภาพและทำให้เกิดโรคของแต่ละคนแตกต่างกัน สารเคมีหลายอย่างในปัจจุบันมีผลกระทบทำให้สารพันธุกรรมของคนเปลี่ยนแปลง

10. บริการสุขภาพ บริการสุขภาพที่เน้นด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค มีผลต่อสถานะสุขภาพ ของประชาชนในทางที่ดีบริการเหล่านี้ ได้แก่ บริการอนามัยแม่และเด็ก การดูแลก่อนคลอด การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โรค การตรวจวินิจฉัยโรคตั้งแต่ระยะแรกการให้สุขศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ และทางเลือกต่างๆ เพื่อ สุขภาพดี

11. เพศ เพศจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงสถานภาพ บทบาท ทักษะชีวิตพฤติกรรม คุณค่า อำนาจ และอิทธิพลที่มีต่อ สังคม เพศยังมีอิทธิพลต่อลำดับความสำคัญและการปฏิบัติในระบบสุขภาพประเด็นสุขภาพหลายชนิดเป็นบทบาท หน้าที่แยกตามเพศและสถานภาพ

12. วัฒนธรรม บุคคลหรือชุมชนอาจได้รับความเสี่ยงสุขภาพจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่ง บ่งชี้โดยคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถานภาพที่ถูกโดดเดี่ยว หรือสูญเสีย หรือไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ที่เหมาะสม

บทบาทหลักใน 4 ด้านของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549) ดังนี้

1. การเปิดพื้นที่หรือเปิดกระบวนการ ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสร่วมกันในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดย อาศัยคุณค่า ข้อมูลหลักฐาน และทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่

2. การเพิ่มพูนความสำคัญหรือการเพิ่มคุณค่าของมิติทางสุขภาพ ในกระบวนการกำหนดนโยบาย ในระดับต่าง ๆ รวมถึงการแสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน และการเคารพในการให้คุณ ค่าที่แตกต่างกัน ของผู้มีส่วนได้ส่วน

เสียต่าง ๆ เช่น การให้คุณค่ากับมิติสุขภาวะทางจิตวิญญาณของชุมชนท้องถิ่น ทำให้การตัดสินใจเป็นไปโดยรอบคอบ และมีความเป็นธรรมเพิ่มขึ้น

3. การแสดงน้ำหนักร และข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ และข้อห่วงใยทางด้านสุขภาพที่ชัดเจน และเป็นระบบ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ทำให้การตัดสินใจในกระบวนการนโยบายสาธารณะที่จะเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับฐานของ ข้อมูลที่เป็นจริง และมีความครบถ้วนรอบด้านมากขึ้น

4. การระดมทรัพยากรของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้การสร้างความรู้ความตระหนัก และการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการสร้างเสริม คุ่มครอง และฟื้นฟูสุขภาพของตนเองและสมาชิกอื่นๆ ในสังคม ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมกระบวนการหรือร่วมดำเนินการในนโยบายสาธารณะนั้นด้วยความเต็มใจและตั้งใจ

ซึ่งจากข้อมูลที่กำลังข้างต้นของกรมอนามัย สะท้อนให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเราต้องมีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะที่สำคัญเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2555) คือ

1. การกลั่นกรองข้อเสนอ นโยบาย แผนงานหรือโครงการ โดยการดำเนินการเพื่อพิจารณาว่านโยบาย แผนงานหรือโครงการใดมีความจำเป็นหรือมีความเหมาะสมที่จะทำการประเมินผลและผลประโยชน์ที่ได้ว่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนมากน้อยเพียงใด

2. การกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะ เป็นขั้นตอนพิจารณาร่วมกันถึงขอบเขต ประเด็น ทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากกิจกรรมการพัฒนานั้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมได้แสดงให้เห็นถึงหลักฐานข้อมูล ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ทางเลือกในการดำเนินการ และข้อห่วงใยอย่างเต็มที่ เพื่อให้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในแต่ละครั้งสามารถประเมินถึงผลกระทบทางสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องรอบด้าน และสัมพันธ์เชื่อมโยงกันให้มากที่สุด ตลอดจนไม่ละเลยถึงผลกระทบทางสุขภาพทั้งทางตรง และผลกระทบทางอ้อมที่อาจจะเกิดขึ้นกับประชาชนส่วนใหญ่ และเกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ดังนั้น การกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

3. การวิเคราะห์ และร่างรายงานการประเมินผลกระทบ เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์ ประเมินการณ และคาดการณ์ถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นตามขอบเขต ประเด็น และแนวทางที่ได้วางไว้ในขั้นตอนที่ผ่านมา

4. การทบทวนร่างรายงานโดยสาธารณะ เป็นขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะที่มีต่อร่างรายงานที่จัดทำขึ้น โดยการทบทวนร่างรายงานโดยสาธารณะจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น อย่างกว้างขวาง มีการให้ข้อมูลในรูปแบบที่เหมาะสม และเวลาที่เพียงพอต่อการทบทวนร่างรายงาน เพื่อให้รายงานและการตัดสินใจที่จะมีขึ้นเป็นไปอย่างสมบูรณ์เป็นธรรม และชอบธรรมมากที่สุด ทั้งนี้ การทบทวนร่างรายงานโดยสาธารณะอาจนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ในขั้นตอนการวิเคราะห์และร่างรายงาน หรือในบางกรณีอาจต้องย้อนกลับไปปรับปรุงในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2555)

5. การมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่สถาบันหรือผู้ที่ทำการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จำเป็นจะต้องพยายามให้รายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ให้มากที่สุด โดยมุ่งหวังให้การตัดสินใจที่จะเกิดขึ้นได้คำนึงถึงผลกระทบทางสุขภาพที่คาดการณ์ไว้ มาตรการทางเลือก และมาตรการลดผลกระทบที่เสนอแนะ และความสามารถในการรับมือของกลุ่มบุคคลต่างๆ อย่างจริงจัง

6. การติดตามเฝ้าระวังและการประเมินผล เป็นขั้นตอนในการติดตามว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอ จากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่จัดทำขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร และจำเป็นที่จะต้องจัดระบบการเฝ้าระวัง เพื่อติดตามดูผลกระทบทางสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งที่ได้คาดการณ์ไว้แล้ว และไม่ได้คาดการณ์ไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาได้อย่างทันที่ รวมถึงควรมีการประเมินผลในภาพรวมตามระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อเป็นสร้างสมองค์ความรู้และประสบการณ์ สำหรับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในกิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันต่อไป สามารถอธิบายขั้นตอนในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2555)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม ผลกระทบทางสังคม การเกิดความผิดปกติในบุคคล หรือกลุ่มของบุคคล ในสังคมนั้น เช่น ความวิตกกังวลทางประสาท ใจผู้ร้าย การเอาเปรียบ การทะเลาะวิวาท การเดินขบวนนัดหยุดงาน จนทำให้สภาพสังคมเสื่อมไปจากเดิม มลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม การควบคุมทางสังคม ขาดประสิทธิภาพหรือไม่ ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้สภาพสังคมที่มีแต่ปัญหาวุ่นวาย ไม่น่าเป็นที่อยู่อาศัยของคนในสังคมได้ปกติสุข ตัวควบคุมในสังคมในที่นี้ หมายถึง กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ประเพณี วัฒนธรรมศาสนา ความเชื่อ ซึ่งอาจเสื่อมหรือไม่ศักดิ์สิทธิ์ ในแง่ของเนื้อหาและรายละเอียด ที่จะควบคุมสังคมได้ทั่วทุกมุมได้มีข้อบกพร่องในตัวเองของมันผู้ปฏิบัติในสังคม จึงสามารถจะฉีกหลุดจากตัวควบคุมนั้นได้อิสระ จึงเกิดความยุ่งยากขึ้นหรือมีฉนวนนั้นอาจจะเกิดจากความไม่ศักดิ์สิทธิ์ได้ทั้งๆ ที่เนื้อหา และรายละเอียดของตัวควบคุมนั้นดีพร้อม มีอิทธิพลผู้ปฏิบัติไม่ทำตาม ทั้งโดยส่วนตัวหรือกลุ่มบุคคล หรือเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้เกิดภาวะแวดล้อมที่ไม่น่าอยู่อาศัย เพราะขาดกติกาในสังคม ที่จะช่วยคุ้มครองได้ ตัวอย่างที่พบเห็นทั่วไป ได้แก่ สังคมประเทศด้อยพัฒนาเขตห่างไกลชุมชน (นิสาชล หังสวนส.นิสาชล หังสวนส, 2546)

การประเมินผลกระทบทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาผลกระทบของโครงการที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนและสังคม คาดคะเนการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้น พร้อมนำเสนอมาตรการในการลดผลกระทบทางสังคม เพื่อประกอบการพิจารณาทางเลือกโครงการและปรับเปลี่ยนโครงการให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และสังคมพื้นที่ตลอดจนให้เกิดประโยชน์ รวมถึงลดผลกระทบทางลบแก่ชุมชนและสังคมให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้ตัดสินใจพิจารณาว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น จะเป็นที่ยอมรับได้ และคุ้มค่ากับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ ส่งผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม รวมถึงปัจจัยหลายด้าน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อชีวิตคนในชุมชน และสังคมนั้น ๆ เช่น ประชากร การตั้งถิ่นฐานความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ความเจริญเติบโตของชุมชน รายได้ อาชีพ ทรัพยากรการใช้ประโยชน์ที่ดิน การศึกษา สันทนาการ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพยากร คุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศาสนา ทัศนียภาพ ภูมิทัศน์การรวมกลุ่มในชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งข้อมูลที่กำลังกล่าวมามีความสอดคล้องกับคำกล่าวของปารีสชาติ โชติยะและคณะ (พงษ์พิพัฒน์ โสณารอง, 2544) ที่ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดทำ SIA ที่เน้นการสืบข้อมูล และความคิด

ให้กว้างที่สุดเพื่อให้แน่ใจว่าไม่ละเลยประเด็นปัญหาสำคัญ โดยการประเมินนั้น จะมีความครอบคลุมปัญหาแยกออกได้ คือหลักการในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม 1. ผู้ศึกษาเข้าหาชุมชนมากกว่าให้ชุมชนเข้าหาผู้ศึกษา 2. ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับผู้ที่ได้รับกระทบทางลบจากโครงการ 3. มุ่งป้องกันปัญหา มากกว่าจะเน้นการแก้ไขปัญหา 4. เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลยพินิจในด้านเทคนิคที่เหมาะสมกับพื้นที่ 5. ใช้การคาดการณ์ผลกระทบเบื้องต้นเป็นเครื่องมือในการปรับขอบเขต และจุดเน้นของการทำความเข้าใจผลกระทบต่อสังคม คือการเป็นกลไกที่มีความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน โดยมีการจัดองค์กร หรือกำหนดกฎเกณฑ์ที่เน้นการดำเนินงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม รวมถึงการที่มีความรับผิดชอบต่อสาธารณชน และความรับผิดชอบต่อรัฐ การที่จะมีพันธสัญญาความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นนี้ องค์กรหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพร้อม และสามารถที่จะถูกตรวจสอบ และวัดผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ ประสิทธิภาพการใช้ ทรัพยากรสาธารณะ (อาทิตย์ คงทองเหยา. 2553)

ดังนั้น คุณลักษณะของความโปร่งใส จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมการดำรงอยู่ของสังคมไทยแบบเครือญาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้หมดไป เนื่องจากการประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม ทุกคนจะทำงานเฉพาะภารกิจที่มีให้ลุล่วงไปตามเวลาที่กำหนด เปลี่ยนแปลงจากการมีชีวิตอยู่แบบชนบทมาเป็นสังคมเมือง ค่านิยมและรูปแบบในการดำรงชีวิตเปลี่ยนไป ตามลักษณะของระบบสาธารณสุขโรค และสินค้าอุตสาหกรรมที่หลั่งไหลเข้ามา หรือถึงแม้จะเป็นสินค้าที่ผลิตภายในประเทศก็จะได้รับการควบคุมดูแลจากต่างประเทศ ลักษณะการใช้ชีวิตของคนในสังคมไทยนับตั้งแต่เข้าจรดค่า จึงเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง แรงงานที่เคยใช้เร่ร่อนเปลี่ยนไปเป็นการเข้าไปทำงานในโรงงานแทน นอกจากนั้น วัฒนธรรมของชุมชนได้สูญหาย และเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ที่ยังคงเหลืออยู่ต่อไปอย่างฟุ้งเฟ้อ สิ้นเปลือง ขาดประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชีวิตอย่างแท้จริง

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม เป็นผลต่อเนื่องจากการพัฒนาโครงการต่างๆ โดยจะทำให้สภาพโดยรวมของสังคม และพฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ศาสนา ความเชื่อ ไม่สามารถจะใช้ควบคุมพฤติกรรมดังเช่นเคย ดังนั้นในการพัฒนาโครงการหนึ่งๆ นอกจากจะต้องประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม แล้วยังจะต้องมีการประเมินทางสังคมด้วย เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น หรือหาทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินการ

เวลานี้การจับมือของบ้าน วัด โรงเรียน เป็นไปอย่างแนบแน่น ทำให้เมื่อทำอะไรก็ทำให้ทุกฝ่ายมาร่วม ปัญหาโรงงานใช้หลักว่าต้องยอมรับ และแก้ไขให้ทุกอย่างดีขึ้น

วัดเป็นศูนย์รวมของคนในพื้นที่ในการจัดกิจกรรมอยู่ก่อนแล้ว การประชุมแก้ไขปัญหของชุมชนพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เอาปัญหามาคุยกันเพื่อหาวิธีการแก้ไข โดยการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอยู่กันอย่างมีความสุข

สำหรับประเทศไทย เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ที่มีสถานการณ์การขยายตัวการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมส่งผลกระทบด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน ภาคประชาสังคมและภาคประชาชนจึงได้ผลักดันให้เกิดมาตรการทางกฎหมายบังคับ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 67 ระบุให้โครงการกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ให้ทำ

ประชาพิจารณ์ และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ก่อน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นยังไม่เข้มข้นควบคู่ไปกับการประกอบการภาคอุตสาหกรรมได้โดยตลอดซึ่งการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมติดตาม ตรวจสอบ โดยให้อำนาจกับประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาอย่างเต็มที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างภาคอุตสาหกรรมและชุมชน ปัจจุบันแม้จะยังไม่มียุทธศาสตร์ หรือกฎหมายใดที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบควบคู่ไปกับการประกอบการอุตสาหกรรมรูปที่ 1 รูปแบบพิธีมิตความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา โดยตลอดกระบวนการธุรกิจ แต่ก็มีมาตรฐานสากล และมาตรฐานของประเทศที่ได้กระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการ ดังกล่าวนี้อย่างจริงจังมากขึ้น ประเทศไทยได้ใช้มาตรฐานองค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) โดยจัดทำ มอก./ISO26000 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2554 (เล่ม 128 ตอนพิเศษ 18 ง) มาตรฐานนี้มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ธรรมาภิบาลองค์กร 2) สิทธิมนุษยชน 3) การปฏิบัติด้านแรงงาน 4) สิ่งแวดล้อม 5) การปฏิบัติที่เป็นธรรม 6) ประเด็นด้านผู้บริโภค และ 7) การมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาชุมชน ทางกรมโรงงานอุตสาหกรรม จึงร่วมกับหน่วยงานต่างๆ พัฒนาและจัดทำมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อสังคม ขึ้นมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยใช้กรอบของร่าง ISO 26000 และพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง มีการให้รางวัลกระตุ้นจูงใจให้บริษัทโรงงานอุตสาหกรรมเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคอุตสาหกรรมจึงมีความสำคัญแพร่หลายมากขึ้น และต้องการรูปแบบ กรณีตัวอย่างการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มาเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับภาคอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อชุมชนสูงกรณีตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ ได้ส่งผลกระทบไปยังพื้นที่เขตประกอบการอุตสาหกรรมอื่นๆ ในจังหวัดระยอง รวมทั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมด้วยเช่นกัน การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ ทำให้เกิดกระแสการคัดค้านจากชุมชน แม้จะมีการทำ EIA แล้วก็ตาม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะช่วยลดช่องว่างของข้อขัดแย้งนั้นลงได้ การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาลดช่องว่างดังกล่าว และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนได้ ในเขตประกอบการอุตสาหกรรม ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยให้บริษัทเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ เป็นเขตประกอบการ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ประเภทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีครบวงจร ที่มีทั้งธุรกิจการกลั่นน้ำมันและธุรกิจปิโตรเคมี พร้อมด้วยสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สนับสนุนการผลิต ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึก คลังเก็บน้ำมัน และโรงไฟฟ้า ซึ่งในพื้นที่เขตประกอบการอุตสาหกรรม ต้องยอมรับว่า อุตสาหกรรมทุกประเภทส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะไม่ได้ดี 100% การแก้ปัญหาความร่วมมือระหว่างโรงงานกับชุมชนต่างหากที่มองว่า จะทำให้ชุมชนกับโรงงานอยู่ร่วมกันได้หรือเปล่า เป็นโจทย์โดยตรงของโรงงาน ขณะเดียวกัน ก็ต้องจริงใจ เปิดใจต่อชุมชน กระบวนการสำคัญคือ กระบวนการยอมรับซึ่งกันและกัน ชุมชนยอมรับการมีอยู่จริงของโรงงาน คำนึงต่ออุตสาหกรรมตัวนี้ ขณะที่ตัวโรงงานก็ต้องเปลี่ยนแนวทางในการทำงาน ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมมีนโยบายที่ชัดเจนให้ผู้จัดการแต่ละส่วนเข้าไปร่วมกับกิจกรรมของชุมชนให้เป็น

30% ของเวลาทำงาน จะด้วยวิธีไหนก็ตาม และงานจะยุ่งแค่ไหนก็ต้องทำงานกับชุมชน การทำงานร่วมแก้ปัญหาจะมีการจัดเวทีพูดคุยว่า แนวทางอะไรบ้างที่ชุมชนต้องการ อะไรบ้างที่โรงงานสามารถสนับสนุน เน้นความต้องการสอดคล้องต่อความต้องการของทั้งสองฝ่าย ชาวบ้านจริงๆ เพราะลดค่าครองชีพ เมื่อโรงงานได้ลงไปช่วยชาวบ้านทำเรื่องนี้ก็ไม่ได้ใช้เงินทองมาก สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมก็ใช้เวลาว่าง ส่งกำลังคนไปช่วย ก็ทำให้เรารู้สึกว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้พูดคุยในปัญหาต่างๆ ไม่ใช่ยืนคนละฝั่ง (ภาควิชาสังคมศาสตร์, 2557)

สรุป

จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมทุกประเภทส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมสู่ชุมชนบริเวณโดยรอบ ฉะนั้น การร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างโรงงานกับชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การที่ จะทำให้ชุมชนกับโรงงานอยู่ร่วมกันได้อย่างไร จึงเป็นโจทย์โดยตรงของทั้งสองฝ่าย ที่จะร่วมกันแก้ไขปัญห ขณะเดียวกันภาคประชาชนก็ต้องเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการการมีส่วนร่วม กระบวนการสำคัญคือ การตรวจสอบ การช่วยกันดูแลรักษา สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดิชม แนะนำ ข้อเสนอต่าง ๆ ผู้นำชุมชนถือว่ามามีบทบาทสำคัญในการนำพาขณะเดียวกันโรงงานก็ต้องเปลี่ยนแนวทางในการทำงาน ร่วมแก้ปัญหา มีการจัดเวทีพูดคุยว่า แนวทางอะไรบ้างที่ชุมชนต้องการ อะไรบ้างที่โรงงานสามารถสนับสนุน เน้นความต้องการสอดคล้องต่อความต้องการของทั้งสองฝ่าย เมื่อโรงงานได้ลงไปช่วยชาวบ้านทำเรื่องนี้ก็ไม่ได้ใช้เงินทองมาก สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมก็ใช้เวลาว่าง ส่งกำลังคนไปช่วย ก็ทำให้เรารู้สึกว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้พูดคุยในปัญหาต่างๆ ประเด็นสำคัญต่างๆ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืนแต่ที่สำคัญที่สุดคือความจริงใจของทั้งสองฝ่ายในการร่วมการแก้ไขปัญหานั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2552). *คู่มือหลักสูตรรอบกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ระดับท้องถิ่น*. นนทบุรี: องค์การส่งเสริมสุขภาพอนามัย.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2549). *แนวทางการประเมินผลสุขภาพในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- นิสาชล หังสนันท์. (2546). *ชุมชนกับผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัดระยอง*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พงษ์พิพัฒน์ โสณางรอง. (2544). *ผลกระทบของอุตสาหกรรมต่อความเป็นอยู่ของชาวเทศบาลตำบลมาบตาพุด*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาควิชาสังคมศาสตร์. (2557). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืนของเขตประกอบการอุตสาหกรรม*. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 (ก.ย. - ธ.ค.): 7-8.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2555). “จะรับมืออย่างไร หากเมืองไทยเต็มไปด้วยขยะอุตสาหกรรม” ใน *เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 8 ตุลาคม 2554 ณ ห้องประชุมसानใจ 1 ชั้น 6 อาคารสุขภาพแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- อาทิตย์ คงทองเหี้ย. (2553). *ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหารจำกัด (มหาชน) ตำบลคลองปูน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารการจัดการ. คณะรัฐศาสตรนิเทศศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cost and Return of Investment in New Theory Farming Practices in¹ Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat. (P0011)

Pholdee Rajbhuchong

Rajapark Institute

Abstract

The objective of this research was to analyze the cost and return of investment in New Theory Farming by considering the financial value of the investment. Which are Net Present Value (NPV), Internal Rate of Return (IRR), and the Payback Period (PB) of the investment. This is a qualitative research by analyzing documents and interviewing 40 key informants, who were the representatives of each district in the research area. The research instrument was interview, and the quality of the instrument is checked according to guidelines. The research result indicated that the problems and obstacles of investing in New Theory Farming in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat, when considered financial value by Net Present Value Method for the 3-year project, the net present value is positive. Which can be assumed that the 3-rai new theory farming investment is a worthwhile investment and should be invested because it will benefit more than investment money.

Keywords: New Theory Farming.

¹ This article is an article from The 5th Greater Mekong Subregion International Conference (GMSIC)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2560 จำนวน 288 คน โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมีการตรวจสอบเครื่องมือตามหลักเกณฑ์ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.96 ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับสูงสุดคือ ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือ ด้านการใช้สารสนเทศในการเรียนการสอน ด้านการใช้แหล่งเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน และด้านการใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน ตามลำดับ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ ; การเรียนการสอน

Introduction

Nowadays, changes happen everywhere around the world and they also have an impact on the agricultural sector in Thailand. But what most affects Thai agriculture is a change of the farmers themselves. They transfer from food manufacturers to food buyers which makes the market completely change. Also the concept of Thailand changed. They only think of how to make more income for farmers, but do not think about how to help farmers to learn how to take care of themselves and reduce expenses. Most farmers are in debt because only working on agriculture doesn't make enough money for them to live, so it is necessary to borrow the money to use as capital for agriculture. So we should change the concept and find out how to help them to make enough money to live and have some for saving as well. (Samarn Siriphat, 2016)

At present, the global economic downturn has affected the economic situation in many regions as well as Thailand, where most of the people are engaged in agricultural occupation, which has the operating cost, resulting in less income than the household debt. As a result, the Ministry of Agriculture and Cooperatives has set up measures to address the long-term problem of developing farmers' potential. By learning new theory farming and supporting information and knowledge in the form of knowledge training through community networks and marketing channels to encourage farmers to change their spending habits. Sufficiency Economy is based on

creating financial discipline by doing households account in order to reduce the consumption of luxuries. Long-term measures have been implemented as well.

New Theory Farming - Sufficiency Economy is an alternative, which the emphasis is on the farmers' self-help. And the agricultural products left from consuming can be sold for income. Optimal resource allocation model, which was found by Leonid Kantorovich, who received the Nobel Prize in Economics in 1975 for it, can be applied. The optimal resource allocation model was later known as the linear programming model, one of the most important forms in the research operations of the king, used as a model for the study of system behavior. And to plan for efficiency (Office of Agricultural Economics, 2014).

Therefore, the researcher is interested to study the cost and return of investment in New Theory Farming in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat. To compare the cost and return of investment in the new theory farming and to see the problems and obstacles of investing in new theory farming in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat. Also, the information will be used to make decisions for those who are interested in investing in the new theory farming.

Research Objectives

1. To study the cost and return of investment in New Theory Farming in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat.
2. To study the problems and obstacles of investing in new theory farming in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat.

Literature Reviews

Cost of Production Theory

Anurak Thongsukhowong (2009) gave the meaning of cost that it's the value of lost resources to obtain goods or services. The value must be measured in monetary units. This is characterized by a decrease in assets or an increase in liabilities. These costs may benefit in present or future. When any costs are incurred and the business fully utilized them. The cost is considered to be "Expense" So, the expense is the cost that benefits and the business already utilized it at that moment. And for the costs that the business loses, but will benefit the business in the future, called "Assets".

When Expenses are Revenue, they are usually compared to earnings in the same period to calculate the profit or loss. Which means sales price of goods or services multiplied by quantity or level of activity. Returns Theory

To analyze the investment and return on investment of any project is based on a comparison of the return on investment and the costs of the project which occurs over different periods of time throughout the life of the project. Therefore, it is necessary to adjust the time value of the project to obtain the return and the cost that lost in different periods to the present time. Then, It can be compared with each other more accurately. (Sathiensri Boonrueang, 1999) Financial analysis is the analysis of expenses or investments and the returns or financial gains of a project to analyze whether a project is worth the investment. Generally, there are 2 types of Financial Analysis as follow.

1) An undiscounted approach is the measurement of the cost and return of a project irrespective of the amount of money received or spent over a different period of time, such as the amount received in the first year, and the same amount of money received in the fifth year is considered equal. The analysis of this method, such as the payback period, is calculated from the beginning of the project and calculate when the net worth of the project will equal the total capital investment.

2) A Discounted Approach is a way to measure the return and cost or cost of a project, taking into account the opportunity cost. The most commonly used methods are net present value (NPV) and Internal Rate of Return (IRR).

The importance and success of the new theory.

Bhusana Preepramote (1999 : 92-93) had studied the new theory farming profoundly. The New Theory is a developmental theory with the greatest power. In terms of the process of creating theory, explaining, predicting and applying in practice. In other words, His Majesty the King used the way of experience, both deduction and induction, to organize the theory. By using the logic or reason and fact that he had personally experienced. From his mission to visit and solve problems for people and farmers in the rural area and around the country. He had seen that mixed farming which divided the land into 4 parts at a ratio of 30: 30: 30: 10 for ponds, rice fields, horticulture and agriculture, livestock and living area, respectively. So, farmers can produce enough rice to eat all year round. And there will be enough water to grow crops and horticulture. The fish pond is used for household consumption and for sale. It helps farmers to be self-sufficient and self-reliant. In this arrangement, he calculated theoretically. In order to maximize the use of resources. The explanation in the new theory is easily understandable and can be applied without difficulty. (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 1998 : 2)

Research Methodology

This research is a qualitative research. To study and compare the cost and return, together with the problems and obstacles of investing in new theory farming. The new theory farming will be studied from the beginning of planting to harvesting and distributing. The data collection includes primary data and secondary data by interviewing 40 relevant persons. Then analyze the data. The research methodology is as follows.

The population used in this research was the New Theory farmers in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat with area of 3 rai or more. The number of samples from the new farmers in Nakhon Si Thammarat was selected from 4 districts, namely, Tha Ruea, Mamuang Song Ton, Tha Sak and Tha Rai. Only farmers who have been working for 3 years or more were selected. 10 people from each districts will have a total of 40 participants.

The research instrument was a self-generated questionnaire designed to investigate the cost and return of New Theory Farming practices. The new theory was examined by three experts and found that it was consistent with the objectives of the research.

Research Result

The problems and obstacles of investing in New Theory Farming in Amphoe Mueang Nakhon Si Thammarat are as follow.

It was found that in the new theory farming, the size of the land varies from 1 rai to 50 rais, but the size of the land with the largest number of farmers is not more than 10 rais. Farmers were various in age and career. Some of them do not have a career in agriculture as the main occupations, but most of them do new theory farming as a main occupation. Most of them are male between the ages of 46-55 years old. Farmers who do new theory farming mostly finished only primary school. In doing the new theory farming, farmers are grouped into groups in each district. About land ownership and documentation, most farmers own land. The plants that planted are local or very popular plants in the area. The study of knowledge on the new theory farming of farmers found that the majority of farmers received knowledge from their parents because they helped their parents in the past along with self study. Farmers' product distribution indicated that most of the farmers bring their products to the market. Then the buyer will provide the market price, after that the buyer will sell to the traders who buy the products in order to sell in different places.

Most farmers bring their products to sell at the central market for agriculture or Hua It market. Also, some buyers buy products directly from the farm to reduce transportation cost.

The price is vary according to the season and kinds of products. In conclusion, there are 3 problems and obstacles in investing in the new theory farming.

1) The source of funding is a problem for the new theory farming because operating businesses must have a decent budget to pay until the output is ready. The source of funding is a major obstacle. The council will not support the capital because the opportunity to get pay back is not concrete.

2) Problems on management, the New Theory Farming needs to be maintained regularity with a good system, in order to create high productivity. The principle of management and the specialized knowledge are used in agriculture, which has priority in the use of land. Allocation and implementation are based on new theory principles. Corresponding to Narongsak Pin-Gate (2009), administrators and teachers of Border Patrol Police School, He commented that Problems and obstacles in implementing the new theory farming project of Border Patrol Police School as a whole were found at moderate level.

3) Problems on the market, the middleman will provide the market price, then sell the products to another traders who buy the products for selling in different places. The price may change all the time. Buyers determine the market price, if the farmer can't bear the cost, then it can become a loss.

2. A study of the cost and return of investment in New Theory Farming.

To invest in new theory farming, there are two types of expenses as follow.

2.1 The initial investment cost, such as the cost of grains and equipments. In the study of the cost of new theory farming of 3 rai, the initial cost or investment expenditure is 58,852.5 baht, or 19,617.5 baht per rai.

2.2 In the first 1-8 years, there are operating expenses or fixed cost such as fertilizer cost and labor cost. When combined the two costs together, the total cost of the new theory farming for a period of 3 years is 768,742.5 Baht, an average of 256,247.5 Baht per rai.

2.3 The return earned by the farmer is the income earned from the sale of the products. The output is multiplied by the average price of output. The study revealed that the farmers with 3 rai of land, will earn 1,249,500 baht, or an average of 416,500 baht per rai in the third to eighth year. When analyzed for the profit from the new theory farming investment of 3 rai, It is found that farmers are profitable from farming by doing the financial analysis of investment in new theory farming. To know whether the investment is possible. Using a discount rate of 8%, the risk and uncertainty was assessed by analyzing the sensitivity of the new theory farming investment project.

Financial return analysis of new theory farming investment. In the analysis, three criteria are used: Net Present Value (NPV), Internal Rate of Return (IRR), and payback period. The discount rate is set at 8%, which will be analyzed only if the farmers have sufficient investment capital without taking on loan. The results showed that the present value of revenue is 961,217.4. The present value of the cost is 542,135.4. The net present value (NPV) is 282,019.8. The internal rate of return (IRR) is 46.38%. And the payback period is 3 years 11 months. Based on the financial analysis of the investment of new theory farming with 3 rai of land, we know the financial value of investment. The net present value of the return is positive. According to the criteria for investment decision which is net present value method, if net present value is positive, it means that the project can generate net cash flow more than investment. So, the project is worth the money.

To prevent or reduce the risk or uncertainty that will occur. The new theory farming investment is a long-term investment. So, revenue and expenses may change from the analysis. This will affect the decision in investing the new agricultural theory. Sensitivity analysis techniques are therefore required. The analysis is assumed to be 3 cases which are 1) The cost of investment increased, while income is fixed. 2) The revenue from the sale of the product decreases but the cost is fixed. And 3) The yield is delayed, farmers cannot produce the output as expected. The analysis finds that the new theory farming costs can be increased by more than 18% and that the farmer's income from the sale of the products can be reduced by more than 20% if the harvesting period is very sensitive. Considering the present value of net income decreases as farmers reap the harvest in the fourth year, and the more negative it becomes, when the farmers reap the harvest for the fifth year. However, every financial measure also shows that the new theory farming investment is worth the investment. Despite the uncertainty over higher production costs, income from sales decreased and delayed harvesting. The problems and obstacles in the new theory farming found that most farmers had problems about higher cost due to higher prices of fertilizers and chemicals. In addition, land degradation and agricultural labor are also big problems.

Conclusion and Discussion

Analysis of costs and return on investment. The financial value of the investment is determined by the net present value (NPV), Internal Rate of Return (IRR), and considering the payback period of the investment. The study found that considering the financial value by present value over the 3-year project life, the net present value is positive. According to the criteria for

the current value method, it is considered to be a good investment and worth doing, because it generates more net cash flow.

Considering the financial value, the internal rate of return of investing in new theory farming is greater than the cost of investment. The internal rate of return is the opportunity cost or the expected return. If the investor needs a return that is higher than the calculated return rate within the project. Investors should not invest in this investment. And if the investor wants a return that is lower than the return on the project. As a result, the net present value gets more cash flow from the investment. For calculating return on investment projects. The internal rate of return of the project is 46.38% which makes the net present value positive. Investors can use the internal rate of return as a tool to allocate funds efficiently.

For investment decision by considering the payback period, based on the payback period of the new theory farming investment, there was a payback period of 3 years, 11 months, which was a half of the investment project. Rengrak Champa-Ngern (2001: 317) said that project that has shorter payback period is more liquid than long period investing projects and the risk can be told in the beginning. The projects with a shorter payback period are less risky. In other word, investment in the new theory farming is considered as a slow return. Together with the consideration of the cash flow of the investment, the net return is negative from the beginning of the project until the end of the fourth year, and net return on investment will be positive at the end of the fourth year. So, investors will face financial liquidity problems. In order to reduce the risk, farmers often plant other crops in the garden, such as Lady Finger banana, Pisang Awak banana, and Gros Michel banana. About sensitivity analysis, the research results show that the new theory farming in the area of 3 rai is more sensitive in returns. If the yield is low or the harvesting is delay, farmers who invest in new theory farming are more likely to lose money in the event of increased costs. So, farmers need to maintain the best quality of products, and this may increase the cost of production. Farmers have no choice but to do it because if there is no product, it means loss anyway. So the increase in costs is a problem for farmers today. Most of the costs are for the purchase of chemical fertilizers, Pesticides. Therefore, farmers who want to reduce the cost of this part have to try to use organic fertilizer and reduce chemical fertilizer which will reduce the cost. Moreover, using organic fertilizer does not deteriorate the soil. When the soil fertile, the products will be good, and the returns will be higher.

Research Suggestions

1. The New Theory Farming is an investment that worth doing and gives you good returns on investment. Although most of the output is for domestic consumption, the amount of domestic demand is sufficient to expand production. In addition, the product can be processed into many other products.

2. The new theory farming is less risky due to lower revenues and rising costs. However, farmers must be aware of the costs and revenues. As the product is agricultural, the price is determined by the highly competitive market. If any farmer has higher costs than other farmers, products cannot be sold at a higher price than the market price. Therefore, farmers who do not control costs can have a loss.

3. The new theory farming investment requires highest care and afford. Farmers need to take care of watering, fertilizing, and giving chemicals. Otherwise it will not yield as good as it should. Most farmers suffer from the cost of chemical fertilizers. The prices of chemicals and some tools are higher, causing the cost of production to be higher. The way to help farmers is to set up cooperative, and select agents for purchasing inputs. The costs of buying inputs will be cheaper when buy a lot in one time.

References

- Department of Agriculture. (1998). *Application of natural agricultural systems*. Bangkok: Institute of Rice Research, Department of Agriculture, Ministry of Agriculture and Cooperatives
- Bhusana Preepramote. (1999). *New thinking : saving the Thai economy*. Bangkok : Ruamduaychuaygan.
- Rengrak Champa-Ngern. (2001). *Financial Management*. (2nd ed.). Bangkok : Booknet.
- Samarn Siriphat. (2016). Thai Farmers' Future In the changing world. *Kehakaset Journal*.(6) 200-202.
- Office of Agricultural Economics, (2014) "Thailand Agricultural Statistics Year 2014," http://www.oae.go.th/download/download_journal/2558/yearbook57.pdf.
- Narongsak Pin-Gate. (2009). The results of the new theory farming project of the Border Patrol Police School in Udon Thani, Nong Khai, Loei and Sangwawit Witthayu School. *Journal of Education, Khon Kaen University*. Vol. 32 No. 1 (January – March).
- Sathiensri Boonrueang. (1999). *Project planning and evaluation*. Chiangmai: Faculty of Economics, Chiang Mai University.
- Anurak Thongsukhowong. (2009). *Accounting of cost*. Khon Kaen : Khon Kaen University.
- Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

คำแนะนำการส่งบทความ

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นวารสารราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) โดยมีกำหนดออก ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม
2. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จัดพิมพ์เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้วิชาการ สำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา

นโยบายพิจารณากลั่นกรองบทความ

1. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รับพิจารณาบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร เอกสารการประชุม หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ขอบเขตของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ ศิลปศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review)

กระบวนการพิจารณากลั่นกรองบทความ

บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ดังนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยแล้วสมบูรณ์
2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบบทความว่าอยู่ในขอบเขตเนื้อหาวารสารหรือไม่ รวมถึงคุณภาพงานวิชาการ และประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ
3. ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับบทความไว้พิจารณาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อกลั่นกรองต่อไป โดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน ประเมินคุณภาพของบทความว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมจะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยกระบวนการกลั่นกรองนี้ทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-Blind Peer Review)
4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าบทความนั้นๆควรนำลงตีพิมพ์ หรือควรส่งให้ผู้เขียนแก้ไขก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินอีกครั้งหนึ่งหรือปฏิเสธการตีพิมพ์

1. ข้อกำหนดต้นฉบับ

1.1 การจัดพิมพ์ต้นฉบับ ผลงานที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์ควรมีความยาวประมาณ 8-15 หน้ากระดาษ A4 บทความภาษาไทยพิมพ์ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point บทความภาษาอังกฤษพิมพ์ด้วย ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับบทความ

- ขนาดกระดาษ A4
 - กรอบของข้อความ ในแต่ละหน้าให้มีขอบเขตดังนี้ จากขอบบนของกระดาษ 1.0 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.0 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว
 - หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ในตำแหน่งด้านขวาดังแต่ต้นจนจบบทความ
 - ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์ 8 point
 - ตัวอักษร การจัดพิมพ์ต้นฉบับ ผลงานที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์ควรมีความยาวประมาณ 8-15 หน้ากระดาษ A4 บทความภาษาไทยพิมพ์ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point บทความภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วย ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point และพิมพ์ตามที่กำหนดดังนี้
 - ขนาดกระดาษแยกเป็นสองคอลัมน์เดียว

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ (Title)	ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่)	กำหนดตรงกลาง, ตัวหนา	ขนาด 20 point,
ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)	ตัวหนา	กำหนดริมขวา (ไม่ต้องระบุตำแหน่งการพิมพ์หรือค่านำหน้าชื่อ)	ขนาด 16 point
ชื่อหน่วยงานของผู้เขียน	ตัวปกติ	ด้านล่างการอ้างอิง	ขนาด 14 point
อีเมล (Email)	ตัวปกติ	กำหนดริมขวา	ขนาด 14 point
ชื่อบทคัดย่อ ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ	ตัวหนา	กำหนดริมซ้าย	ขนาด 16 point
ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย	ตัวธรรมดา	ย่อหน้า 0.5 นิ้ว	ขนาด 16 point
คำสำคัญ (Keywords) ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ ภาษาอังกฤษ	ตัวหนา สำหรับหัวข้อ ตัวปกติ สำหรับเนื้อหา *ประมาณ 3-5 คำ	กำหนดชิดขอบซ้าย	ขนาด 16 point
เนื้อหาบทความ หัวข้อใหญ่	ตัวหนา	กำหนดชิดซ้าย	ขนาด 16 point
หัวข้อรอง	ตัวหนา	ย่อหน้า 0.5 นิ้ว	ขนาด 16 point
เนื้อหา	ตัวปกติ	ย่อหน้า 0.5 นิ้ว	ขนาด 16 point
ข้อความในภาพและตาราง	ตัวปกติ	-	ขนาด 16 point
ข้อความอ้างอิง (ด้านล่าง)	ปกติ	-	ขนาด 16 point

2. ส่วนประกอบของบทความ

1. **บทความวิชาการ** หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับ เนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่าง)

1.1 **ชื่อเรื่อง (Title)** ชื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา

1.2 **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน และควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำได้กระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น

1.3 **คำสำคัญ (Keywords)** ระบุคำที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูลทั้ง

1.4 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุ ถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

1.5 **เนื้อหา (Body of Text)** เป็นส่วนหลักของเนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นออกเป็นย่อๆ และมีการจัดเรียงลำดับเป็นหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

1.6 **สรุป (Conclusion)** เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน และกระชับ โดยมีการสรุป ปิดท้ายเนื้อหาที่เราได้นำเสนอไปแล้วว่ามีผลดี หรือผลเสียอย่างไร

1.7 **เอกสารอ้างอิง (Reference)** เขียนบรรณานุกรมในรูปแบบAPA (American Psychological Association)

2. **บทความวิจัย** ควรมีการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้รับอย่างเป็นระบบ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ชื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา

2.2 **ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด** ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือคำนำหน้าชื่อแต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรรถ

2.3 **บทคัดย่อ (Abstract)** ควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด **หรือไม่เกิน 300 คำ** (การเขียนบทคัดย่อ คือการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ วิธี**การวิจัย** และผลการวิจัย)

2.4 **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล

2.5 **บทนำ (Introduction)** เป็นการอธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลที่นำไปสู่การวิจัยมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนหรือโต้แย้ง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

2.7 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) การค้นหา สรุปย่อ และวิเคราะห์ผลการวิจัยของผู้อื่นที่เคยได้ทำวิจัยและถูกตีพิมพ์ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทความ

2.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดและชัดเจน

2.9 ผลการวิจัย (Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย การใช้ตารางหรือแผนภูมิไม่ควรเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิโดยมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบอย่างชัดเจน

2.10 อภิปรายผล (Discussion) ผสมผสานเปรียบเทียบและตีความผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย

2.11 สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์

2.12 เอกสารอ้างอิง (Reference) เขียนบรรณานุกรมในรูปแบบของ APA (American Psychological Association)

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ใช้รูปแบบการอิงแบบ APA (American Psychological Association)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

ภาษาไทย (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.2 อ้างอิงในเนื้อหาจากสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา เอกสาร)

กรณีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือนามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมาย (, ปีที่พิมพ์ เครื่องหมาย (,)) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิงใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(กิงกาน แก้วดี, 2556)

กรณีที่สรุปเนื้อหาหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า

เช่น

(กิงกาน แก้วดี, 2556)

กรณีผู้แต่งใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าหนังสือ

เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2556)

กรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์กุลพล แสงจันทร์ เป็น

(กุลพล แสงจันทร์, 2556)

การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียวกัน ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

เช่น

(กุลพล แสงจันทร์, 2556; 2557)

กรณีผู้แต่ง 2 คน

กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนที่ 1 ตามด้วยเครื่องหมาย (,) เว้นวรรคหนึ่ง ตามด้วย “และ” ไม่เว้นวรรค ตามด้วยผู้แต่งคนที่ 2

เช่น

(กิงกาน แก้วดีและประยงค์ ยิ่งยืน, (2556)

กรณีชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เว้นหนึ่งวรรคตามด้วยตัวอักษรชื่อต้น ชื่อกลาง (ถ้ามี) และเครื่องหมายมหัพภาค (.) ตามด้วยเครื่องหมาย “&” และเว้นหนึ่งวรรคตามด้วยชื่อสกุลคนที่ 2 แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้นแล้วใส่จุด

เช่น

(William & Sales, 2008)

กรณีผู้แต่ง 3-6 คน

ชาวไทยใช้ชื่อ ชื่อสกุล คั่นเครื่องหมายจุลภาค (,) และเว้นวรรคหน้าผู้แต่งทุกคน และใช้คำว่า “และ” โดยไม่เว้นวรรค หน้าผู้แต่งคนสุดท้าย

เช่น

(กุลพล แสงจันทร์, เกียรติขจร เจริญยิ่ง, และสมหญิง ใจซื่อ, 2544).

กรณีชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นผู้แต่งทุกคน เว้นหนึ่งวรรคตามด้วยตัวอักษรชื่อต้น ชื่อกลาง (ถ้ามี) และใช้เครื่องหมาย “&” และเว้นหนึ่งวรรค หน้าผู้แต่งคนสุดท้าย แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้นแล้วใส่จุด

เช่น

Salmon, Earman, Wilson, McGarry, & Hopman, (2009)

กรณีผู้แต่งเป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วยหน่วยงานระดับรอง ลงมา

เช่น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, บัณฑิตวิทยาลัย, 2560)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

เช่น

(การพัฒนา, 2556)

กรณีไม่ใช้ผู้เขียน แต่เป็น ผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือบรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และบอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม”

“ผู้เรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”

เช่น

(โกวิท รักษาติ, บรรณาธิการ, 2556)

(Shah & Ratcliffe, editor, 2009)

อ้างอิงในเนื้อหาจากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วย
เครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

เช่น

(กระทรวงสาธารณสุข, 2556: CD-ROM)

การอ้างอิงในเนื้อหา จากระบบสารสนเทศออนไลน์ (WWW.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้น

ข้อมูล

เช่น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2556)

(Suan Sunandha Rajabhat University, 2013)

4. การเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

4.1 หนังสือ

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

4.2 บทความวารสาร

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*. ปีที่. หน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่อ้างถึง

-วารสารสืบค้นจากฐานข้อมูลไทย

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย, ค้นเมื่อ วัน
เดือน ปี, จาก URL หรือ ชื่อฐานข้อมูล

4.3 รายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่ประชุม). ชื่อเรื่อง. วัน เดือน พ.ศ.(หน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

4.4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา คณะ ชื่อมหาวิทยาลัย, เมืองที่ตั้งมหาวิทยาลัย

4.5 เอกสารอ้างอิงจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานเจ้าของเว็บไซต์. (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล). ชื่อเรื่อง. ค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี พ.ศ. ,จาก <https://www>.

4.6 บทความในนิตยสาร หรือ หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่งหรือชื่อคอลัมน์. (วัน เดือน ปี). ชื่อบทความ. ชื่อนิตยสารหรือ หนังสือพิมพ์, ปีที่, หน้า.

กรณีภาษาอังกฤษ จะใช้ว่า ปี,เดือน วัน (year, month day) และ p. หรือ pp.

4.7 การเขียนบรรณานุกรมแผ่นพับ

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. (ปี). ชื่อเรื่อง. [แผ่นพับ]. สถานที่พิมพ์: ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต.

4.8 อ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี/เดือน/วัน). ตำแหน่ง. สัมภาษณ์.

การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งไฟล์ต้นฉบับบทความ (Microsoft Word) และแบบฟอร์มนำเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในช่องทางของวารสารระบบออนไลน์ (Online Submission) เท่านั้น

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณา จะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ประเมินจากภายนอกเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไขจะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ

ตัวอย่างการเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ (ขนาด A 4)

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ขนาด 20 ตัวหนา)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ขนาด 20 ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ไทย) (ขนาด 16 ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง(อังกฤษ) (ขนาด 16 ตัวหนา)

ชื่อภาควิชาหรือหน่วยงานคณะและสถาบันของผู้แต่ง (ไทย) (ขนาด 14 ตัวหนา)

ชื่อภาควิชาหรือหน่วยงานคณะและสถาบันของผู้แต่ง (อังกฤษ) (ขนาด 14 ตัวหนา)

ที่อยู่ E-mail ผู้รับผิดชอบบทความ (ขนาด 14 ตัวหนา)

บทคัดย่อ (ภาษาไทย) (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....(ระหว่าง250-300 คำ) (ขนาด 16 ปกติ).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ:,, (3-5 คำ คั่นด้วยจุลภาค) (ขนาด 16 ปกติ)

Abstract (บทคัดย่อภาษาอังกฤษ)

.....(ขนาด 16 ปกติ).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords:,, (3-5 keywords must be given)

บทนำ (ขนาด 16 ตัวหนา)

..... (ขนาด 16 ปกติ).....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (ขนาด 16 ตัวหนา)

2.

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (ขนาด 16 ตัวหนา)

1.

2.

การทบทวนวรรณกรรม (ขนาด 16 ตัวหนา)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....